

Inhoudsopgave

Inleiding.....	4
1. Hoofdpijnen.....	6
1.1 Bestuurlijke hoofdpijnen.....	7
1.2 Financiële hoofdpijnen.....	9
2. Programma's	19
2.0 Bestuur en Ondersteuning	20
2.1 Veiligheid.....	24
2.2 Verkeer, vervoer en waterstaat	28
2.3 Economie	32
2.4 Onderwijs	34
2.5 Sport, cultuur en recreatie.....	38
2.6 Sociaal Domein.....	43
2.7 Volksgezondheid en milieu	50
2.8 Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing.....	54
3. Paragrafen.....	59
3.1 Lokale heffingen.....	60
3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	71
3.3 Onderhoud kapitaalgoederen.....	83
3.4 Financiering.....	93
3.5 Bedrijfsvoering	98
3.6 Verbonden partijen.....	102
3.7 Grondbeleid	118
3.8 Openbaarheidsparagraaf Jaarrekening 2024.....	119
3.9 Personele lasten.....	121
4. Jaarrekening.....	123
4.1 Baten en lasten	124
4.2 Balans	126
4.3 Vaste activa	129
4.4 Vlottende activa	133
4.5 Vaste passiva	136
4.6 Vlottende passiva.....	140
4.7 Waarderingsgrondslagen	143
4.8 Rechtmatigheid.....	146
4.9 Wet Normering Topinkomens	148
5. Controleverklaring van de accountant.....	150

6. Bijlagen.....	151
6.1 Staat van reserves en voorzieningen	152
6.2 Staat van langlopende leningen.....	155
6.3 Staat van gewaarborgde leningen	156
6.4 Opbrengst en verdeling toeristenbelasting	157
6.5 Verantwoording budget cofinanciering 2024	159
6.6 Begrippenlijst jaarrekening 2024	160
6.7 SiSa	163
6.8 Uitvoeringsagenda 2022-2026	169
6.9 Taakvelden	171

Inleiding

Als gebruikelijk bieden wij u hierbij ter afsluiting van het jaar 2024 de jaarrekening aan. Via de jaarrekening verantwoorden wij ons als college in de richting van uw raad over hetgeen in de loop van het jaar wel en niet is gerealiseerd. Het is logisch daarbij op z'n minst met een schuin oog te kijken naar hetgeen in de verschillende programma's van die begroting voor het jaar 2024 aan plannen is gepresenteerd.

In programma 0 gaat het bijvoorbeeld om 'bestuur en ondersteuning'. In dat kader kan de komst van een nieuwe (waarnemend) burgemeester, het vertrek van twee zittende wethouders en de komst van drie nieuwe wethouders niet onvermeld blijven. Voor de continuïteit van het politiek-bestuur is zo'n wisseling van de wacht altijd ongewenst en enige verstoringen waren daardoor niet te voorkomen.

Binnen de gemeente wordt gewerkt met de Uitvoeringsagenda 2022-2026. Daarin is te zien wat de voortgang van de werkzaamheden is, wat de behaalde doelen zijn en de knelpunten. Het volledige overzicht van de Uitvoeringsagenda 2022-2026 staat in **bijlage 6.8**. Behaalde doelen die zijn gerealiseerd zijn in groen weergegeven. De voortgang m.b.t. de overige doelen is in oranje of rood weergegeven. Veel doelen zijn in uitvoering maar nog niet afgerond. De review geeft inzicht in planning, risico's en benodigde acties. Oranje is onderhanden en kan aan het einde van het Uitvoeringsprogramma afgerond zijn. Rood vergt meer inspanning of langere looptijd en zal hoogstwaarschijnlijk niet tijdig afgerond worden. De belemmeringen of vertragingen zijn divers, maar worden veroorzaakt door capaciteitsproblemen, wijzigingen in wet- en regelgeving of door vertraging als gevolg van samenwerking met externe partners.

Als het om ons toeristisch product gaat dan was 2024 in cijfers goed vergelijkbaar met 2023. Het aantal overzettingen door Rederij Doeksen was bijna gelijk als dat in 2023 (0,17% lager). Zorgen zijn er wel: de kosten van een reis naar c.q. het verblijf op Terschelling worden als hoog ervaren en in vele sectoren blijkt het moeilijk voldoende gekwalificeerd personeel te vinden.

In 2024 was 'wonen' het gehele jaar voor inwoners en gemeente een topprioriteit. Parallel aan de verzending van deze jaarrekening bent/wordt u als raad geïnformeerd over het aantal nieuwe woningen, dat in de afgelopen jaren daadwerkelijk is gerealiseerd.

Na een initiatief vanuit de raad van Terschelling is in 2024 veel aandacht besteed aan de voorwaarden die zullen worden gesteld aan het verlenen van een nieuwe concessie voor de veerdienst van/naar Terschelling vanaf 2029. In 2025 krijgt dat een vervolg.

Op onderwijsgebied zijn de zeilen bij gehesen met het doel zowel kwalitatief goed basisonderwijs als ook kwalitatief goed voortgezet onderwijs voor Terschelling te behouden. In moderne gebouwen waar het prettig is te verblijven. De komende jaren moeten de vruchten worden geplukt van het voorwerk dat gedaan is.

In september kwam enigszins onverwacht het bericht dat de haven van Terschelling 'bouwkundig' in veel slechtere staat is dan we hadden verwacht. Daarmee kwamen we gezamenlijk voor een omvangrijke uitdaging te staan die qua aanpak geen uitstel duldt. In december is door de raad besloten tot het doorvoeren van een koerswijziging. We gaan ons primair richten op 'vervanging & renovatie'. Een florerend havengebied is van groot belang voor eilanders, voor toeristen, voor ondernemers en ieder ander die Terschelling bezoekt. Dat de vervanging en renovatie ook in financiële zin voor een kleine gemeente als de onze een hele toer zal worden is zonneklaar. Omdat het noodzakelijk bleek een aantal voorzorgsmaatregelen te nemen is door ons college besloten ten

laste van het resultaat van 2024 voor een bedrag van €1.355.000 een ‘voorziening voorzorgsmaatregelen haven Terschelling’ te vormen.

Belangrijke gebeurtenissen werpen hun schaduwen vooruit. Omdat in 2024 steeds duidelijker werd, dat we de komende jaren als gemeente voor omvangrijke investeringen komen te staan, is er relatief veel aandacht besteed aan het verscherpen van het beeld van onze financiële positie. Besloten is een aantal geplande investeringen op te schuiven, maar in 2025 zal de discussie daarover in de volle breedte gevoerd worden.

Elk jaar komen ook weer thema's aan de orde die zich niet vooraf laten aankondigen. Zo waren we in 2024 plotseling druk met de groei van de rattenpopulatie op Terschelling en met de negatieve gevolgen van het wegvallen van de vertrouwde busvervoerder op Terschelling.

Ondanks het vormen van een flinke voorziening voor noodzakelijke maatregelen in het havengebied, kon het jaar toch worden afgesloten met een voordelig saldo van €1.165.000. Dat is met name terug te voeren op enkele forse incidentele meevallers (opvang vluchtelingen in eigen beheer en hogere uitkering gemeentefonds).

Wij zien nog vele uitdagingen in het verschiet liggen, maar wij hebben ons werk met plezier gedaan en zien ernaar uit daar een goed vervolg aan te geven.

Burgemeester en wethouders van Terschelling,

De burgemeester, De secretaris,

Mr. R.S. Cazemier H. de Jong

1. Hoofdpijnen

1.1 Bestuurlijke hoofdlijnen

Kaders en cijfers

Over Terschelling

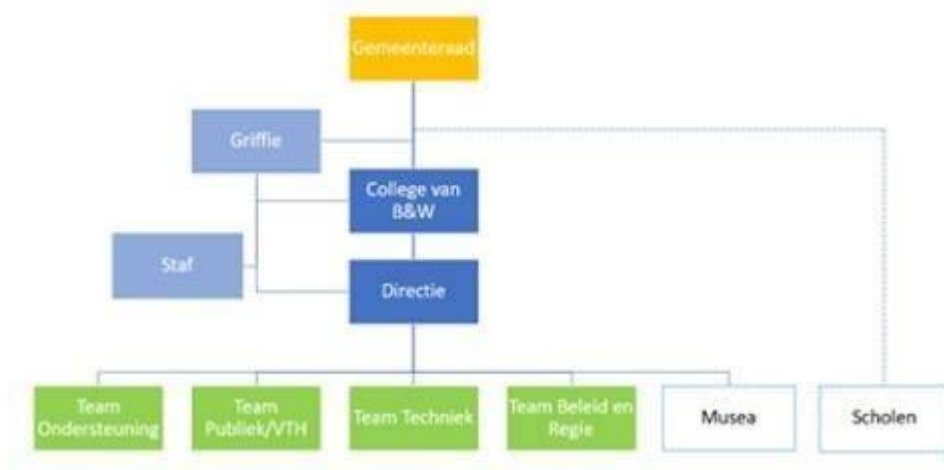
Terschelling is met in totaal 67.400 hectare één van de grootste gemeenten van Nederland. Dit komt doordat een groot deel van de Waddenzee, en daarbij het vogeleiland Griend, toebehoort aan het grondgebied van de gemeente Terschelling.

Terschelling is met haar unieke sfeer, natuur en landschap erg in trek bij toeristen en daggasten. Naast een aantrekkelijke en veilige leefomgeving zijn de zee, toerisme en natuur belangrijke pijlers voor de economie van het eiland.

Inwoners

De bevolking van de gemeente Terschelling is, op 1 januari 2025, vastgesteld op 4923 inwoners. (Bron CBS)

Organogram gemeente Terschelling

Planning- en control cyclus 2024

Programmabegroting 2024	De raad heeft op 9 november 2023 het beleid en de bijbehorende middelen voor het begrotingsjaar 2024 vastgesteld.
1e begrotingswijziging 2024 (=1e Bestuursrapportage 2024)	De raad heeft op 17 juli 2024 de 1e begrotingswijziging van 2024 (=1e Bestuursrapportage 2024) vastgesteld.
2e begrotingswijziging 2024 (=2e de Bestuursrapportage 2024)	De raad heeft op 12 december 2024 de 2e begrotingswijziging van 2024 (=2e Bestuursrapportage 2024) vastgesteld.

Jaarrekening 2024	Het college legt op 8 juli 2025 verantwoording af aan de raad over begrotingsjaar 2024.

1.2 Financiële hoofdlijnen

Resultaat en voorstel bestemming van het resultaat van de jaarrekening

Gemeente Terschelling heeft over 2024 een positief resultaat behaald van € 1.165.000.

Resultaat jaarrekening 2024	
In € 1.000	
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	1.899
Bij: reeds bestemd resultaat	631
Af: voorgestelde budgetoverheveling	-1.365
Gerealiseerd resultaat	1.165

Het reeds bestemde resultaat bestaat uit toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves die bij de vaststelling van de begroting 2024 en gedurende het jaar via begrotingswijzigingen door de raad zijn goedgekeurd. Daarnaast wordt er voorgesteld om een budgetoverheveling te doen naar 2025. Deze bestaat uit budgetten die in 2024 niet zijn uitgegeven omdat de uitvoering is doorgeschoven.

Onderstaande tabel geeft aan dat het jaarrekeningsaldo van de gemeente Terschelling een structureel evenwicht kent. Dit houdt in dat de structurele lasten gedekt kunnen worden door de structurele baten. Een toelichting van de incidentele baten en lasten is te vinden bij het onderdeel incidentele baten en lasten.

Structureel jaarrekening saldo			
In € 1.000	2022	2023	2024
Saldo van baten en lasten	764	594	1.899
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	538	-243	-734
Begrotingssaldo na bestemming	1.302	351	1.165
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	172	-210	499
Structureel jaarrekeningsaldo	1.130	561	666

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen beschrijft het vermogen van de gemeente om eventuele calamiteiten financieel op te vangen. Het weerstandsvermogen wordt bepaald door de benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Onderstaande tabel laat de opbouw van het weerstandsvermogen zien. Uit de tabel blijkt dat de algemene reserve voldoende capaciteit heeft om te voldoen aan de weerstandscapaciteit.

Opbouw weerstandscapaciteit	
In € 1.000	31-12-2024

Opbouw weerstandscapaciteit	
Stand algemene reserve	3.892
Reserve recreatie	338
Bij: Gerealiseerd resultaat 2024	1.165
Beschikbare weerstandscapaciteit	5.395
Minimale weerstandscapaciteit	3.603
Overschot minimale weerstandscapaciteit per 1 januari 2025	1.792

Analyse resultaat jaarrekening

Analyse van het rekeningresultaat					
In € 1.000	Saldo begroting exploitatie	Saldo begroting reserves	Totaal saldo begroting	Werkelijk rekening saldo (incl. mutaties reserves)	Afwijking (- = nadelig)
PROG 0 - Bestuur en ondersteuning	5.798	513	6.311	6.499	188
PROG 1 - Veiligheid	-1.216	-	-1.216	-1.232	-16
PROG 2 - Verkeer, vervoer en waterstaat	-2.532	63	-2.469	-3.714	-1.245
PROG 3 - Economie	4.195	101	4.296	4.355	59
PROG 4 - Onderwijs	-595	30	-565	-519	46
PROG 5 - Sport, cultuur en recreatie	-1.775	40	-1.735	-1.837	-102
PROG 6 - Sociaal domein	-2.514	34	-2.480	-1.195	1.285
PROG 7 - Volksgezondheid en milieu	-801	10	-791	-838	-48
PROG 8 - VHROSV	-1.611	266	-1.345	-352	992
	-1.051	1.057	6	1.165	1.159

* Afrondingsverschillen bij PROG 7 en 8

Het verschil tussen het totaal saldo begroting 2024 en het werkelijk rekening saldo 2024 is € 1.159.000 voordelig. Dit voordeel is incl. het verschil tussen de begrote en de werkelijke mutaties reserves.

In het begrotingsjaar 2024 is de primitieve begroting vijf keer aangepast en het verwachte resultaat 2024 na wijzigingen bedraagt € 6.000 positief.

Opbouw van het begrotingssaldo			
in € 1.000	Saldo begroting exploitatie	Saldo begroting reserves	Totaal saldo begroting (mutaties)
Primaire begroting	-666	512	-154
2e Bestuursrapportage 2023	600	-	600
Budgetoverheveling 2023 naar 2024	-456	456	-
1e Bestuursrapportage 2024	-1.444	89	-1.355
2e Bestuursrapportage 2024	1.482	-	1.482
Nagekomen besluiten	-567	-	-567
Begrotingssaldo 2024 per 11 december 2024	-1.051	1.057	6

Verklaring resultaat jaarrekening op hoofdlijnen:

Eind 2023 heeft het ministerie een maatstaf aangepast in de algemene uitkering waardoor de gemeente Terschelling er volgens de decembercircularis € 800.000 bij zou krijgen in december. Omdat hier nog een correctie op kwam in januari is voorzichtigheidshalve € 568.000 als nog terug te betalen post opgenomen in de jaarrekening. Omdat de correcties inmiddels zijn uitgevoerd is nu bekend of de gemeente Terschelling dit bedrag moet terug betalen of mag houden. Op basis van de betaalspecificaties over het jaar 2023 (ontvangen in 2024) moet de gemeente Terschelling afgerond € 90.000 terug betalen en is er € 478.000 ingeboekt ten gunste van het resultaat in 2024.

In 2024 is er een voorziening Voorzorgsmaatregelen haven gevormd. Deze is noodzakelijk en conform BBV en de uitgangspunten zoals beschreven in de Nota Reserve & Voorzieningen. De dotatie in 2024 ten laste van het resultaat is € 1.355.000.

Voor de Oekraïners is er een voordeel 2023 en 2024 ten gunste van het resultaat 2024 verantwoord. Dit is voordeel van € 1.780.000.

Het voordeel binnen het sociaal domein wordt met name veroorzaakt door lagere kosten van WSW en beschut werk, maatwerkvoorzieningen (WMO), Jeugd etc. Dit is een voordeel per saldo van € 351.000.

Aan onvoorzien is totaal € 150.000 minder ingezet.

Overige positieve- en negatieve afwijkingen. Per saldo € 239.000 nadelig.

Mutaties in de reserves

In de begroting voor het jaar 2024 is door de Raad vastgesteld welke dekkingen vanuit de reserves plaatsvinden. In onderstaande tabel staan de begrote en werkelijke mutaties van de reserves weergegeven.

Mutaties in reserves		
in € 1.000	Begroot	Realisatie
Toevoeging reserves	-355	-1.720
Onttrekking reserves	1.412	986
	1.057	-734

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves worden altijd als incidentele baten en lasten beschouwd, tenzij het (onder voorwaarde) om financierings- en dekkingsreserves gaat of om onttrekkingen uit de daartoe toereikende (bestemmings)reserves voor minimaal 3 jaar, met als doel de structurele kosten te dekken.

Toelichting op de belangrijkste afwijkingen in de mutaties in reserves

Voorstel mutaties in reserves			
in € 1.000 (toevoeging is -)	Begroot	Realisatie	Afwijking
Reserve haven			
Dotatie uit exploitatie	-354	-354	-
Bijdrage exploitatie	417	430	13
	63	76	13
Reserve recreatie			
Strandbewaking	89	89	-
	89	89	-
Reserve Waddenprogramma			
Onttrekking reserve Waddenprogramma	450	-	-450
	450	-	-450
Reserve Dr. J.W. van Dierenfonds			
Rentetoevoeging	-1	-1	-
	-1	-1	-
Reserve exploitatie 't Behouden Huys			
Onttrekking negatief exploitatieresultaat	-	11	11
	-	11	11
Reserve budgetoverheveling			
Studiekosten team publiek	-	-104	-104

Voorstel mutaties in reserves			
Inningskosten	-	-70	-70
Toeristenbelasting			
RO gebiedsperspectief polder/nota ruimtelijke kwaliteit	-	-33	-33
Project terrassenbeleid	-	-10	-10
Externe ondersteuning Schylger Jouw	-	-38	-38
Leerlingenvervoer en schoolzwemmen	-	-35	-35
Verduurzamen eigen vastgoed	-	-150	-150
Verduurzamen openbare verlichting	-	-40	-40
Geoffereerde werkzaamheden CNL/Halfweg	-	-20	-20
Opstellen programma volkshuisvesting	-	-50	-50
Extra budget inhuur volkshuisvesting	-	-50	-50
Uitwerken parkeermotie oud west	-	-25	-25
Onderhoud fietspaden	-	-40	-40
Douche- en toiletunits	-	-50	-50
Vervangen duikers en waterwegen	-	-7	-7
Overgebleven middelen havenproject	-	-605	-605
Overgebleven middelen project erfgoed	-	-38	-38
Realisatie budgetoverheveling 2023	456	456	-
	456	-909	-1.365
Totaal mutaties reserves	1.057	-734	-1.791

Reserve havenbedrijf

De onttrekking uit de reserve havenbedrijf viel in werkelijkheid iets hoger uit dan begroot. De exploitatielasten waren hoger dan voorspeld, waardoor een iets hogere onttrekking nodig was.

Reserve recreatie

In 2024 bleken de kosten van de strandbewaking fors te stijgen. De raad heeft besloten om deze stijging te dekken door een onttrekking te doen aan de reserve recreatie. De extra kosten van € 89.000 zijn daarom conform besluit onttrokken uit de reserve recreatie.

Reserve Waddenprogramma

Vanaf 2023 wordt er een onttrekking geraamd vanuit de reserve waddenprogramma ter financiering van eventuele projecten die onder de regiodeal vallen. In 2024 zijn er geen projecten geweest die hiervoor in aanmerking zijn gekomen en deze onttrekking is dus niet gerealiseerd.

Reserve Dr. J.W. van Dierenfonds

In 2024 wordt enkel rente toegevoegd aan deze reserve, conform de nota reserves en voorzieningen.

Reserve exploitatie 't Behouden Huys

Museum 't Behouden Huys had in 2024 meer lasten dan begroot. Het tekort is onttrokken uit de exploitatiereserve van het museum.

Reserve budgetoverheveling

Vanuit de budgetten 2024 wordt voorgesteld een totaalbedrag van € 1.365.000 bestaande uit diverse budgetten, over te hevelen naar 2025. De toevoeging aan de reserve wordt middels instemming met deze jaarrekening bekrachtigd.

Ontwikkeling van de eigen vermogen positie, bij het volgen van het voorstel van de resultaatsbestemming

Eigen vermogen positie			
in € 1.000	2022	2023	2024
Algemene reserve	4.489	3.541	3.892
Bestemmingsreserves	4.970	7.477	8.213
Resultaat	1.302	351	1.165
Totaal eigen vermogen	10.761	11.369	13.270
Totaal vermogen	35.469	35.892	38.700
Verhouding eigen vermogen/totaal vermogen	30,3%	31,7%	34,3%
Minimale benodigde weerstandscapaciteit per 31 december	3.498	3.550	3.603

Incidentele baten en lasten

Op grond van artikel 189 Gemeentewet moet de gemeenteraad erop toezien dat de begroting structureel in evenwicht is. In een begroting die in evenwicht is, worden de structurele lasten - over de gehele periode van vier jaar - gedekt door structurele baten. Om vast te stellen dat er sprake is van een structureel evenwicht is het belangrijk om te begrijpen welk deel van de baten en lasten structureel zijn, en welk incidenteel. De onderstaande tabellen beschrijven de incidentele baten en lasten in het jaarrekeningresultaat. Het onderscheid tussen incidenteel en structureel is niet altijd even duidelijk. Het BBV hanteert de richtlijn dat de tijdelijke baten of lasten 'eindig' zijn, ze een incidenteel karakter hebben. Onttrekkingen en toevoegingen van en aan reserves kunnen altijd als incidenteel worden aangemerkt.

Incidentele baten

Incidentele baten		
In €	Taakveld	2024
Onttrekkingen aan de reserves	0.10	986
Vluchtelingenopvang (specifieke uitkering)	6.1	2.091
Nationaal isolatieprogramma (specifieke uitkering)	7.4	519
Diverse Specifieke uitkeringen	div	17
Totaal incidentele baten		3.613

Onttrekkingen aan de reserves

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves worden altijd als incidenteel beschouwd, tenzij het (onder voorwaarde) om financieringsreserves en dekkingsreserves gaat of onttrekkingen uit de daartoe toereikende (bestemmings)reserves voor minimaal drie jaar met als doel structurele kosten te dekken.

Specifieke uitkeringen

Specifieke uitkeringen zijn fondsen die door het Rijk worden verstrekt aan gemeenten en provincies op basis van hoofdstuk 3 van de Financiële-verhoudingswet. Deze zijn bedoeld om bepaald beleid van de Rijksoverheid uit te voeren op lokaal en regionaal niveau. De voorwaarden kunnen verschillen per uitkering, waarbij het kan voorkomen dat er een onderbouwde aanvraag moet worden gedaan, zoals recent bij de Regio Deal en de Startbouwimpuls. Vervolgens moeten zij de middelen vaak verder verstrekken aan de beoogde doelgroep(en). Dit dient doelmatig te gebeuren, zodat dit in lijn is met de beleidsdoelen van het Rijk. Specifieke uitkeringen zien we als incidenteel en nemen we in zowel de batenkant (ontvangst gelden) als de lastenkant (uitgave gelden) mee in de incidentele baten en lasten.

Incidentele lasten

Incidentele lasten		
In €	Taakveld	2024
Toevoeging aan de reserves	0.10	-1.720
Enmalige storting gebouwenbeheerplan	0.4	-200

Incidentele lasten		
Organisatie ontwikkeling	0.4	-25
Transparantie samenwerking raad en organisatie	0.4	-30
"De gemeente profileert zich als een goede werkgever"	0.4	-50
Vluchtelingenopvang (specifieke uitkering)	6.1	-312
Nationaal isolatieprogramma (specifieke uitkering)	7.4	-519
Implementatie omgevingswet	8.1	-241
Diverse specifieke uitkeringen	div	-17
Totaal incidentele lasten		-3.114

Toevoegingen aan de reserves

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves worden altijd als incidenteel beschouwd, tenzij het (onder voorwaarde) om financieringsreserves en dekkingsreserves gaat of onttrekkingen uit de daartoe toereikende (bestemmings)reserves voor minimaal 3 jaar met als doel structurele kosten te dekken.

Eenmalige storting gebouwenbeheerplan

Uit het vastgestelde meerjarenonderhoudsplan voor gebouwen kwam naar voren dat de stand van de voorziening te laag was opgenomen. Een eenmalige storting in 2024 was nodig om de voorziening weer op peil te brengen om het onderhoud de komende tijd goed te kunnen uitvoeren.

Organisatieontwikkeling

In de begroting 2024 is eenmalig een extra bedrag beschikbaar gesteld ten behoeve van organisatieontwikkeling. Dit bedrag is gedeeltelijk ingezet voor de uitvoering van het werkbelevingsonderzoek. Het andere deel is gebruikt voor de advisering voor het project publieksdienstverlening.

Transparantie samenwerking raad en organisatie

In de begroting 2024 is een bedrag beschikbaar gesteld om de samenwerking tussen de raad en organisatie te verbeteren. Het bedrag is volledig besteed en er is onder andere gewerkt aan het verbeteren van de onderlinge verhoudingen.

De gemeente profileert zich als een goede werkgever

Dit budget is in 2024 ingezet voor de gewijzigde manier van arbeidsmarktcommunicatie.

Specifieke uitkeringen

Specifieke uitkeringen zijn fondsen die door het Rijk worden verstrekt aan gemeenten en provincies op basis van hoofdstuk 3 van de Financiële-verhoudingswet. Ze zijn bedoeld om bepaald beleid van de Rijksoverheid uit te voeren op lokaal en regionaal niveau. De voorwaarden kunnen verschillen per uitkering, waarbij het kan voorkomen dat er een onderbouwde aanvraag moet worden gedaan, zoals recent bij de Regio Deal en de Startbouwimpuls. Vervolgens moeten zij de middelen vaak verder

verstrekken aan de beoogde doelgroep(en). Dit dient doelmatig te gebeuren, dit in lijn is met de beleidsdoelen van het Rijk. Specifieke uitkeringen zien we als incidenteel en nemen we in zowel de batenkant (ontvangst gelden) als de lastenkant (uitgave gelden) mee in de incidentele baten en lasten.

Implementatie omgevingswet

Vanaf 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Om de invoering hiervan te realiseren is een uitvoeringsbudget beschikbaar gesteld. Hoewel de Omgevingswet een structurele taak van de gemeente wordt, schrijft het BBV voor dat de kosten die gemaakt worden ter voorbereiding op de uitvoering van een nieuwe of gewijzigde structurele taak als incidenteel aangemerkt worden. De implementatiekosten zijn tijdelijk en vallen daarom niet onder de structurele lasten.

2. Programma's

2.0 Bestuur en Ondersteuning

Het programma 'Bestuur en Ondersteuning' is bedoeld om ondersteuning te bieden op verschillende gebieden. De onderwerpen die binnen dit programma vallen, zijn onder andere het faciliteren van de Raad en het College, Burgerzaken en Personeel en Organisatie. Het programma biedt dus een breed scala aan onderwerpen, elk met hun eigen specifieke doel.

Het faciliteren van de Raad en het College omvat het verlenen van ondersteuning aan deze organen op verschillende gebieden. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het ondersteunen bij vergaderingen en het opstellen van beleidsstukken. Burgerzaken richt zich op het bieden van dienstverlening aan burgers, zoals het verstrekken van paspoorten en rijbewijzen. Tot slot richt Personeel en Organisatie zich op het ondersteunen van medewerkers en het zorgen voor een goed functionerende organisatie.

Opvolging rekenkameronderzoek(en)

Woonvisie:

De voorbereidingen voor het opstellen van een nieuwe Woonvisie (Programma Volkshuisvesting) worden dit jaar opgepakt. De aanbevelingen van de Rekenkamer worden daarbij betrokken.

Mobiliteitsvisie:

In 2024 is een start gemaakt met het inventariseren van het beleid dat een relatie heeft met de mobiliteit op Terschelling. Op basis van het bestaande beleid en toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen wordt een interne discussiestuk gemaakt over mogelijke oplossingen voor mobiliteitsvraagstukken.

Op basis van het discussiestuk wordt een plan van aanpak gemaakt voor het opstellen van een mobiliteitsvisie. De verwachting is dat in 2025 een start wordt gemaakt met het maken van de mobiliteitsvisie inclusief het participatietraject.

Beleidsindicatoren Bestuur en Ondersteuning	2024	2023
Formatie (in fte per 1.000 inwoners)	18	18
Bezetting (in fte per 1.000 inwoners)	13	13
Apparaatskosten (in € per inwoner)	-1.756	-1.636
Externe inhuur (als percentage van de totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	39%	39%
Overhead (in % van de totale lasten)	25%	25%

Financiën

Realisatie programma 0

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Afwijking 2024
Exploitatie					
Lasten					
0.64	Belastingen overig	0	0	-16	16
0.1	Bestuur	-1.181	-2.166	-2.126	-40
0.2	Burgerzaken	-109	-111	-92	-19
0.4	Overhead	-7.408	-8.836	-8.645	-191
0.8	Overige baten en lasten	0	0	102	-102
0.62	OZB niet-woningen	0	0	-239	239
0.61	OZB woningen	-72	-72	-108	36
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	-1.404	-2.015	0	-2.015
0.5	Treasury	0	0	-159	159
		-10.174	-13.200	-11.283	-1.917
Baten					
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	11.713	13.775	13.881	-106
0.64	Belastingen overig	102	130	171	-41
0.1	Bestuur	14	14	53	-39
0.2	Burgerzaken	130	130	127	3
0.4	Overhead	191	191	292	-101
0.8	Overige baten en lasten	30	30	0	30
0.62	OZB niet-woningen	1.467	1.387	1.296	91
0.61	OZB woningen	1.344	1.433	1.582	-149
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	1.509	0	1.509

	Taakveld	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Afwijking 2024
0.5	Treasury	384	393	422	-29
		15.375	18.992	17.823	1.169
		5.201	5.792	6.540	-748
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
0.10	Mutaties reserves	-1	-1	-105	104
		-1	-1	-105	104
Onttrekkingen					
0.10	Mutaties reserves	450	514	64	450
		450	514	64	450
		449	513	-41	554
Totaal		5.650	6.305	6.499	-194

Taakveld 0.4 Overhead kent € 191.000 lagere lasten dan begroot. De post salariskosten van de ambtelijke organisatie kent een voordeel door vacatureruimte. De baten kennen een voordeel van € 101.000 bestaande uit opbrengsten van detacheringen, aankoop verlofuren en een onttrekking aan de voorziening onderhoud voor de buitendienst.

De lasten van taakveld 0.5 Treasury zijn hoger dan geraamd. Het gaat om een bedrag van € 159.000 voor rente langlopende geldleningen en kosten betalingsverkeer.

Taakveld 0.6 OZB

De baten uit Onroerende Zaakbelasting woningen zijn € 149.000 hoger doordat de totale WOZ-waarde van woningen, en met name recreatiewoningen, nog steeds stijgt. De stijging was hoger dan waar rekening mee was gehouden bij het vaststellen van de definitieve OZB tarieven voor 2024.

De baten van OZB niet-woningen zijn € 91.000 lager dan begroot. De totale WOZ-waarde van de niet-woningen kwam lager uit dan was berekend bij het vaststellen van het OZB tarief voor 2024. Nog niet alle niet-woningen zijn voorzien van een WOZ-waarde en een aanslag OZB, zoals een groot deel van de categorie recreatieterreinen. De herwaardering volgt zo spoedig mogelijk waarmee dit tekort in 2025 wordt ingelopen. De ambtshalve verminderingen van aanslagen OZB niet-woningen zijn opgenomen onder de lasten. Deze zijn hoger dan geraamd.

Taakveld 0.7 Algemene uitkering gemeentefonds kent een voordeel door mutaties die voortvloeien uit de decembercirculaire 2024 van het gemeentefonds.

Taakveld 0.8 Overige baten en lasten. Dit taakveld kent een voordeel van € 102.000 door vrijval van oude balansposten inzake afrekening Sociale Zaken en nog te betalen bedragen aan de Belastingdienst.

Mutaties reserves. Het bedrag van €105.000 betreft een toevoeging aan de reserve budgetoverheveling en rentetoevoeging aan het Dr. J.W. van Dierenfonds.

2.1 Veiligheid

Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor het beleid op het gebied van veiligheid. Samen met verschillende partijen, waaronder de politie, het openbaar ministerie, de Veiligheidsregio, ondernemers en inwoners, werken we dagelijks aan een veilige woon- en leefomgeving. Hierbij richten we ons op zaken als crisisbeheersing, rampenbestrijding, overlast door jongeren, relletjes in het uitgaansleven en drugshandel. Elk incident of gebeurtenis kan de veiligheid of het gevoel van veiligheid bedreigen.

De prioriteiten die we als gemeente hebben op het gebied van veiligheid leggen we vast in een Integraal Veiligheidsplan (het IVP).

Integraal veiligheidsplan

In 2024 heeft de gemeente een uitgebreide veiligheidsanalyse uitgevoerd als voorbereiding op het opstellen van het Integraal Veiligheidsplan 2025-2028. Deze analyse is gebaseerd op zowel objectieve data als interviews, waarmee een helder beeld is verkregen van de subjectieve en objectieve veiligheidssituatie binnen onze gemeente.

Op basis van de bevindingen uit deze analyse zijn vier prioriteiten vastgesteld. Deze prioriteiten vormen de kern van het daaruit voortvloeiende Integraal Veiligheidsplan 2025-2028, waarin een beleidsaanpak en kaders zijn uitgewerkt voor de uitvoering van het veiligheidsbeleid. Dit plan draagt bij aan een veilige en leefbaarder gemeente.

In januari 2025 is het Integraal Veiligheidsplan 2025-2028 door de raad vastgesteld.

Een veilige woon- en leefomgeving

Het toeristische karakter van Terschelling brengt specifieke veiligheidsrisico's met zich mee. Jaarlijks ontvangt ons eiland ruim 500.000 gasten, waardoor veiligheidsthema's zoals (jeugd)criminaliteit en verkeersveiligheid verder reiken dan alleen onze eigen inwoners. Dit vraagt om een brede aanpak, waarbij niet alleen inwoners en ondernemers, maar ook bezoekers worden aangesproken op hun bijdrage aan een veilig Terschelling.

Een veilig eiland betekent een plek waar inwoners prettig kunnen wonen en werken, ondernemers veilig kunnen ondernemen en gasten zorgeloos vakantie kunnen vieren. Om dit te waarborgen, werkt de gemeente met een flexibel opschalingssysteem voor toezicht en handhaving, aangevuld met de inzet van gastheren in de uitgaansgebieden.

Afgelopen jaar is de uitbreiding van de gemeentelijke handhaving verder geoptimaliseerd. Daarnaast is de samenwerking in de uitvoering versterkt door middel van strakke werkafspraken en procesaanvullingen, wat heeft bijgedragen aan een efficiëntere en effectievere aanpak van de veiligheidsuitdagingen op Terschelling.

Crisisbeheersing en rampenbestrijding

In 2020 is de gemeente gestart met de gebiedsgerichte aanpak natuurbrand, een vierjarige cyclus die in 2024 is afgerond. Binnen deze periode zijn belangrijke stappen gezet om de natuurbrandveiligheid te verbeteren. Zo is de bluswatervoorziening in de natuurgebieden voltooid en hebben samenwerkingspartners de aanbevelingen op het gebied van natuurbrandbeheersing opgepakt. In februari 2025 wordt de evaluatie van deze cyclus afgerond.

Daarnaast zijn er in samenwerking met de Veiligheidsregio diverse multidisciplinaire oefeningen gehouden om de vakbekwaamheid van bestuur en crisisfunctionarissen te versterken. Hierbij zijn verschillende scenario's getraind, waaronder een grootschalige regionale oefening rond een cyberaanval. Deze oefening heeft waardevolle inzichten opgeleverd en vormt een stevige basis voor de verdere ontwikkeling van gemeentelijke crisisprotocollen. Vanwege de afhankelijkheid van softwarediensten in Leeuwarden heeft deze thematiek een grensoverstijgend karakter, wat vraagt om een nauwe afstemming met externe partners.

Integriteit en veiligheid.

Integriteit en veiligheid staan hoog op de agenda binnen zowel de landelijke veiligheidsagenda als de regionale prioriteiten. Dit betekent dat niet alleen gemeenten, maar alle overheidsinstellingen hun beleid op orde moeten houden om ondermijnende criminaliteit effectief tegen te gaan.

De Friese Waddeneilanden hebben zich geconformeerd aan de Friese Norm, waarmee alle gemeenten dezelfde standaarden hanteren om beleid consistent te houden en een waterbedeфект te voorkomen. Gezien de beperkte capaciteit van de waddengemeenten wordt efficiënt samengewerkt via een uitvoeringsplan, waarin afspraken zijn vastgelegd over kennisdeling, informatie-uitwisseling en onderlinge ondersteuning bij de implementatie van instrumenten tegen ondermijning.

In 2024 is binnen deze samenwerking de beleidsregel Bibob (Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur) verder uitgewerkt en is gezamenlijk een Meld Misdaad Anoniem-campagne opgezet om bewustwording en meldingsbereidheid te vergroten.

Brandweerkazerne

In 2024 is de zoektocht vervolgd naar een geschikte locatie voor de nieuwe brandweerkazerne. In 2025 zal de locatie definitief worden bepaald.

Beleidsindicatoren Veiligheid	2024	2023
Verwijzingen Halt (per 1.000 jongeren)	n.b.	16
Winkeldiefstallen (per 1.000 inwoners)	n.b.	2,03
Geweldsmisdrijven (per 1.000 inwoners)	8,0	4,1
Diefstallen uit woning (per 1.000 inwoners)	0	0

Beleidsindicatoren Veiligheid	2024	2023
Vernielingen en beschadigingen (in openbare ruimte, per 1.000 inwoners)	4,5	3,7

Bron: *Waarstaatjegemeente.nl*

Financiën

Realisatie programma 1

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Afwijking 2024
Exploitatie					
Lasten					
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	-668	-789	-794	5
1.2	Openbare orde en veiligheid	-366	-486	-521	35
		-1.034	-1.275	-1.315	40
Baten					
1.2	Openbare orde en veiligheid	59	59	83	-24
		59	59	83	-24
		-975	-1.216	-1.232	16
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
1.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
Onttrekkingen					
1.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0
		0	0	0	0
Totaal		-975	-1.216	-1.232	16

2.2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Terschelling is een prachtig eiland om te wonen, werken en recreëren. Om ervoor te zorgen dat dit zo blijft, is het belangrijk om de infrastructuur en het water goed te onderhouden.

Om de uitdagingen het hoofd te bieden, moeten we in sommige gevallen groot denken en groot doen. Zo ligt de focus de komende jaren op de aanpak van het havengebied: de levensader van ons eiland. Daarnaast besteden we veel aandacht aan de groeiende parkeerbehoefte en zorgen we voor de aanleg en het onderhoud van wegen en (fiets)paden.

Consolidatie havens

Eind 2024 is besloten de gemeentelijke haven en de haven van de Stichting Passantenhaven tot één geheel te maken onder de nieuwe Stichting Waddenhaven Terschelling.

Operationele haven

De haven wordt beheerd door de havenmeesters, die ervoor zorgen dat schepen zowel kunnen aanmeren als vertrekken. Hiermee leveren zij een belangrijke bijdrage aan het transport van goederen en personen tussen Terschelling en Harlingen. Om de werkzaamheden efficiënt uit te voeren, is een Gemini WR 505 RIB aangeschaft ter vervanging van een van de bestaande boten.

Uitgevoerd regulier onderhoud

Naast het project havenfront is regulier onderhoud noodzakelijk om de haven operationeel te houden. In samenwerking met Rijkswaterstaat is de haven gebaggerd. Er is een bestek opgesteld, een aannemer geselecteerd en de werkzaamheden zijn uitgevoerd en opgeleverd. Daarnaast zijn herstelwerkzaamheden en regulier onderhoud uitgevoerd aan de water- en elektriciteitsvoorzieningen en de steigers.

Wegenbeheerplan 2026-2030

In 2024 is gestart met het opstellen van het wegenbeheerplan voor de periode 2026-2030. De wegtypes en de gewenste kwaliteitsniveaus zijn bepaald en vervolgens door de raad vastgesteld.

Regulier onderhoud wegen

In 2024 is op verschillende locaties wegonderhoud (o.a. Nieuw schoolpad, Akkersweg, West Alettalaan, fietspad polder, voetpad Heereweg) uitgevoerd. Daarbij zijn op diverse plekken doorgroeistenen in de berm langs de wegen geplaatst (o.a. Noordlandweg, Heester Kooiweg). Daarnaast is de belijning opgenomen in het beheerprogramma Brutis en is de kwaliteit beoordeeld met het oog op herstel in 2025.

Verkeersveiligheid

Samen met de provincie is een campagne opgezet om de fietsveiligheid op Terschelling te verbeteren, met extra aandacht voor het gedrag van de fietser. Daarnaast is deelgenomen aan het

landelijke project Doortrappen, dat zich richt op het stimuleren van veilig en langer fietsen onder ouderen.

Voorzorgsmaatregelen haven

In 2024 is begonnen met het in kaart brengen van de staat van de haven van Terschelling. Door Walhout Civil begin is 2025 een rapport opgeleverd waaruit een betrouwbare schatting te maken is van de minimale benodigde maatregelen om de haven veilig toegankelijk te houden tot de geplande renovatie in 2027/2028.

Op grond van het BBV en de Nota R&V dient in 2024 een voorziening Voorzorgsmaatregelen haven te worden gevormd. De dotatie € 1.355.000 aan de voorziening in 2024 dient ten laste van het resultaat te worden gevormd.

Verduurzamen Openbare Verlichting

In 2024 is gewerkt aan het uitvoeringsplan voor het verduurzamen van de openbare verlichting. Dit wordt in 2025 afgerond.

Financiën

Realisatie programma 2

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Afwijking 2024
Exploitatie					
Lasten					
2.1	Verkeer en vervoer	-1.413	-1.495	-1.190	-305
2.3	Recreatieve havens	-48	-56	-56	0
2.4	Economische havens en waterwegen	-1.312	-1.866	-2.466	600
		-2.773	-3.417	-3.711	294
Baten					
2.1	Verkeer en vervoer	515	515	304	211
2.3	Recreatieve havens	75	83	89	-6
2.4	Economische havens en waterwegen	287	287	205	82
		877	885	598	287
		-1.896	-2.532	-3.113	581
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
2.10	Mutaties reserves	-354	-354	-1.031	677
		-354	-354	-1.031	677
Onttrekkingen					
2.10	Mutaties reserves	417	417	430	-13
		417	417	430	-13
		63	63	-601	664
Totaal		-1.833	-2.469	-3.714	1.245

Taakveld 2.1 Verkeer en vervoer. De post beheer en onderhoud wegen, straten en pleinen kent lagere lasten en daardoor ook een lagere onttrekking aan de onderhoudsvoorziening.

Taakveld 2.4 Economische havens en waterwegen. Er is op totaal taakveld niveau sprake van een overschrijding. Deze is als volgt te op hoofdlijnen te verklaren:

- De begroting voor Masterplan Haven kent in 2024 een onderbesteding. Ook de eind 2024 door de raad extra beschikbaar gestelde middelen (€500.000) zijn niet in 2024 tot besteding gekomen.
- Daarnaast is er in 2024 een voorziening Voorzorgsmaatregelen haven gevormd. Deze is noodzakelijk en conform BBV en de uitgangspunten zoals beschreven in de Nota R&V. De dotatie in 2024 ten laste van het resultaat is € 1.355.000.

Mutaties reserves. De toevoegingen aan de reserves hebben betrekking op de reserve haven en de reserve budgetoverheveling voor het havenproject, onderhoud fietspaden, parkeren Oud West en duikers.

2.3 Economie

Uit cijfers van onder andere de VVV blijkt dat toeristen Terschelling nog steeds goed weten te vinden. Om een goede balans tussen de leefbaarheid voor de eilanders en het toerisme, maar ook tussen natuur en toerisme te behouden, vindt de gemeente het belangrijk om hier voldoende aandacht aan te besteden.

We willen ervoor zorgen dat het toerisme op Terschelling op een duurzame en verantwoorde manier plaatsvindt, zodat niet alleen de toeristen, maar ook de eilanders en de natuur hiervan kunnen profiteren.

Toeristische visie

Door beperkte capaciteit is nog niet gestart met de toeristische visie. Na afronding van de omgevingsvisie zal hiermee gestart worden.

Kampeerbeleid

Er is in nauw overleg met de kampeersector en eilanders gewerkt aan een concept beleidskader kamperen, wat in 2025 voor besluitvorming aangeboden zal gaan worden.

Terrassenbeleid

In vervolg op de pilot is in 2024 gewerkt aan een concept beleidskader voor terrassen. Dit zal in 2025 voor besluitvorming aangeboden worden.

Beleidsindicatoren Economie	2023	2022
Functiemenging (in %)	56,0	54,5
Vestigingen (van bedrijven), per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 - 64 jaar	271,3	259,2

Bron: *Waarstaatjegemeente.nl*

Financiën

Realisatie programma 3

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Afwijking 2024
Exploitatie					
Lasten					
3.4	Economische promotie	-369	-588	-444	-144
		-369	-588	-444	-144
Baten					
3.4	Economische promotie	4.430	4.783	4.778	5
		4.430	4.783	4.778	5
		4.061	4.195	4.333	-138
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
3.10	Mutaties reserves	0	0	-80	80
		0	0	-80	80
Onttrekkingen					
3.10	Mutaties reserves	0	101	101	0
		0	101	101	0
		0	101	21	80
Totaal		4.061	4.296	4.355	-59

Taakveld 3.4 Economische promotie kent lagere lasten dan begroot. Het bedrag dat beschikbaar is gesteld voor douche- en toiletvoorzieningen is niet tot besteding gekomen (hiervoor is een dotatie van € 50.000 aan de reserve budgetoverheveling opgenomen in programma 5).

Mutaties reserves: er zijn toevoegingen aan de reserve budgetoverheveling opgenomen ten behoeve van inningskosten toeristenbelasting en het terrassenbeleid.

2.4 Onderwijs

Toekomstbestendig en inclusief onderwijs met maximale ontplooiingskansen voor de eilander kinderen.

Het doel van het programma Onderwijs is: kwalitatief onderwijs bieden aan alle kinderen en jongeren op Terschelling. Belangrijke speerpunten voor de komende jaren zijn:

- het vernieuwen en verduurzamen van de scholen;
- het stimuleren van duurzame sport- en beweging faciliteiten;
- het ondersteunen van leerlingen met achterstanden;
- de aanpak van schooluitval;
- leerlingenvervoer;
- inclusief onderwijs;

Ook werken we mee aan goede kinderopvangmogelijkheden met voldoende capaciteit. Het onderwijsprogramma is gericht op het tegengaan van krimp en het behoud van arbeidskrachten, wat van essentieel belang is voor de leefbaarheid op het eiland. Daarnaast ondersteunen we het NHL-Stenden bij een onderzoek het onderwijsaanbod op Terschelling te verbreden.

Toekomstbestendige onderwijshuisvesting

In 2024 zijn veel stappen gezet op het vlak van onderwijs. Zo is op 11 december 2024 een intentieverklaring getekend tussen de twee organisaties voor Primair Onderwijs en de gemeente Terschelling, om de mogelijkheden voor een nieuwe bestuursvorm te onderzoeken. De diverse ontwikkelingen hebben invloed op de huisvestingsplannen, die in 2025 daarom verder geconcretiseerd worden, zoals gepland te starten met Midsland.

Brede versterking onderwijs

Onderwijsachterstandenbeleid en uitvalpreventie: in 2024 is hier gestaag aan doorgewerkt met de diverse partners.

Inclusief onderwijs: in 2024 is veel contact geweest met de Onderwijsinspectie en zijn diverse verbeteringen en plannen nader geconcretiseerd om in de nabije toekomst de samenwerking en integraliteit in het onderwijs te borgen.

Doorlopende leerlijnen en beroepsonderwijs: ook op dit punt zijn stappen gezet om in 2025 tot concrete resultaten en samenwerkingen te komen.

Overige onderwerpen

Leerlingenvervoer: de regelingen en de bootverbinding met Vlieland zijn gecontinueerd conform voornemens, zoals in Begroting 2024 vastgelegd.

Organisatie Openbaar Onderwijs Terschelling: in december 2024 is een intentieverklaring getekend tussen Openbaar Primair Onderwijs Terschelling (OPOT), Christelijke Vereniging voor Primair Onderwijs Terschelling (CVPOT) en de gemeente Terschelling, om de mogelijkheden voor een nieuwe bestuursvorm te onderzoeken. Ook wordt de opdracht van de raad uitgewerkt die tot doel heeft het bestuur van het Schylger Jouw naar de wal te brengen'.

De Onderwijsinspectie heeft het Schylger Jouw inmiddels met een voldoende beoordeeld, de verbeterpunten zijn afdoende opgepakt.

Beleidsindicatoren Onderwijs	2023	2022
Absoluut verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	0	0
Relatief verzuim (aantal per 1.000 leerlingen)	30	9
Voortijdig schoolverlaters zonder startkwalificaties (vsv-ers in % deelnemers aan het VO en MBO onderwijs)	2,2	1,8

Bron: *Waarstaatjegemeente.nl*

Financiën

Realisatie programma 4

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Afwijking 2024
Exploitatie					
Lasten					
4.1	Openbaar basisonderwijs	-1.737	-1.737	-2.151	414
4.2	Onderwijshuis vesting	-327	-327	-294	-33
4.3	Onderwijsbel eid en leerlingzaken	-2.087	-2.144	-2.553	409
		-4.151	-4.208	-4.997	789
Baten					
4.1	Openbaar basisonderwijs	1.735	1.735	2.150	-415
4.2	Onderwijshuis vesting	76	76	112	-36
4.3	Onderwijsbel eid en leerlingzaken	1.802	1.802	2.259	-457
		3.613	3.613	4.521	-908
		-538	-595	-477	-118
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
4.10	Mutaties reserves	0	0	-73	73
		0	0	-73	73
Onttrekkingen					
4.10	Mutaties reserves	0	30	30	0
		0	30	30	0
		0	30	-43	73
Totaal		-538	-565	-520	-45

Taakveld 4.1 Openbaar onderwijs kent hogere (salaris)lasten waar hogere baten tegenover staan. Per saldo is het verschil budgettair neutraal.

Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken kent zowel hogere lasten als hogere baten. Dit heeft betrekking op de post Openbaar voortgezet onderwijs.

Mutaties reserves: de toevoeging aan de reserve budgetoverheveling van € 73.000 heeft betrekking op TUS-uitkeringen en het project erfgoed.

2.5 Sport, cultuur en recreatie

Sporten en bewegen

De buurtsportcoach is de centrale figuur in de uitvoering en organisatie van het sportbeleid. Hij zorgt voor verbinding tussen sportaanbieders en maatschappelijke instellingen zoals jeugdzorg, het Eilandteam, onderwijs en de gezondheidszorg. De sportcoach richt zich op het bevorderen van sportdeelname in de basisschoolleeftijd. De gemeente ondersteunt initiatieven op het gebied van sport en bewegen met subsidies. Tot en met 2027 is er zowel voor de buurtsportcoach als voor de subsidies structureel budget opgenomen. Vanuit de brede SPUK-regeling komen er aanvullende middelen beschikbaar.

Cultuur & recreatie

Subsidies

De gemeente ondersteunt diverse organisaties en initiatieven op het gebied van cultuur en samenleving met behulp van subsidies. Het budget hiervoor is geïndexeerd. In 2024 hebben we dit voortgezet en hebben we de verschillende subsidiemogelijkheden via de sportcoach expliciet onder de aandacht gebracht.

Vrijwilligers

Er is een plan van aanpak voor het ondersteunen en versterken van eilander vrijwilligersorganisaties opgesteld. Dit plan richt zich niet op financiële steun aan individuele organisaties, maar op het versterken van de vrijwilligersorganisaties in brede zin.

Sport

Sporten en bewegen: de functie van buurtsportcoach is uitgebreid met de functie van coördinator Sport & Preventie. Vanuit deze twee taken is de buurtsportcoach onder meer bezig met het uitrollen van een programma voor valpreventie. Daarnaast is onder meer een lokale editie van de Avondvierdaagse en de Terschellinger editie van het Waddentoernooi vanuit deze functies neergezet.

Sporthal Midsland: zoals in de Begroting aangegeven, maakt dit als aandachtsgebied deel uit van de uitrol van het Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor Midsland, dat in 2025 nader geconcretiseerd gaat worden.

Cultuur & Recreatie

Subsidies: in 2024 is het ontwerp van de herziene Algemene Subsidieverordening door de gemeenteraad vastgesteld. Deze zal, na de inzagetermijn, in 2025 definitief voor besluitvorming aan de raad aangeboden worden. Hierin zijn onder meer de procedures omtrent subsidies waar mogelijk vereenvoudigd.

Vrijwilligers: door gebrek aan capaciteit is het gewenste plan om vrijwilligersorganisaties structureel te steunen nog niet gerealiseerd. Wel is waar mogelijk ad hoc ingezet op ondersteunen van organisaties, onder meer door het afsluiten door de gemeente van een collectieve evenementenverzekering voor kleine sociaal maatschappelijke evenementen.

't Behouden Huys

't Behouden Huys bestaat sinds 2023 uit drie 'zuilen': Museum, Historisch Centrum & Erfgoed

Terschelling (Digitaliseringsproject). Naast de jaarlijks terugkerende werkzaamheden en kerntaken, staan er unieke ambities op het programma om de komende jaren zoveel mogelijk mensen in aanraking te laten komen met de Terschellinger cultuur en historie.

Nieuwe en eigentijdse museumtentoonstellingen

In 2024 is in samenwerking met het Rijksmuseum de Barentsz-tentoonstelling heringericht en heeft 't Behouden Huys een 16e-eeuwse sleutel afkomstig van Nova Zembla langdurig in bruikleen gekregen.

De nieuwe tentoonstelling over de visserij op Terschelling is in 2024 ontwikkeld en geopend. In 2024 is de voorbereiding gestart voor de tentoonstelling over de Terschellinger Barent Fockesz, internationaal bekend geworden als 'De Vliegende Hollander'.

Zichtbaarheid & vindbaarheid van het Museum en het Historisch Centrum

Op de boot van Harlingen naar Terschelling is 't Behouden Huys goed zichtbaar met twee animaties over de Lutine en de sleutel uit 't Behouden Huys van Willem Barentsz. De nieuwe tentoonstelling over de sleutel van Nova Zembla heeft landelijk veel aandacht gekregen, o.a. door de NOS. Bezoekers komen er speciaal voor naar het museum.

Ontsluiten collectie

't Behouden Huys is ook in 2024 hard aan de slag gegaan met het digitaal raadpleegbaar maken van de beeldbank en de museale objecten. Dit zal de komende jaren een van de kerntaken blijven.

Educatie

In samenwerking met eilander basisscholen hebben we het educatief project 'ontwikkeling Terschellinger landschap' uitgevoerd en hebben de kinderen een tocht gemaakt langs Stortum, De Oude Dijk, De Stripper Polder, het Stripper Kerkhof, de Pontswiel en de locatie van Kasteel van Arenberg.

Erfgoed Terschelling

Registratie systeem en website

- In 2024 is er hard gewerkt aan de inrichting van het systeem en optimalisatie van de website. Het registratiesysteem is verbeterd en ingericht voor alle deelnemende stichtingen en verenigingen. Dat zijn er nu 41.
- De module 'crowdsourcing' is erbij gekomen, hierdoor kan iedereen helpen met het beschrijven van beeldmateriaal. We betrekken inwoners en ander publiek bij het archief en kunnen zo veel data ophalen om het archief aan te vullen. De crowdsource opening in de vijfpoort was succesvol. Veel stichtingen en verenigingen zijn enthousiast om zo'n avond te organiseren om het systeem op deze manier te vullen met hun leden. Deze zullen we vanuit team Erfgoed begeleiden.

- Er is een versimpelde manier ontwikkeld voor deelnemende partijen om stukken toe te voegen in het registratiesysteem, dit scheelt veel tijd!

Digitalisering en ontsluiting

- Er is een grote digitaliserings-slag gemaakt; vanuit museum 't Behouden Huys zijn alle bijzondere boeken en documenten gescand en deze worden op de site gezet. Voor Schylge Myn Lantse zijn de boekjes gedigitaliseerd en op de site gezet. Deze zijn nu op woord (OCR) doorzoekbaar gemaakt. De Terschellingers zijn gedigitaliseerd in samenwerking met de Eilandpers, naast dat dit een meerwaarde is voor het erfgoed, zal het ook zorgen voor meer verkeer naar de website. Eind van dit jaar bestaat de Terschellinger 40 jaar, er wordt bekendheid aan gegeven, dit is ook mooie publiciteit voor Erfgoed Terschelling. De inventarislijsten van het gemeente archief zijn op de site gezet en zullen per thema gedigitaliseerd worden.
- Er is een scanplek gecreëerd in 't Behouden Huys zodat stichtingen en verenigingen goed doorzoekbaar hun stukken kunnen scannen.

Communicatie

Er zijn communicatie formats gemaakt. Zo krijgt Erfgoed Terschelling ook via social media meer bekendheid. Via de website is er nu een koppeling gemaakt en in de zoekbalk staat nu een Favicon.

Erfgoed

- De Facebook site 'Terschelling in vroeger tijden' is heel populair. De mensen die veel plaatsen op deze site zijn benaderd en hebben toestemming gegeven om hun info en foto's te gebruiken op de erfgoed site.
- De verhalen-module is aangeschaft. Een laagdrempelige tool op de website waardoor iedere eilander zijn 'verhaal' kan delen. Zo gaat het immateriële erfgoed ook niet verloren. Deze module wordt in 2025 in gebruik genomen.
- We hebben een tool ontwikkeld om de documentatie van de rijksmonumenten uit het erfgoedregister in het archief op te nemen. Dit is een wettelijke verplichting voor de gemeente en Atlantis (het registratiesysteem) leent zich hier erg goed voor. De rijksmonumenten worden doorzoekbaar op de erfgoed website.

Beleidsindicatoren Sport, cultuur en recreatie	2022	2020
Niet sporters (in %)	54,5	52,8

Bron: Waarstaatjegemeente.nl

Financiën

Realisatie programma 5

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Afwijking 2024
Exploitatie					
Lasten					
5.2	Sportaccommodaties	-739	-792	-947	155
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-163	-196	-160	-36
5.4	Musea	-601	-587	-1.695	1.108
5.5	Cultureel erfgoed	0	-79	-41	-38
5.6	Media	-263	-263	-262	-1
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-144	-192	-314	122
		-1.910	-2.109	-3.418	1.309
Baten					
5.2	Sportaccommodaties	199	199	333	-134
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	0	2	-2
5.4	Musea	65	65	1.173	-1.108
5.6	Media	68	68	107	-39
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2	2	2	0
		334	334	1.617	-1.283
		-1.576	-1.775	-1.801	26
Mutaties reserves					
Toevoegingen					

	Taakveld	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Afwijking 2024
5.10	Mutaties reserves	0	0	-88	88
		0	0	-88	88
	Onttrekkingen				
5.10	Mutaties reserves	0	40	51	-11
		0	40	51	-11
		0	40	-37	77
	Totaal	-1.576	-1.735	-1.838	103

Taakveld 5.2 Sportaccommodaties kent zowel hogere lasten als baten. Dit heeft betrekking op zwembad de Dôbe. Ter compensatie van de stijging van energieprijzen is er door het Rijk een specifieke uitkering beschikbaar gesteld. Dit is de Specifieke uitkering meerkosten energie openbare zwembaden (SPUK-MEOZ). Onder dit taakveld zijn eveneens bestedingen voor de Brede SPUK verantwoord.

Taakveld 5.4 Musea kennen eveneens zowel hogere lasten als baten die te maken hebben met de bijdrage van € 1 miljoen die is ontvangen van Staatsbosbeheer en vervolgens is overgemaakt aan de Tonnenloods.

Taakveld 5.7 Openbaar groen kent een nadeel van € 122.000 door hogere lasten. Door personeelstekort/ziekte in onze eigen buitendienst zijn onderhoudswerkzaamheden als snoeien van groen, maaien, bomen zagen en onderhoud van perkjes uitbesteed aan derden. Daarnaast is sprake van opdrachten die groter zijn geworden door achterstallig onderhoud. Hiervan is de boomveiligheidscontrole (BVC) een voorbeeld. Jarenlang is geen BVC uitgevoerd waardoor ons gehele bomenbestand (3000 bomen) in één keer moest worden geïnspecteerd. Uit deze inspectie kwam veel extra snoei- en kapwerk dat urgent was vanwege veiligheid en ziektebestrijding. Denk aan spoedkap van bomen waarin tijdens de inspectie iepziekte of honingzwam werd geconstateerd. In dat laatste geval kunnen bomen knakken waardoor de (verkeers)veiligheid in het geding komt.

Onder Mutaties reserves is een toevoeging aan de reserve budgetoverheveling opgenomen ter grootte van € 88.000 voor Schylger Jouw en douche- en toiletunits.

2.6 Sociaal Domein

Het doel van dit programma is het faciliteren en realiseren van de participatiesamenleving. Hierin draagt iedereen die dat kan op Terschelling actief bij aan zijn of haar omgeving. Zo ontstaat er een vangnet voor personen die tussen wal en schip dreigen te raken. Dit doen we samen met onze lokale en regionale partners, zoals Sociaal Domein Fryslân (SDF) en de samenwerking binnen Noardwest Fryslân (gemeenschappelijke regeling). Onze ambitie hierin is het realiseren van een sluitende keten waarin voorzieningen, indien nodig op maat, beschikbaar zijn voor iedereen. Specifieke wetgeving die bepalend zijn voor deze opdracht en koers zijn: de Jeugdwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Participatiewet en de Wet inburgering nieuwkomers. Iedere wet heeft zijn eigen opgave, zoals “veilig en gezond opgroeien” ingevolge de Jeugdwet, zo lang mogelijk zelfstandig thuis wonen, regie voeren en meedoen zoals de Wmo beoogt, het bieden van bestaanszekerheid en het stimuleren tot het verkrijgen van eigen inkomsten ingevolge de Participatiewet.

De opgaven ten aanzien van het Sociaal Domein voor de lange termijn betreffen voor 2024 de volgende dossiers; specifiek voor de Jeugdwet gaat het om de Hervormingsagenda Jeugd, de provinciale Regiovisie en de jaarplannen SDF. Voor de Wet maatschappelijke ondersteuning betreft het Grip op Wmo, de woonzorgvisie, de visie op de maatschappelijke opvang en de visie op het beschermd wonen (naar beschermd thuis). Dossiers ten aanzien van participatie en bestaanszekerheid zijn de actualisatie van het beleid voor Armoedebestrijding, het opstellen van het Armoedepact en de energietransitie voor mensen met een smalle beurs. Bovendien is het Sociaal Domein breed actueel de herijking Kadernota sociaal domein en het “werken vanuit de bedoeling” in combinatie met het versterken van de preventieve instrumenten en de keten.

Participatie

- Het aantal mensen met een uitkering in het kader van de Participatiewet is in 2024 licht gestegen (Voorlopige cijfers Dienst NWF 2024, document Terschelling)
- Alle inwoners met een bijstandsuitkering hebben ondersteuning van de Dienst. Die ondersteuning is divers. 21 personen worden begeleid naar betaald werk, vijf personen krijgen ondersteuning bij het verrichten van vrijwilligerswerk en Terschelling voldoet aan de taakstelling Beschut werk (één persoon).
- In 2024 is de wervingscampagne voor het project Binnenwerk opgestart. Dat is een samenwerking met Binnenlandse zaken en Staatsbosbeheer. Doel is een team medewerkers op Terschelling te formeren met mensen met een arbeidsbeperking, dat wordt ingezet in het beheer van SBB-gebieden.
- Er is besloten om de generieke gemeentepolis AV Frieso te beëindigen. We hebben inwoners ondersteund bij het kiezen van een andere zorgverzekering. Er zijn voor inwoners met lage inkomens en hoge zorgkosten beleidsregels in werking getreden die eraan bijdragen dat mensen de voor hen noodzakelijke zorg kunnen ontvangen. Het gaat hier om bijzondere bijstand voor medische kosten.
- De gemeenteraad heeft op 27 mei het beleidskader Bestaanszekerheid vastgesteld. Kernwoorden van dat beleid zijn: autonomie voor de inwoner, integrale aanpak, vereenvoudiging, ervaringsdeskundigheid en vertrouwen. Het uitvoeringsprogramma wordt in 2025 opgesteld.
- De Dienst NWF werkt samen met re-integratiebedrijven, zoals Pastiel, om de terugkeer naar de arbeidsmarkt van jongeren en volwassen uitkeringsgerechtigden te faciliteren.
- Bestuurlijk is actief geparticipeerd in de regionale overleggen over de vorming van het Werkcentrum Fryslân. Er is aangedrongen op een stevige werkgeversdienstverlening en toegankelijke, digitale ondersteuning van inwoners.

Wmo

- Er is uitvoering gegeven aan het mantelzorgbeleid middels de vastgestelde uitvoeringsagenda 2023-2024, zo is bijvoorbeeld de mantelzorgmiddag georganiseerd.
- Er is geen uitgebreide campagne geweest om onze (nieuwe) senioren te informeren over de mogelijkheden en verantwoordelijkheden welke bijdragen aan langer zelfstandig wonen maar er zijn wel diverse acties geweest die hier aan hebben bijgedragen. Zo hebben we ingezet op gezond ouder worden door diverse acties vanuit onze buurtsportcoach, het landelijk project Doortrappen en het organiseren van een suïcidepreventietraining in het kader van mentale weerbaarheid en gezondheid.
- Het Fries actieplan 'Een duurzame aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties' wordt uitgevoerd op basis van de regionale samenwerkingsafspraken binnen Sociaal Domein Fryslân (SDF).
- Het beleid rondom mensenhandel wordt uitgevoerd vanuit de regionale samenwerkingsafspraken binnen SDF en vormt een onderdeel van de aanpak van ondermijning binnen de gemeente.
- We werken volgens de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.
- We werken volgens de samenwerkingsafspraken met Veilig Thuis Friesland en het Eilandteam.
- We werken met de 'Aanpak Voorkomen Escalatie (AVE)'. Hiervoor hebben alle betrokken maatschappelijke partners een convenant ondertekend.
- In de dorpshuizen, bij de Stilen en via het verenigingsleven zijn bijna elke dag van de week activiteiten waarbij de inwoners kunnen aansluiten. Deze activiteiten zijn goed toegankelijk voor jong en oud.
- Werkprocessen van het Eilandteam en de Dienst zijn op enkele punten vereenvoudigd, zoals het op- of afschalen binnen een maatwerkvoorziening. Dit kan nu via een mutatieformulier in plaats van een nieuw uitgebreid onderzoek.
- De huidige producten voor Beschermd Wonen zijn geëvalueerd met gemeenten en zorgaanbieders. Hierna is gestart met de nieuwe inkoop, gecoördineerd door Sociaal Domein Fryslân.
- Vanaf 2 december 2024 biedt de Centrale Toegang & Regie Maatschappelijke Opvang (CT&R) één centraal aanmeldpunt voor hulp bij dakloosheid in Friesland. De CT&R ondersteunt daklozen, dreigend daklozen en betrokken instanties met advies en begeleiding.
- Er is een goede samenwerking tussen de huisartsen, wijkverpleging en het Eilandteam. Daarnaast is er een goede samenwerking met de buurtsportcoach, de (school)maatschappelijk werker en de VNN-medewerker.
- De provinciale inkoop van trapliften is in 2024 afgerond.

Opvang Oekraïners

De gemeente heeft in 2024 de capaciteit voor de opvang van Oekraïners uitgebreid van 50 plekken tot ongeveer 70 plekken.

Jeugd

- Er wordt (school)maatschappelijk werk ingezet op het eiland.
- Het Eilandteam zorgt voor draagvlak voor de aanpak bij de ouders. De ouder is primair verantwoordelijk voor het kind en werkt samen met de professionals. Dit is het uitgangspunt

van de werkwijze van het Eilandteam. Door de implementatie van het regionaal ondersteuningsplan 2.0 heeft men een leidraad om te normaliseren.

- In 2024 is een voorstel uitgewerkt voor een eilandhuiskamer voor jongeren aan de wal. Hier bleek geen behoefte aan.
- Er vindt structureel overleg plaats tussen de leerplichtambtenaar van het primair en voortgezet onderwijs en de leerplichtambtenaar van het mbo over leerlingen wanneer er sprake is van verzuim. Zij stemmen hierover af met onderwijs en met werkgevers wanneer dit relevant is.
- We hebben in de regiovisie Mei-inoar foar ús bern bepaald dat we willen toewerken aan een betere samenwerking binnen de jeugdzorg en het onderwijs. In 2024 is het jaarplan onderwijs-jeugdzorg omgezet in een actielijn samenwerking onderwijs, gemeenten en jeugdhulp. Het vertrekpunt is hierbij dat de omgeving het probleem heeft en werkt aan de oplossing. Samen (onderwijs en gemeenten) zijn we deel van die omgeving. Er worden uiteindelijk drie resultaten opgeleverd binnen deze actielijn waar we in 2024 een start mee hebben gemaakt:

1. Symposium/regionale bijeenkomsten – We wisselen kennis en ervaring uit, doen nieuwe ideeën op en maken de beweging naar inclusiever onderwijs en contextgericht werken groter;

2. Rapport: We leveren een rapport op met uitkomsten uit:

a. Ervaringsonderzoek – we stimuleren gedragsverandering in de praktijk

We faciliteren, door middel van ervaringsonderzoek op vier verschillende type scholen in Friesland, het omvormen van individuele ondersteuningsvragen van kinderen naar andere oplossingen in de context en doen zoveel mogelijk in het collectief;

b. Overzicht van voorbeelden – we brengen de beschikbare informatie die er al is in beeld

We maken een overzicht van scholen en gemeenten in Friesland die er samen in slagen om een context te creëren waarin alle leerlingen meedoen en leren. We beschrijven hun succesfactoren, maar ook de obstakels. Ook voegen we landelijke kennis en voorbeelden hieraan toe;

c. Kaders voor bestuurders: Op basis van het rapport maken we conceptkaders voor onderwijsbestuurders en wethouders over provinciale, regionale en/of lokale afspraken die nodig zijn om obstakels in de praktijk op te lossen. Zodat kinderen zich kunnen ontwikkelen dankzij een goede samenwerking op school, zonder daarbij gehinderd te worden door grenzen tussen gemeenten, samenwerkingsverbanden, onderwijs en jeugdhulp.

- SDF gaat de wachtlijsten en de wachttijden van jeugdzorg zodanig beperken dat er geen overbruggingshulp meer nodig is. De wachtlijsten zijn dan korter (minder cliënten op de lijst) en de wachttijden eveneens (streven naar zes weken).
- Door een zorgmakelaar aan te stellen in 2024 bij SDF wordt de plaatsingsproblematiek vereenvoudigd en daarmee worden de wachtlijsten ook ingeperkt. Tevens is de beschikbaarheidswijzer een tool om snel de juiste zorgaanbieder te vinden die ruimte heeft. Op het eiland kunnen we meeliften op deze regionale afspraak en er gebruik van maken.
- Monitoren van het zorgaanbod provinciaal (SDF) om te kunnen innoveren.
- Ingevolge de Fryske regiovisie ‘mei-inoar foar ús bern’ wordt een jaarplan opgesteld over partnerschap. Dit betreft het versterken van de keten jeugdzorg met de jeugdgezondheidszorg, scholen en gezondheidsdiensten. Een efficiëntere en effectievere

samenwerking in de keten leidt tot een verhoging van de kwaliteit en het beheersen van de kosten.

- Het jaarplan partnerschap is in 2024 veranderd in de actielijn participatie en ervaringsdeskundigheid. Doel is om inwoners vooraf mee te laten denken aan toekomstig beleid om dienstverlening te verbeteren.

Mantelzorgondersteuning

Sinds eind 2022 is er een mantelzorgsteunpunt op Terschelling. De mantelzorgondersteuning heeft gemeente Terschelling samen met gemeente Vlieland opgezet. De mantelzorgondersteuner is hier één keer per maand op een donderdag. Hij houdt dan spreekuur in de bibliotheek, maar neemt ook het initiatief om de bekendheid te vergroten. Zo wordt regelmatig Communicatie ingezet om dit onder de aandacht te brengen. Ook probeert hij bij zaken aan te sluiten, waarvan hij denkt dat er mantelzorgers te vinden zijn, of mensen die een mantelzorger hebben.

Naast de ondersteuning probeert de gemeente ook regelmatig mantelzorgers een hart onder de riem te steken via de zogenoemde Pluim. Mensen die mantelzorg ontvangen kunnen bij de gemeente een Pluim bestellen om aan de mantelzorger te geven. De mantelzorger krijgt dan een waardebon, die overal in Nederland te besteden is. In 2024 zijn er ongeveer vijftig van deze pluimen uitgereikt.

POH Jeugd

Sinds begin 2024 heeft de gemeente een POH-jeugd medewerker. Dit initiatief is samen met de huisartsenpraktijk in Midsland opgezet. De POH-jeugdmedewerker werkt ook voor de huisartsenpraktijk op West. Waar kinderen vrij snel in een jeugdzorgtraject belandden, worden kinderen nu vaker eerst gezien door de POH-jeugdmedewerker. Zij verleent als het ware eerste hulp en vaak is dat genoeg. In die paar gevallen, waar dat niet aan de orde is, kan zij aangeven eventueel in overleg met het Eilandteam welke hulp specifiek ingezet zou moeten worden. Dat levert een beter hulptraject op voor een jeugdige. Uiteindelijk levert het ook een besparing op de uitgaven vanuit de Jeugdwet op.

Beleidsindicatoren Sociaal Domein	2023	2022
Banen (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar)	930,6	886,9
Jongeren met een delict voor de rechter (% 12 t/m 23 jarigen)	n.b.	n.b.
Kinderen in uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)	n.b.	n.b.
Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame)	74,3	72,7

Beleidsindicatoren Sociaal Domein	2023	2022
beroepsbevolking tov de beroepsbevolking)		
Werkloze jongeren (% 16 t/m 22 jarigen)	n.b.	n.b.
Personen met een bijstandsuitkering (aantal per 1.000 inwoners)	4,7	7,1
Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 1.000 inwoners van 15-64 jaar)	6,3	6,3
Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	13,5	14,4
Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	n.b.	n.b.
Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	n.b.	n.b.
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (aantal per 1.000 inwoners)	59	60

Bron: Waarstaatjegemeente.nl

Financiën

Realisatie programma 6

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Afwijking 2024
Exploitatie					
Lasten					
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	-620	-777	-1.005	228
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-42	-72	-45	-27
6.3	Inkomensregelingen	-537	-560	-543	-17
6.4	WSW en beschut werk	-271	-278	-202	-76
6.5	Arbeidsparticipatie	-29	-38	-26	-12
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-1.085	-1.155	-1.032	-123
6.7	Jeugd	-1.317	-1.066	-838	-228
		-3.902	-3.946	-3.692	-254
Baten					
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	17	933	2.095	-1.162
6.3	Inkomensregelingen	412	418	308	110
6.4	WSW en beschut werk	43	43	21	22
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	38	38	39	-1
		510	1.432	2.463	-1.031
		-3.392	-2.514	-1.230	-1.284
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
6.10	Mutaties reserves	0	0	0	0
		0	0	0	0

	Taakveld	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Afwijking 2024
Onttrekkingen					
6.10	Mutaties reserves	0	34	34	0
		0	34	34	0
		0	34	34	0
Totaal		-3.392	-2.480	-1.196	-1.284

De lasten van taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie laten een nadeel van € 203.000 dat wordt veroorzaakt door kosten van opvang Oekraïners. Hiervoor is geen raming opgenomen. De baten van dit taakveld laten een voordeel zien € 1.162.000 die vooral bestaat uit de Rijksbijdragen voor de opvang van Oekraïners. Er is geen terugbetaalverplichting voor het deel van de Rijksbijdragen dat niet is besteed. Het voordeel heeft betrekking op de Rijksbijdragen voor zowel 2023 als 2024.

De baten van taakveld 6.3 Inkomensregelingen zijn € 110.000 lager. Dit betreft de gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie. De hoogte van de gebundelde uitkering is afhankelijk van het landelijk beschikbare macrobudget en het verdeelmodel dat het aantal bijstandsuitkeringen van een gemeente voorspelt.

Taakveld 6.6 Maatwerkvoorzieningen WMO heeft betrekking op collectief vervoer, rolstoelvoorzieningen, vervoersvoorzieningen, woonvoorzieningen en beschermd wonen. Er is ten opzichte van de begroting een voordeel van € 123.000. Een belangrijke oorzaak hiervan is de voordelige eindafrekening 2023 van centrumgemeente Leeuwarden inzake beschermd wonen. Dit bedrag van € 96.000 (opgenomen als negatieve last) is niet geraamd.

Taakveld 6.7 Jeugd laat een voordeel zien van € 228.000. De onderhandenwerk positie van nog niet afgeronde, lopende trajecten die worden toegerekend aan 2024 blijkt in 2023 te hoog te zijn ingeschat. Dit hangt samen met de overgang naar een nieuw inkoopstelsel. Daarnaast zien we een afname van het aantal lokale vaststellingsovereenkomsten waardoor de kosten lager uitvallen.

2.7 Volksgezondheid en milieu

Het programma volksgezondheid en milieu heeft als doel om zowel mens als milieu te beschermen en te bevorderen. In 2024 ligt de focus op het gebied van gezondheid onder andere op een integraal preventief gezondheidsbeleid en wordt er aandacht besteed aan inclusie en anti-discriminatie. Hierbij streven we naar een gezonde en veilige leefomgeving voor iedereen.

Binnen het programma besteden we ook aandacht aan duurzaamheid en circulariteit. Het geactualiseerde uitvoeringsprogramma Terschelling Samen Duurzaam 2023-2026 vormt de basis voor de acties die het komende jaar genomen worden. Het belangrijkste doel van het programma is het reduceren van de CO₂-uitstoot, wat in lijn is met de duurzaamheidsdoelstelling van het rijk. Om dit te bereiken, richten we ons onder andere op het verduurzamen van de bebouwde omgeving, het sluiten van kringlopen op het eiland en het bevorderen van participatie. Dit alles met als uitgangspunt een toekomstbestendige energie-infrastructuur op het eiland.

Door deze acties te ondernemen, dragen we bij aan een gezonde leefomgeving voor mens en milieu en zetten we stappen richting een duurzame toekomst.

Inclusie en anti-discriminatie

Inclusie en anti-discriminatie: er is geen ervaren beschikbare partner gevonden om het onderzoek naar anti-discriminatie mee op te pakken.

Integraal preventief gezondheidsbeleid

Er is een vacature opengesteld voor een lokale aanjager voor het Integrale Zorgakkoord. Er is een Coördinator Sport en Preventie aangesteld, middels een uitbreiding van de formatie van de Buurtsportcoach. Er zijn diverse projecten gerealiseerd, onder meer op het gebied van eenzaamheid, opgroeien in een kansrijke omgeving, preventie laaggeletterdheid en sport.

Verduurzamen gebouwde omgeving

Vijftig bewoners hebben een subsidie van de gemeente ontvangen om hun huis te isoleren volgens subsidieregeling 2024.

We hebben een nieuwe subsidieregeling isolatie voor 2025 voorbereid, waarin we extra subsidie geven voor toepassing van natuurlijke materialen.

Energiecoaches hebben laagdrempelig voorlichting en advies gegeven en daarmee huishoudens op weg geholpen met het besparen op elektriciteit en gas.

We hebben voorbereidingen getroffen om in 2025 subsidie te verstrekken via het Nationaal Isolatie Programma. Met de Lokale Aanpak Isolatie (LAI) kunnen we eigenaren van woningen beneden een bepaalde WOZ-waarde financieel ondersteunen met isolatie van hun woning.

Kringlopen sluiten

Via de Regio Deal is op Terschelling het project 'Eten van eigen bodem' gestart, waarin lokale productie van voedsel wordt onderzocht. Ook is via de Regio Deal een projectleider aangetrokken die de afvalstromen op Terschelling nauwkeurig in beeld zal brengen en voorstellen ontwikkelt om daar efficiënter en vooral meer circulair mee om te gaan.

Onderzoek naar de mogelijkheden voor een warmtenet in West-Terschelling is aanbesteed en gaat in 2025 worden uitgevoerd.

We doen het samen

Samen met eilanders, eilander ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere partners hebben we gewerkt aan de verduurzaming van Terschelling. We hebben een Energiecafé georganiseerd over de nieuwe subsidieregeling isolatie en daar apparaten uitgedeeld om het energieverbruik af te lezen. We hebben een aantal maatschappelijke organisaties die zich inzetten voor duurzaamheid een subsidie gegeven.

Beleidsindicatoren Volksgezondheid en Milieu	2023	2022
Omvang huishoudelijk restafval (kg/inwoner)	334	334
Hernieuwbare elektriciteit (in %)	n.b.	18,4

Bron: *Waarstaatjegemeente.nl*

Financiën

Realisatie programma 7

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Afwijking 2024
Exploitatie					
Lasten					
7.1	Volksgezondheid	-252	-436	-451	15
7.2	Riolering	-760	-799	-837	38
7.3	Afval	-1.014	-1.099	-1.154	55
7.4	Milieubeheer	-454	-1.006	-627	-379
7.5	Begraafplaats en en crematoria	-20	-20	-67	47
		-2.500	-3.360	-3.136	-224
Baten					
7.1	Volksgezondheid	0	74	82	-8
7.2	Riolering	870	940	952	-12
7.3	Afval	994	1.054	1.062	-8
7.4	Milieubeheer	0	480	324	156
7.5	Begraafplaats en en crematoria	11	11	59	-48
		1.875	2.559	2.478	81
		-626	-801	-658	-143
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
7.10	Mutaties reserves	0	0	-190	190
		0	0	-190	190
Onttrekkingen					
7.10	Mutaties reserves	0	10	10	0
		0	10	10	0
		0	10	-180	190
Totaal		-626	-791	-838	47

Onderdeel van taakveld 7.1 Volksgezondheid zijn de baten en bestedingen van de Brede SPUK (€ 76.000).

Het taakveld 7.4 Milieubeheer laat een voordeel zien doordat niet alle beschikbare budgetten voor duurzaamheid tot besteding zijn gekomen. Ook is sprake van een lagere omzet van het project Duurzame Warmte West Terschelling (een voordeel van € 160.000 op zowel de lasten als de baten).

De niet bestede budgetten voor verduurzamen van vastgoed en van verlichting worden toegevoegd aan de reserve budgetoverheveling. Een dotatie van € 190.000.

2.8 Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing

In 2024 is gemeente Terschelling gaan werken conform de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging, wat een grote impact zal hebben op de organisatie. Er zijn verschillende acties gepland, waaronder het opstellen van de Omgevingsvisie en het gebiedsdekkend omgevingsplan, het trainen van medewerkers en het opleiden van trainees en junioren tot volwaardige vergunningverleners. Daarnaast is er een ambitie om betaalbare woningen te realiseren, maar dit is afhankelijk van wet- en regelgeving, afspraken met WoonFriesland en marktomstandigheden. We werken aan het vernieuwen van de dienstverleningsovereenkomst voor verplichte basisregistraties.

Omgevingswet

Sinds begin 2024 werken we conform de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging. Deze wetwijzing heeft nog steeds een grote impact op onze organisatie en vraagt nog veel tijd en aandacht bij de implementatie. De doelen van de Omgevingswet en WKB houden we steeds goed voor ogen.

Actie 1. De Omgevingsvisie afronden in participatie met de eilanders

Actie 2. Het gebiedsdekkend omgevingsplan opstellen

Actie 3. Leren werken met de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging, zoals nieuwe procedures, het DSO, participatie, de 'ja, mits'-houding en Friese aanpak

VTH-pool

De aanbevelingen vanuit de evaluatie zijn in de loop van 2024 geïmplementeerd. Dat heeft geresulteerd in vastliggende afspraken en strakkere leiding. Dat heeft onder andere geresulteerd in kwartaalrapportages. Door het maken van die rapportages is er meer inzicht verkregen in de kosten van de VTH-pool gedurende het jaar. Door de kwartaalrapportages was al snel duidelijk dat het oorspronkelijke budget voor 2024 niet toereikend zou zijn. Het budget is daarna bij de eerste burap ook verhoogd.

Door de krapte op de arbeidsmarkt is een deel van deze verhoging uiteindelijk niet gebruikt. Er was sprake van het niet kunnen invullen van vacatures.

De Omgevingswet is ingevoerd per 1 januari 2024. Dat heeft geleid tot een groot aantal aanvragen eind 2023, die daarmee nog onder de WABO vielen. Pas in de loop van het tweede kwartaal kwamen de eerste aanvragen onder de Omgevingswet binnen. Tot nu toe lukt het om dat allemaal tijdig af te handelen.

Nog niet alle systemen zijn goed op elkaar aangesloten en daardoor verlopen de samenwerkingsafspraken met externe partijen niet allemaal vlekkeloos. De verwachting is dat die problemen in 2025 steeds meer gladgestreken worden.

Betaalbaar wonen

De huidige ambitie van het college is om 190 betaalbare woningen te realiseren tot 2031 en voorbereidingen te treffen voor nog eens zestig woningen tot 2030.

Tot en met 2024 (vanaf 2018) zijn er ongeveer negentig betaalbare woningen gerealiseerd/vergund via de aanpak particuliere initiatieven. Deze aanpak ondervindt steeds meer hinder van de alsmaar strenger wordende stikstofregels. Ook de betaalbaarheid van deze woningbouw staat onder druk.

WoonFriesland heeft tot en met 2024 negentien woningen opgeleverd (in 2023). 2024 is gebruikt om de plannen aan West-Aletalaan fase III, voormalige Noodslachtplaats, de Stoek, CNL locatie, en Zuidermiede verder te brengen. West Aleta fase III is voorlopig uitgesteld wegens stikstofrestricties. De Noodslachtplaats bleek geen ontwikkelmogelijkheid te bieden voor WoonFriesland, die hier geen ontwikkeling op erfpacht wenst. Voorafgaande aan de ontwikkeling van de Stoek moet een alternatieve locatie voor de gymzaal worden gerealiseerd. Daar is vooralsnog geen zicht op; de ontwikkeling van een MFC ter plekke van het Jok, verkeert nog in een aanloopstadium. Bovendien is de stikstof situatie voor de ontwikkeling van zes woningen aan de Stoek ongunstig en moet bekeken worden of een dergelijke kleinschalige ontwikkeling haalbaar is. Ook daar dus een onwelkome pas op de plaats.

Voor twee projecten in de sociale huur is goede voortgang geboekt:

Er ligt een stedenbouwkundige opzet voor het plan aan de Zuidermiede. Na een aantal sessies met de buurt is er een aangepast plan met tien sociale huurwoningen ontstaan, waarvoor inmiddels het planologisch traject is opgestart. Via een wijziging omgevingsplan brengen we een bouwtitel binnen bereik van WoonFriesland die hier in 2026 hoopt deze woningen te kunnen realiseren.

Voor de CNL-locatie wordt ook een wijziging omgevingsplan voorbereid. Inmiddels zijn via een massastudie de stedenbouwkundige randvoorwaarden meegegeven aan WoonFriesland. Op basis daarvan wordt een stedenbouwkundig plan en beeldkwaliteitsplan opgesteld voor twaalf tot zestien sociale, grondgebonden huurwoningen. Ook hier zal stikstof mogelijk een problematisch thema zijn.

Daarnaast is in de sfeer van flexibele woonconcepten voor werknemers een grote stap voorwaarts gezet. Samen met de TOV en twee ontwikkelaars wordt gekeken hoe er in het sociale én het middenhuursegment zo'n zeventig woonunits gemaakt kunnen worden om werknemers te huisvesten. Daarvoor zijn locaties aangewezen en zijn haalbaarheidsonderzoeken gestart. Er ontstaat tevens de mogelijkheid deze huurwoningen voor startende eilanders en specifieke beroepsgroepen aan te wijzen. Zodat maatwerk in de woningmarkt ontstaat!

Al met al is er zicht op negentig, plus tien (particuliere voorraad), plus negentien, plus tien (WoonFriesland) is in totaal 129 toegevoegde betaalbare woningen tot 2026/2027.

Het aanpakken van onrechtmatige bewoning heeft ook het nodige resultaat gehad. Tot en met 2024 zijn er zestig gevallen van onrechtmatige bewoning aangepakt.

Ruimtelijke kwaliteit

Zodra de omgevingsvisie is vastgesteld door de raad zal gestart worden met het opstellen van beleidsregels voor het uiterlijk van bouwwerken.

Beleidsindicatoren Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordering en Stedelijke vernieuwing	2024	2023
Gemiddelde WOZ waarde (in €)	437.000	427.000
Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	n.b.	13,4
Demografische druk (in %)	72,3	70,8
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (in €)	873	798
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in €)	873	798

Bron: Waarstaatgemeente.nl

Financiën

Realisatie programma 8

Bedragen in € 1.000

	Taakveld	Primitieve begroting 2024	Begroting na wijziging 2024	Realisatie 2024	Afwijking 2024
Exploitatie					
Lasten					
8.1	Ruimte en leefomgeving	-282	-420	-355	-65
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerrainen)	-8	-8	-1	-7
8.3	Wonen en bouwen	-1.154	-1.652	-1.064	-588
		-1.444	-2.080	-1.420	-660
Baten					
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerrainen)	0	0	0	0
8.3	Wonen en bouwen	672	469	955	-486
		672	469	955	-486
		-772	-1.611	-465	-1.146
Mutaties reserves					
Toevoegingen					
8.10	Mutaties reserves	0	0	-153	153
		0	0	-153	153
Onttrekkingen					
8.10	Mutaties reserves	0	266	266	0
		0	266	266	0
		0	266	113	153
Totaal		-772	-1.345	-352	-993

Taakveld 8.3 Wonen en bouwen laat een voordeel zien door lagere lasten dan geraamd op de post vergunningverlening en toezicht in het kader van de omgevingswet en hogere baten uit leges omgevingsvergunningen (zie voor toelichting de paragraaf lokale heffingen).

Mutaties reserves: het bedrag van €153.000 heeft betrekking op de toevoeging aan de reserve budgetoverheveling voor programma volkshuisvesting, ruimtelijke kwaliteit, inhuurkosten en CNL/Halfweg.

3. Paragrafen

3.1 Lokale heffingen

Inleiding

Om gemeentelijke taken uit te kunnen voeren zijn de lokale heffingen onmisbaar.

In deze paragraaf geven we inzicht in de gerealiseerde inkomsten van de belastingen en rechten in 2024 en de oorzaken van de afwijkingen ten opzichte van de begroting.

Ook geven we inzicht in de kostendekkendheid van de bestemmingsheffingen en rechten. Wij gebruiken hiervoor sinds dit jaar o.a. een software programma. Op basis van de inkomsten en uitgaven uit de financiële administratie wordt dan een percentage van de kostendekkendheid berekend. De eerste resultaten van dit onderzoek zijn opgenomen bij de relevante toelichting per belastingsoort. De komende jaren werken wij aan een verdere detaillering en verbetering van deze gegevens.

Er is een overzicht opgenomen over de ontwikkeling van de lokale lastendruk per huishouden en een beschrijving van de uitvoering van de Wet WOZ in 2024 in deze paragraaf. Tenslotte geven we inzicht in het uitgevoerde kwijtscheldingsbeleid.

Bevoegdheden

De bevoegdheid tot het invoeren/wijzigen/afschaffen van de gemeentelijke lokale heffingen ligt bij de gemeenteraad. De Gemeentewet geeft een limitatieve opsomming van de belastingen en rechten die een gemeente kan heffen.

Alle lokale heffingen worden vastgelegd in de door de gemeenteraad vastgestelde belastingverordeningen en tarieventabellen. Deze worden jaarlijks opnieuw vastgesteld, nadat de begroting voor het komende jaar is vastgesteld.

Toelichting op de lokale heffingen

Bij lokale heffingen maken we onderscheid in belastingen, rechten en bestemmingsheffingen.

Belastingen zijn heffingen zonder direct aanwijsbare tegenprestatie van de gemeente. De opbrengst komt ten gunste van de algemene middelen en is vrij besteedbaar. Het gaat dan om: onroerende zaakbelasting, precariobelasting, toeristenbelasting en forensenbelasting.

Rechten zijn vergoedingen die de gemeente vraagt voor de gevraagde dienstverlening. De opbrengst van rechten mag niet hoger zijn dan de kosten die de gemeente maakt in de uitvoering van die dienstverlening. Onder rechten vallen de leges, grafrechten, havengeld en reinigingsrechten.

Een **bestemmingsheffing** is ook een maximaal kostendekkende heffing, maar bij deze heffing mag de opbrengst alleen ten gunste komen van de kosten die voor de specifieke collectieve voorziening worden gemaakt, zoals de afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Inkomsten in 2024

In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de begrote inkomsten en de werkelijke inkomsten in 2024. In de paragraaf *Toelichting per belastingsoort* staat per soort aangegeven wat de oorzaak van de afwijking ten opzichte van de begroting 2024 is.

Lokale heffingen	Begrote inkomsten 2024	Werkelijke inkomsten 2024	Verschil in €	Verschil in %
In € 1.000				
onroerende zaakbelasting				
-eigenaar woning	1.418	1.545	127	9%
-eigenaar niet-woning	839	638	-201	-24%
-gebruiker niet-woning	548	419	-129	-24%
afvalstoffenheffing	972	955	-17	-2%
rioolheffing	940	935	-5	-0.5%
precariobelasting	130	155	25	19%
toeristenbelasting	3.857	3.724	-133	-3%
forensenbelasting	926	990	64	7%
havengelden	270	194	-81	-28%
grafrechten	10	29	19	190%
leges burgerlijke stand, burgerzaken en APV vergunningen	150	150	-	-
leges omgevingsvergunningen	253	480	227	90%
Totaal	10.313	10.214	-99	-1%

Toelichting per belastingsoort

OZB

Onroerende zaakbelasting

De grondslag van de onroerende zaakbelasting is de WOZ-waarde van een woning of niet-woning. De eigenaren en gebruikers van een object betalen deze onroerende zaakbelasting. De peildatum waarop de WOZ-waarde wordt gebaseerd ligt op 1 januari van het voorgaande jaar. De waardebeoordeling van woningen wordt gebaseerd op de prijs waarvoor vergelijkbare woningen zijn verkocht rond deze peildatum.

Tarieven Onroerende zaakbelasting (OZB)	2024	2023
Eigenaar Woning	0,088%	0,081%
Eigenaar Niet-woning	0,375%	0,323%
Gebruiker Niet-woning	0,295%	0,228%

De totale inkomsten van de onroerende zaakbelasting komen lager uit dan begroot. Het gaat om een totaalbedrag van €234.000.

De inkomsten OZB-woningen ligt hoger omdat de totale WOZ-waarde van woningen, en met name recreatiewoningen, nog steeds fors stijgt in 2024. De stijging was iets hoger dan waar rekening mee was gehouden bij het vaststellen van de definitieve OZB-tarieven voor 2024.

De totale WOZ-waarde van de niet-woningen kwam daarentegen op een lager niveau uit dan was berekend bij het vaststellen van het OZB-tarief voor 2024. Daardoor blijven de inkomsten OZB in deze categorie iets achter. Nog niet alle niet-woningen waren van een WOZ-waarde en een aanslag OZB voorzien voor 2024, zoals een groot deel van de categorie recreatieterreinen. De afwijkende termijnen voor deze categorie is in overleg met de sector. De herwaardering volgt zo spoedig mogelijk in 2025. Er wordt verwacht te zijn ingelopen.

Rioolheffing

Rioolheffing

Sinds de introductie van de Wet gemeentelijke watertaken op 1 januari 2008 dient de gemeente niet alleen zorg te dragen voor de afvoer van het afvalwater, maar ook voor afvoer van hemelwater en het beheer van het grondwaterpeil. De kosten die gemoeid zijn met deze taak, worden verhaald via de gebruikers van woningen en niet-woningen.

Het tarief rioolheffing is in 2024 gebaseerd op het vastgestelde verbreed gemeentelijk rioleringsplan (vGRP) voor de jaren 2019 tot 2023. Voor 2024 is het tarief rioolheffing gestegen met het inflatie correctie percentage ten opzichte van 2023. In 2024 is gewerkt aan een nieuw gemeentelijk Water- en rioleringsplan (Wrp).

De kosten voor de uitvoering van de riool- en watertaken worden gedekt vanuit de rioolheffing en deze mag maximaal 100% kostendekkend zijn. In onderstaande tabel is de kostendekkendheid van de rioolheffing opgenomen. Het dekkingspercentage geeft aan dat de kosten voor dat percentage gedekt worden door de ontvangen heffingen. Het saldo van het resultaat over alle watertaken wordt aan het einde van het jaar, positief of negatief, vereffend met de voorziening zodat er geen sprake is van over- of onderdekking.

Op basis van de berekening is de werkelijke kostendekkendheid 97%.

Kostendekkendheid Rioolheffing	Begroot 2024	Werkelijk 2024	Vershil in €
In € 1.000			
lasten taakveld 7.2 (incl. toerekeningen)	-564	-560	4
Saldo exploitatielasten taakveld 7.2 Riolering	-564	-560	4
<i>Toe te rekenen kosten:</i>			
Toerekening overhead	-235	-235	-
BTW	-168	-167	1
Saldo exploitatielasten taakveld 7.2 Riolering	-967	-962	5
Opbrengst heffingen	940	935	-5
Saldo Riolering	-27	-27	-
Dekkingspercentage	97%	97%	-

Toeristenbelasting

Toeristenbelasting

Toeristenbelasting wordt geheven van alle bezoekers aan Terschelling. De heffing vindt als volgt plaats:

- via het bootkaartje van rederij Doeksen voor de dag van aankomst en
- voor alle overnachtingen in een logies accommodatie.

De opbrengst van de toeristenbelasting komt ten goede aan de kosten die de gemeente maakt voor de diverse voorzieningen die in stand worden gehouden voor het toeristisch product.

In bijlage 4 is een indicatie van de bestedingen opgenomen van de ontvangen toeristenbelasting.

De aanslagen die in 2024 zijn opgelegd hebben betrekking op het belastingjaar 2023. Pas aan het einde van het jaar kunnen de logiesverstrekkers hun aangifte doen van alle overnachtingen in het afgelopen jaar. De aanslag toeristenbelasting wordt vervolgens opgelegd in het nieuwe jaar. De begrote inkomsten voor 2024 zijn gebaseerd op het vastgestelde tarief toeristenbelasting voor 2024, maar deze inkomsten komen pas in 2025 binnen. De werkelijke inkomsten in 2024 zijn dus gebaseerd op het tarief voor 2023. Deze werkwijze wordt jaar op jaar op dezelfde uitgevoerd.

Tarieven Toeristenbelasting in €	2024	2023
Tarief	€ 2,10	€ 1,92

Forensenbelasting

Forensenbelasting

Behalve de toeristenbelasting heft de gemeente ook forensenbelasting, mede ter dekking van de kosten voor het toeristisch product. Forensenbelasting wordt geheven van personen die in deze gemeente en gemeubileerde woning ter beschikking hebben, maar niet in deze gemeente hun hoofdverblijf hebben. Het tarief forensenbelasting loopt gelijk op met het tarief voor de toeristenbelasting. Er wordt een tarief per slaappleats geheven, met een maximum van 5 slaappleats. In 2024 was het tarief forensenbelasting € 291,90 per slaappleats met een maximum van € 1.459,50.

De opbrengst forensenbelasting is hoger dan begroot. Recreatiewoningen en - appartementen die worden verkocht aan personen die niet hun hoofdverblijf hebben in deze gemeente, zorgt voor een verschuiving in de heffing van toeristenbelasting naar forensenbelasting. Deze trend is al enkele jaren gaande waardoor de inkomsten forensenbelasting gestaag stijgt. Inmiddels zijn er 772 belastingplichtigen voor de forensenbelasting in 2024 (in 2023 768).

Leges algemeen

Leges algemeen

Leges is een vergoeding die de gemeente vraagt voor het verlenen van individuele diensten en het verrichten van handelingen of taken. Leges is verschuldigd bij het aanvragen van deze diensten. Bij het bepalen van de tarieven voor leges is het van belang dat de inkomsten niet hoger mogen zijn dan de kosten voor deze dienstverlening. Leges is dus een kostendekkende heffing. De maximale kostendekkendheid wordt bepaald op basis van alle hoofdstukken in de tarieventabel Leges.

De Tarieventabel is onderverdeeld in 3 hoofdstukken:

Hoofdstuk 1: Algemene dienstverlening:

Dit is o.a. het aanvragen van een paspoort of rijbewijs, het voltrekken van een huwelijk en het aanvragen van een uittreksel uit de gemeentelijke basisregistratie. Voor een deel van deze leges geldt dat een gedeelte van de heffing moet worden afgedragen aan het Rijk, zoals bij paspoorten en rijbewijzen. Tevens stelt het Rijk een maximaal toegestaan tarief vast voor een aantal producten. Voor deze producten geldt dat wij momenteel op of rond het maximaal toegestane tarief zitten. De kostendekkendheid voor dit hoofdstuk is berekend op 65%.

Hoofdstuk 2: Fysieke leefomgeving:

Deze leges worden geheven om de kosten van het aanvragen van een omgevingsvergunning te dekken. Per 1 januari 2024 is de Omgevingswet ingevoerd. De veranderingen die de invoering van deze wet met zich mee brengt, zijn groot. Dit geldt zowel voor de vergunningverlening zelf, maar ook voor de legesheffing. Het jaar 2024 moet gezien worden als een "proefjaar" waarin de gevolgen van de Omgevingswet op de inkomsten duidelijker moeten worden. Bij het tariefvoorstel voor de leges over 2024 van Hoofdstuk 2 is getracht om zoveel mogelijk de kostendekkendheid te benaderen, voor zover dat mogelijk was met deze geheel nieuwe wetgeving. Naar aanleiding van het amendement van de gemeenteraad van 13 december 2024 zijn de tarieven in de tarieventabel Leges 2024 voor de activiteit bouwen gehalveerd. Hiervoor is het begrote bedrag aan legesinkomsten verminderd met € 235.000.

Berekend is dat de leges van dit hoofdstuk voor 91% kostendekkend zijn. Hierbij moet wel de kanttekening worden gemaakt dat eind 2023 een veel groter aantal aanvragen voor een Omgevingsvergunning zijn ingediend, zodat men nog viel onder het oude wettelijk regime van de WABO wetgeving. Deze aanvragen zijn in 2024 in behandeling genomen en verleend. De legesinkomsten zijn eveneens in 2024 opgelegd, maar gebaseerd op de tarieventabel van 2023. Het tarief voor de legesheffing wordt gebaseerd op het jaar waarin de aanvraag is gedaan. Omdat dit aantal aanvragen in 2023 substantieel hoger was, geeft dit een verstoord beeld van de inkomsten in 2024. In 2024 is voor € 435.000 aan leges opgelegd dat betrekking heeft op een aanvraag uit 2023.

In 2024 is voor € 60.000 aan leges opgelegd dat betrekking heeft op een aanvraag uit 2024.

De gegevens die gebruikt zijn voor deze berekeningen en conclusies zijn deels onvolledig. In 2024 is de VTH pool gaan werken met een nieuw software systeem waarin de omgevingsvergunningen worden geregistreerd. In dit eerste jaar zijn een aantal gegevens niet juist en/of volledig ingevuld, waardoor bij een aantal aanvragen de leges gegevens niet volledig uit dit systeem te herleiden zijn.

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing

De inzameling, afvoering en verwerking van huishoudelijk afval is een gemeentelijke taak. Sinds 2012 zijn deze taken ondergebracht bij Omrin; dit is een samenwerkingsverband tussen alle gemeenten in Friesland op het gebied van afvalinzameling. De heffing afvalstoffenheffing van alle huishoudens bekostigt deze deelname in de samenwerking.

De afvalstoffenheffing is een maximaal kostendekkende heffing. De opbrengsten van de heffing mogen de kosten van deze taak niet overschrijden.

In 2024 was het tarief per huishouden € 242,21. Met dit tarief was deze heffing in 2024 niet kostendekkend.

In de onderstaande tabel is de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing getoond.

Kostendekkendheid Afvalstoffenheffing	Begroet 2024	Werkelijk 2024	verschil
In € 1.000			
<i>Lasten taakveld 7.3</i>			
Afvalinzameling	-617	-631	-14
Afvalverwerking	-268	-265	3
Milieustraat	-192	-194	-2
Overslagstation	-3	-	3
<i>Baten taakveld 7.3</i>			
Afvalverwerking	70	48	-22
Huuropbrengsten	12	14	2
Saldo exploitatielasten taakveld 7.3 afval	-998	-1.028	-30
Toerekening overhead & BTW	-19	-19	-

Kostendekkendheid Afvalstoffenheffing	Begroot 2024	Werkelijk 2024	verschil
Saldo exploitatiekosten taakveld 7.3 incl. overhead	-1.017	-1.047	-30
Opbrengst heffingen	972	955	-17
Saldo afval	-45	-92	-47
Dekkingspercentage	96%	91%	5%

De werkelijke kostendekkendheid op basis van bovenstaande berekening is 91%.

Het dekkingspercentage van 91% geeft aan dat de kosten voor 91% worden gedekt door de ontvangen heffingen. In de begroting van 2024 is geen rekening gehouden met de toerekening van BTW aan de werkelijke kosten.

Havengelden

Havengelden

De gemeente berekent havengelden van schepen die aanleggen in de gemeente haven en daar 1 of meer dagen verblijven. Deze inkomsten worden gebruikt om de kosten van het draaiend houden van de haven te dekken. Havengelden is een bestemmingsheffing en de opbrengsten mogen daarom alleen aangewend worden voor de kosten die gerelateerd zijn aan de exploitatie van de haven en de opbrengst van het havengeld mag maximaal 100% van de gemaakte kosten bedragen.

In het tarief havengeld wordt onderscheid gemaakt tussen de verschillende soorten schepen: passagiersschip, pleziervaart, visserij- en vrachtschip.

De inkomsten havengeld in 2024 ligt € 23.000 onder het begrote bedrag voor 2023. De sector van de zeilende passagiersschepen (de "bruine vloot") heeft fors te lijden gehad onder de Corona crisis en de beperkende maatregelen. Niet alle schepen zijn meer in de vaart gekomen nadat de maatregelen waren beëindigd. Het grootste aandeel (ongeveer 50%) in de inkomsten van het havengeld wordt door de zeilende passagiersschepen (de "bruine vloot") opgebracht.

Grafrechten

Grafrechten

Lijkbezorgingsrechten zijn een kostendekkende heffing. Berekening van de kostendekkendheid van deze heffing is 78%.

Lijkbezorgingsrechten worden geheven voor het gebruik van een graf op de begraafplaatsen van de gemeente en voor het verlenen van bijbehorende diensten door de gemeente. De opbrengsten van de grafrechten worden gebruikt voor het onderhouden van de gemeentelijke begraafplaatsen.

Precariobelasting

Precariobelasting

Precariobelasting is een vergoeding voor het plaatsen van voorwerpen op of boven voor openbare dienst bestemde gemeentegrond. Dit is bijvoorbeeld een terras, een uitstalling, opslag van materialen etc. De gemeente laat 3 x per jaar een inventarisatie ronde uitvoeren door een extern controle bureau van alle precario uitingen. Op basis van deze metingen wordt de heffing bepaald op het gemiddelde oppervlakte wat in gebruik is. Precariobelasting is een heffing die ten gunste komt aan de algemene middelen van de gemeente.

Precariobelasting kan pas achteraf, na het einde van het jaar worden opgelegd, omdat dan pas duidelijk hoe lang en hoeveel oppervlakte in gebruik is genomen. In 2024 is de aanslag precario over 2023 opgelegd, dit gebeurt al jaren achteraf. De inkomsten in 2023 liggen iets hoger dan het begrote bedrag. Oorzaak is dat in 2023 de "tijdelijke" kosteloze terrasverruiming tijdens Corona periode, mocht worden gehandhaafd indien een ondernemer daarvan gebruik wilde maken, bij wijze van proef en tegen betaling van precariobelasting over de extra vierkante meters terras of uitstalling.

Lokale belastingdruk

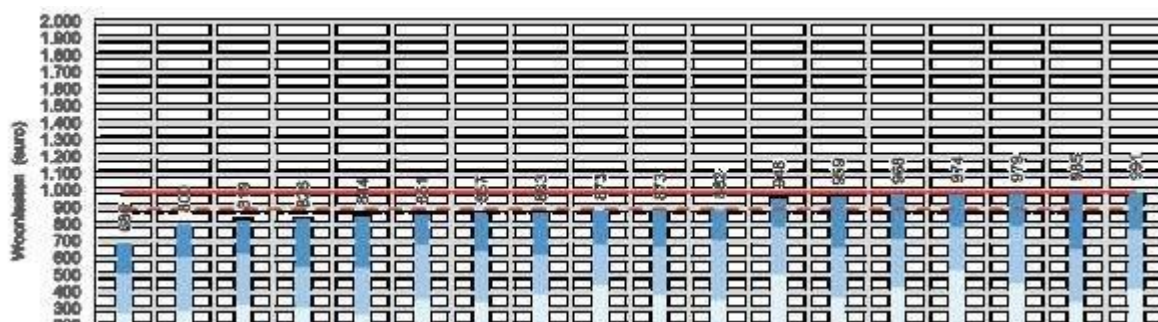
De gemiddelde woonlasten voor een huishouden bestaan uit: onroerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolbelasting.

In de onderstaande tabel staat de lastendruk over de afgelopen twee jaren weergegeven.

Gemiddelde woonlasten	2024	2023
in €		
gemiddelde WOZ-waarde *)	500.056	448.000
OZB last bij gemiddelde WOZ-waarde	440	362
afvalstoffenheffing	242	215
rioolbelasting	190	180
Gemiddelde woonlasten	873	757

*)de gemiddelde WOZ-waarde is berekend op basis van alle woningen op Terschelling. De recreatiewoningen zijn buiten beschouwing gelaten. De waarde in dit segment is de afgelopen jaren fors gestegen, wat een te grote invloed heeft op de gemiddelde WOZ-waarde. Die zou inclusief de recreatiewoningen stijgen naar €510.000. Om een beeld te krijgen van de ontwikkeling van de lokale lastendruk voor onze inwoners, is daarom uitgegaan van de WOZ-waarde van de woningen voor permanente bewoning.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de lagere overheden (COELO) stelt jaarlijks een atlas van lokale lasten op. Hiermee kunnen we gemeenten in de provincie Friesland met elkaar vergelijken. Hieruit blijkt dat gemeente Terschelling een gemiddelde lokale lastendruk heeft op de 9e plaats in vergelijking met de in totaal 18 gemeenten in deze benchmark. De gemiddelde woonlasten in de provincie zijn € 885.

Uitvoering Wet WOZ

De uitvoering van de wet WOZ omvat een groot aantal taken en verantwoordelijkheden voor een gemeente, zoals:

- het bijhouden van een actuele administratie van alle onroerende zaken binnen de gemeente;
- het analyseren van de koop- en huurmarkt voor onroerende zaken binnen de gemeente;
- het taxeren van alle onroerende zaken;
- het beschikken van de WOZ-waarden;
- het behandelen van bezwaren en beroepen tegen de WOZ-waarde;
- correcte aansluiting en levering van gegevens aan de Landelijke Voorziening WOZ;
- het leveren van de WOZ-waarden aan de afnemers van deze gegevens, zoals de Belastingdienst en het Waterschap.

De Waarderingskamer (een onderdeel van het Ministerie van Financiën) ziet toe op een correcte uitvoering van alle taken. Er vinden jaarlijks meerdere inventarisaties en evaluaties plaats. In deze onderzoeken beoordeelt de Waarderingskamer de voortgang en de kwaliteit van de taken binnen de wet WOZ. De gedetailleerde beoordelingsrapporten van de Waarderingskamer zijn terug te vinden op www.waarderingskamer.nl. De conclusie van de beoordelingen van de Waarderingskamer luidt dat de gehele uitvoering van de Wet WOZ in gemeente Terschelling goed verloopt. Het algemeen oordeel wordt als "goed" (4 sterren van het maximum 5) omschreven.

In 2024 is het aantal ingediende bezwaren in deze gemeente ongeveer met 40% gedaald ten opzichte van 2023. In 2024 zijn er tweehonderd (ten opzichte van 336 in 2023) bezwaarschriften ingediend, waarvan 33% door de zogenaamde no-cure no-pay bureaus. Bij een gegrond bezwaar via deze bureaus is de gemeente verplicht een proceskostenvergoeding te betalen. Er zijn 117 (58%) bezwaren ongegrond verklaard en 84 (42%) bezwaren gegrond verklaard. Ondanks dat er slechts zes bezwaren van de no-cure no-pay bureaus gegrond zijn verklaard, kost dit ongeveer € 2.000 aan proceskostenvergoeding.

Het aantal ingediende beroepschriften bij de rechtbank daalde naar zes, terwijl er in 2023 nog 22 beroepschriften werden ingediend. Dit hoge aantal is te verklaren door het grote aantal bezwaarschriften wat in 2023 werd ontvangen. Dit was een landelijke trend. Het grootste aandeel van deze beroepschriften werd ingediend door de commerciële no-cure-no-pay bureaus.

Kwijtscheldingsbeleid

Het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen aan belastingplichtigen die hiervoor in aanmerking komen, is wettelijk geregeld. Gemeenten kunnen wel zelf bepalen welke gemeentelijke belastingen onder het kwijtscheldingsbeleid vallen en welk percentage van de bijstandsuitkering voor de beoordeling wordt gebruikt. Gemeente Terschelling gebruikt de meest gunstige norm voor aanvragers. Kwijtschelding kan verleend worden voor afvalstoffenheffing, rioolbelasting en onroerende zaakbelasting.

Het kwijtscheldingsbeleid kent de volgende uitgangspunten:

- Het kwijtscheldingspercentage voor de inkomensnorm is vastgesteld op 100% van de bijstandsnorm;
- Bij aanvragen van pensioengerechtigden hanteren we de netto AOW-norm.

Sinds 2019 hebben we een samenwerking met het Noordelijk Belastingkantoor op het gebied van kwijtschelding. Deze instantie voert ook de waterschapsheffingen voor Wetterskip Fryslân uit. Belastingplichtigen kunnen digitaal kwijtschelding aanvragen. Beoordeling van het kwijtscheldingsverzoek geldt voor zowel de waterschapsheffingen als de gemeentelijke heffingen. Een aantal belastingplichtigen (zes) hoeft niet meer jaarlijks opnieuw een verzoek in te dienen. Zij krijgen automatische kwijtschelding, indien de omstandigheden gelijk zijn gebleven.

In 2024 zijn er 21 kwijtscheldingsverzoeken gedaan, waarvan er zes zijn toegewezen.

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Op grond van het BBV bevat de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een vaste set van financiële kengetallen. Deze kengetallen maken inzichtelijk hoeveel (financiële) ruimte de gemeente heeft om extra structurele en incidentele lasten op te vangen. De financiële kengetallen kunnen door de gemeenteraad en externe toezichthouders worden betrokken bij de beoordeling en vergelijking van de financiële positie.

Naast de vaste set van kengetallen bevat deze paragraaf ook inzicht in de mogelijke risico's die de gemeente loopt en de invloed van deze risico's op de financiële positie. Om de risico's te beperken, heeft de gemeente een beleid voor risicomanagement. Als beleidskaders voor dit risicomanagement gelden de financiële verordening (art. 212 Gemeentewet), de nota van reserves en voorzieningen en deze paragraaf, die zowel in de begroting als in de jaarrekening is opgenomen. In dit onderdeel wordt ook de weerstandscapaciteit beschreven en de ratio weerstandsvermogen bepaald.

Gekwantificeerde risico's

Een risico is een mogelijke gebeurtenis met een negatief(financieel) gevolg voor de organisatie. De relevante risico's voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet anders zijn te ondervangen. Reguliere risico's - risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn - kunnen worden opgevangen door het afsluiten van verzekeringen of door het vormen van voorzieningen. Voorbeelden van risico's die opgevangen worden door het weerstandsvermogen zijn ondernemersrisico's (of bedrijfsrisico's) en hangen vooral samen met grondexploitatie, gebiedsuitbreiding, publiek - private samenwerking (PPS), sociale structuur (bij neergaande conjunctuur), de algemene uitkering en open einderegelingen.

Op basis van de inventarisatie hebben we een risicoprofiel opgesteld waarmee de per eind 2024 beschikbare buffers kunnen worden geconfronteerd. Het risicoprofiel van gemeente Terschelling hebben we met onderstaande lijst in kaart gebracht. Voor de beoordeling van de kans dat een gebeurtenis zich voordoet, met de bijbehorende 'gekwantificeerde kans', hanteren we de volgende vijf klassen:

Klasse	Kans	Financiële impact
1	Zeër klein (0 - 20%)	5%
2	Klein (21 - 40%)	25%
3	Gemiddeld (41 - 60%)	50%
4	Groot (61 - 80%)	75%
5	Zeër groot (81 - 100%)	100%

Voorbeeld:

Stel: de gemeente voert een onderhoudsproject uit van € 1 miljoen. Het financiële risico wordt bepaald op € 250.000 (het bedrag dat het budget kan worden overschreden). De kans dat dit risico zich voordoet wordt geschat op gemiddeld (klasse 3). De bijbehorende financiële impact bedraagt dan op grond van de bovenstaande tabel 50%. De benodigde incidentele weerstandscapaciteit voor dit project wordt dan berekend op € 125.000.

Hieronder hebben we, de naar onze mening, bekende risico's uitgewerkt en geven we een recapitulatie van het totaal.

Voor de hierna geïnventariseerde en gekwantificeerde risico's hebben we een rapporteringsondergrens voor het maximale financiële risico gehanteerd van € 250.000 of lager indien er bijzondere omstandigheden zijn. Maximale financiële risico's onder de € 250.000 worden in principe niet gepresenteerd.

Kosten sociaal domein

Eén van de grootste risico's voor onze gemeente zijn de kosten in het sociaal domein. Het open eindkarakter van de zorg voor jeugd en Wmo speelt hier een grote rol. Daarnaast worden deze kosten ook sterk beïnvloed door demografische factoren. Een stijging van het aantal ouderen in de gemeente kan een stijgend effect hebben op de kosten van Wmo. Bij het onderdeel Jeugd spelen andere factoren. De informatiestroom op dit gebied wordt nog steeds geoptimaliseerd, waardoor het mogelijk is dat niet alle kosten tijdig inzichtelijk zijn. Doordat de zorgbehoefte onder de jeugd niet duidelijk in beeld is, kan het zijn dat de gemeente ieder jaar weer met andere kosten geconfronteerd wordt. Hier zit een verbeterende lijn in, en we verwachten dat hier steeds meer grip op komt. Vanaf begrotingsjaar 2023 wordt er in de ramingen structureel rekening gehouden met €

100.000 onvoorziene kosten, om eventuele schommelingen in de kosten van het sociaal domein op te vangen.

Campus (Maritiem Instituut)

In 2017 heeft de gemeente de gebouwen van de voormalige campus teruggekocht voor een waarde van 2,9 miljoen. De verwachting is dat deze gebouwen, gezien de huidige marktomstandigheden, verkocht of verder ontwikkeld kunnen worden, waarbij we de actuele boekwaarde kunnen terugverdienen. Hiermee schatten we het bijbehorende risico in op zeer klein.

Gewaarborgde leningen

De gemeente staat garant voor een aantal leningen, zoals de leningen die door de woningcorporatie via het WSW (waarborgfonds sociale woningbouw) zijn aangetrokken en rechtstreekse leningen aan WoonFriesland. In totaal gaat het eind 2024 om een bedrag van € 5,1 miljoen. De kans dat een beroep wordt gedaan op deze garantstellingen is zeer klein, maar in theorie wel aanwezig.

Onderhoud kapitaalgoederen

Door het ontbreken van een vastgesteld beheerplan voor het groenonderhoud kunnen we de financiële risico's op dit moment niet goed inschatten. Daarnaast kunnen extreme weersomstandigheden zorgen voor een zwaardere belasting van de kapitaalgoederen. Dit geldt zeker op Terschelling. Hierdoor is er een risico op ongepland onderhoud. Verzekeringen tegen extreme weersomstandigheden zijn ook niet altijd mogelijk. Deze kosten worden bij calamiteiten voor een gedeelte gedekt uit de beschikbare voorzieningen, maar er blijft een kans dat deze niet toereikend zijn. Dit risico wordt echter geschat op zeer klein.

De consequenties van bestaande en nieuwe bestemmingsplannen

Het opstellen van ruimtelijke plannen wordt steeds complexer door de nieuwe wet- en regelgeving. Ook in de komende jaren gaat er veel veranderen met de invoering van de nieuwe Omgevingswet. In het verleden is al gebleken dat Terschelling veel verschillende bestemmingsplannen kent, met allemaal hun eigen karakter. Dit maakt het risico groter dat bij wijzigingen in bestemmingsplannen ingewikkelde juridische procedures moeten worden gevolgd, die vaak tijd- en geldroepend zijn. Dit risico wordt vooralsnog ingeschat op klein, maar de ervaring is dat deze procedures wel sterk toenemen.

Terugloop toerisme

Gemeente Terschelling is voor een groot deel van haar inkomsten afhankelijk van de toeristenbelasting. Mocht de aanloop van toeristen om welke reden dan ook plotseling teruglopen, dan heeft dit grote gevolgen voor de financiële positie. Een dergelijke situatie deed zich voor in 2020, toen Nederland in een *lockdown* ging vanwege het coronavirus. Een gedeelte van de accommodaties moest sluiten en ook de veerdiensten voeren minder. Dit heeft ervoor gezorgd dat er minder toeristenbelasting binnenkwam. In deze situatie werd er compensatie geboden vanuit het Rijk en bleek de werkelijke financiële schade gelukkig mee te vallen. Ook in de toekomst is niet uit te sluiten dat het toerisme nog eens terugloopt door onverwachte gebeurtenissen, al achten we de kans hierop klein en gaan we ervan uit dat het Rijk ons ook dan financieel zal ondersteunen.

Verstreckte geldleningen

Gemeente Terschelling heeft een viertal leningen verstrekt. De verstrekte leningen brengen als risico met zich mee dat deze, door eventuele financiële problemen bij de lenende partij, niet volledig

kunnen worden afgelost. De kans dat hier een beroep op wordt gedaan is aanwezig, maar zeer klein, omdat de leningen worden gedekt door onderliggende hypothecaire rechten.

Haven, vervanging en renovatie

In 2024 is geconcludeerd, dat de onderhoudstoestand van de haven beduidend slechter is dan was verwacht. Op die reden is door de gemeenteraad in december besloten het op 23 september 2020 vastgestelde uitvoeringsplan Havenfront Terschelling te vervangen door een nieuw plan dat volledig is gericht op 'vervanging en renovatie'. Het voor het uitvoeringsplan gereserveerde budget dat voorlopig was geraamd op € 15 miljoen is voor dit nieuwe plan beschikbaar gesteld/gebleven. De kosten van vervanging en renovatie zijn primair voor rekening van de gemeente. Door de omvang van het project zijn er (financiële) risico's op het gebied van aanbesteding en uitvoering van de werkzaamheden.

Niet-gekwantificeerde risico's

De niet-gekwantificeerde risico's hebben eveneens een (negatief) effect op de bedrijfsvoering en/of de financiële positie van gemeente Terschelling. Het effect hiervan is echter niet meetbaar te maken in euro's. Hieronder hebben we een aantal risico's en onzekerheden benoemd, zowel groot als klein en eenmalig én structureel. De volgorde van presentatie geeft geen indicatie van prioriteit of rangorde.

Rijksbeleid

Het beleid van het Rijk is van grote invloed op de gemeentelijke organisatie. Bezuinigingen, decentralisatie van taken en herijking van het gemeentefonds zijn actuele onderwerpen die tot onzekerheden in het (financieel) beleid leiden. We volgen het beleid van het Rijk nauwkeurig, zodat we een goede inschatting kunnen maken van eventuele gevolgen.

Kosten juridische bijstand bij gegrond verklaarde bezwaren

Inwoners hebben de mogelijkheid om bij de indiening van bezwaarschriften te verzoeken om de kosten van juridische bijstand te vergoeden. De gemeente is verplicht deze kosten te vergoeden als een bezwaarschrift gegrond wordt verklaard en vaststaat dat het besluit waartegen de bezwaren zich richtten, onrechtmatig is genomen. Het is vooraf niet in te schatten hoeveel hiervan gebruik van zal worden gemaakt.

Automatisering/ICT

Alle afdelingen binnen gemeente Terschelling zijn voor een groot gedeelte afhankelijk van automatisering en ICT. In de toekomst zal dit alleen maar groeien. Het is daarom van belang dat systemen up-to-date blijven en adequaat beveiligd zijn. Uitval moet zo nodig opgevangen kunnen worden. Gemeente Terschelling heeft het beheer van onze ICT omgeving ondergebracht bij het Shared Service Center Leeuwarden (SSC). De kwaliteitsafspraken en -eisen over onze ICT omgeving zijn opgenomen in een jaarlijks af te sluiten Servicelevel Agreement (SLA) en onderliggende afspraken en overeenkomsten. De navolging van deze afspraken en overeenkomsten wordt gezamenlijk, in Waddenverband, gedaan, waardoor ook dit risico beperkt wordt.

Algemene risico's verbonden aan het subsidiëren van stichtingen en instellingen

Gemeente Terschelling verstrekt jaarlijks vele subsidies. Deze variëren van enkele euro's tot aan tonnen. Met behulp van deze subsidies kunnen stichtingen en instellingen voorzieningen voor burgers in stand houden. Vaak heeft de gemeente hierbij ook het belang dat deze voorzieningen van een bepaald niveau zijn. Naarmate de tijd verstrijkt, zal het steeds moeilijker worden om deze voorzieningen met de beschikbare middelen goed op peil te houden.

Beschermd wonen

Tot op heden worden de taken met betrekking tot Beschermd wonen uitgevoerd via centrumgemeenten, in ons geval Leeuwarden (Sociaal Domein Fryslân). De doordecentralisatie van Beschermd wonen is opnieuw uitgesteld en het is nog onzeker of de decentralisatie in de toekomst doorgaat.

Voor 2024 verwachten we geen financiële risico's. De afgelopen jaren is er geen overschrijding geweest op dit onderdeel. De afgelopen jaren hebben we op rekeningbasis steeds geld terug ontvangen voor Beschermd wonen. We schatten de risico's voor 2024 daarom in als gering. Omdat

Beschermd wonen trajecten duur zijn, is de financiële impact van een traject voor Terschelling best groot. Tegelijkertijd is de invloed die je op de indicatie kan uitoefenen nihil.

We zijn op regionaal niveau bezig om Beschermd wonen zoveel mogelijk thuis of in de eigen omgeving aan te bieden, zodat inwoners gebruik kunnen blijven maken van hun eigen sociale netwerk. Deze ontwikkeling kan in de toekomst tot gevolg hebben dat er meer gebruik gemaakt gaat worden van Ambulant Beschermd wonen op het eiland, waar dat nu nog niet mogelijk is. Via de Dienst SoZaWe (sociale zaken en werkgelegenheid) Noardwest Fryslân zijn we daarom ook voorbereidingen aan het treffen voor de inkoop van (intensieve) ambulante begeleiding en dagactiviteiten. Hiermee willen we het gat tussen ambulante (intensieve) begeleiding en beschermd wonen verkleinen, zodat inwoners zo lang mogelijk in hun eigen leefomgeving kunnen blijven participeren in de samenleving.

Ziekteverzuim

Als gevolg van de Wet Verlenging Loondoorbetalingverplichting Bij Ziekte (WVLBZ) is de loondoorbetalingperiode bij ziekte verlengd van één naar twee jaar. Het totale loon over deze periode mag niet meer bedragen dan 170% van het laatstverdiende loon. In de CAO gemeenten is bepaald dat een zieke medewerker gedurende de eerste 52 weken recht heeft op 100% doorbetaling. In het tweede ziektejaar is dit 70%. Hierna komt een zieke medewerker mogelijk in aanmerking voor een uitkering op grond van de Wet Werk en Inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) – voorheen WAO.

Voor gedeeltelijk arbeidsongeschikten geldt met ingang van 1 januari 2024 geen 'derde ziektejaar' meer. Als gemeentelijke werkgever wordt een actief preventief verzuimbeleid gevoerd. Dat betekent dat wij een gezonde leefstijl stimuleren en er preventief medisch onderzoek (periodiek) aangeboden wordt. Om dit ziekteverzuim financieel op te kunnen vangen, is er in de begroting een bedrag opgenomen voor de lasten voor eventuele vervanging bij ziekte. In extreme situaties kunnen de werkelijke kosten de geraamde budgetten overstijgen. De ziektekosten ingeval van payroll zijn verzekerd. In dat geval is er dus geen sprake van extra lasten en kan budgetneutraal voorzien worden in vervanging.

WW en bovenwettelijke WW

Werkgevers in de sector Overheid en Onderwijs zijn verplicht eigenrisicodragers voor de Werkloosheidswet (WW). De gemeente is in geval van ontslag eigen risicodragers als het aankomt op WW en WW gerelateerde uitkeringen, ook wel bovenwettelijke en nawettelijke werkloosheidsuitkeringen genoemd. Ook is de gemeente eigenrisicodragers in geval van ziekte en reïntegratie van medewerkers.

In het bedrijfsleven, waar de premie betaald wordt aan het UWV, vangt het UWV dergelijke lasten op. Bij de overheid factureert het UWV (of een andere uitvoerende instantie voor het bovenwettelijke deel bij ontslag) de maandelijkse kosten van de uitkering van de werknemer aan de werkgever. Voor een overheidswerkgever of onderwijsinstelling kunnen aanzienlijke financiële kosten gepaard gaan met een ontslag- of ziekte-traject, dat recht geeft op een werkloosheids- of ziekte-uitkering.

Verbonden partijen

Gemeente Terschelling neemt deel in een aantal verbonden partijen (zie paragraaf 6). Deze partijen voeren vaak gemeentelijke taken uit in opdracht van gemeente Terschelling. Deelname aan deze verbonden partijen brengt een aantal risico's mee voor gemeenten. Voorbeelden van risico's zijn:

- Financiële tekorten bij verbonden partijen;
- Taken, doelstellingen en prestaties worden niet gerealiseerd;
- Er zijn onvoldoende sturingsmogelijkheden door de organisatievorm (verschil in inzicht door de verschillende deelnemers)

Mochten deze risico's zich voordoen, dan worden deze in de paragraaf verbonden partijen benoemd en eventueel toegelicht. Duidelijke afspraken en frequente rapportering met en door de verbonden partijen kan bijdragen aan het verkleinen van dit risico.

Weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

Benodigde weerstandscapaciteit

In onderstaande tabel is de totale financiële impact van alle gekwantificeerde risico's weergegeven. Deze financiële impact ligt iets onder de door de Raad eerder gestelde minimale weerstandscapaciteit, zoals we die al een aantal jaren hanteren.

Benodigde weerstandscapaciteit			
Risico	Maximaal financieel risico	Kans	Financiële impact
In € 1.000			
Kosten sociaal domein	250	Gemiddeld	125
Campus (Martiem Instituut)	2.900	Zeër klein	145
Complex voormalig dancing Dellewal	2.200	Zeër klein	110
Gewaarborgde leningen	5.100	Zeër klein	255
Onderhoud kapitaalgoederen	1.000	Klein	250
Bestemmingsplannen	500	Klein	125
Terugloop toerisme	4.700	Klein	1.175
Versterkte geldleningen	874	Zeër klein	44
Masterplan haven	15.000	Zeër klein	750
Totaal	32.524		2.979

We verwachten dat de gestelde weerstandscapaciteit voldoende is om de hierboven geschetste risico's te kunnen ondervangen als deze zich voordoen.

Ratio weerstandsvermogen

In de volgende tabel is te zien dat de ratio weerstandsvermogen als voldoende kan worden beschouwd.

Ratio weerstandsvermogen	2023	2024
In € 1.000		
Beschikbare weerstandscapaciteit (algemene reserve)	3.541	3.890
Benodigde weerstandscapaciteit	3.603	3.603
Ratio weerstandsvermogen	0,98	1,08

Financiële kengetallen

In onderstaande tabel staan de financiële kengetallen weergegeven. De kengetallen in dit overzicht zijn beoordeeld aan de hand van de in het 'GTK 2020 Gemeenten' opgenomen signaleringswaarden. Hieronder lichten we de berekening en beoordeling per kengetal toe.

Overzicht kengetallen			
Kengetal	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Jaarrekening 2024
Netto schuldquote	21%	72%	8%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	24%	72%	7%
Solvabiliteitsratio	32%	25%	34%
Kengetal grondexploitatie	7%	7%	0%
Structurele exploitatieruimte	3%	3%	7%
Belastingcapaciteit	80%	89%	88%

Netto schuldquote

Netto Schuldquote			
In € 1.000	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Jaarrekening 2024
Vaste schulden	9.356	21.924	8.338
Netto vlottende schulden	1.485	-	1.387
Overlopende passiva	8.855	148	8.654
Financiële vaste activa	- 790	- 634	-209
Uitzettingen met looptijd korter dan 1 jaar	- 2.459	-	-2.671
Liquide middelen	- 6.382	-	-8.740
Overlopende activa	- 3.572	-	-4.044
Saldo	6.493	21.438	2.716
Totaal baten	29.715	29.923	35.317
Netto schuldquote per 31 december	22%	72%	8%

Door minder vaste schulden en meer baten is de netto schuldquote lager dan begroot. De vaste schulden zijn lager doordat er geen nieuwe leningen zijn afgesloten om investeringen te financieren. De baten zijn hoger door hogere Rijksbijdragen uit het gemeentefonds en voor opvang van vluchtelingen.

De netto schuldquote geeft aan of we investeringsruimte hebben of juist niet. De signaleringswaarden vanuit het provinciaal toezicht zijn:

- Schuldquote onder de 90%: Minst risicovol
- Schuldquote tussen de 90% en 130%: Neutraal
- Schuldquote boven de 130%: Meest risicovol

Gemeente Terschelling heeft volgens deze cijfers dus ruim voldoende investeringsruimte.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen			
In € 1.000	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Jaarrekening 2024
Vaste schulden	9.356	21.924	8.338
Netto vlottende schulden	1.485	-	1.387
Overlopende passiva	8.856	148	8.654
Financiële vaste activa	- 790	- 634	- 593
Uitzettingen met looptijd korter dan 1 jaar	- 2.459	-	-2.671
Liquide middelen	- 6.382	-	-8.740
Overlopende activa	- 3.572	-	-4.044
Saldo	6.493	21.438	2.332
Totaal baten	29.715	29.923	35.317
Netto schuldquote	22%	72%	7%

De genoemde criteria bij de netto schuldquote gelden ook voor dit kengetal. In dit kengetal zijn leningen aan woningbouwcorporaties en overige langlopende geldleningen meegenomen onder de financiële vaste activa.

Solvabiliteitsratio

Solvabiliteitsratio			
In € 1.000	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Jaarrekening 2024
Eigen vermogen	11.371	8.760	13.268
Totaal vermogen	35.892	35.248	38.701
	32%	25%	34%

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

De signaleringswaarden vanuit het provinciaal toezicht zijn:

- Solvabiliteitsratio van 50% en hoger: Minst risicovol
- Solvabiliteitsratio tussen de 20% en 50%: Neutraal
- Solvabiliteitsratio van kleiner dan 20%: Meest risicovol

De solvabiliteitsratio van gemeente Terschelling kan worden bestempeld als neutraal.

Grondexploitatie

De boekwaarde van de voorraden gronden moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee.

Grondexploitatie			
In € 1.000	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Jaarrekening 2024
Niet In exploitatie genomen gronden	-	-	-
Bouwgronden in exploitatie	-	-	-
Totaal baten	29.715	29.923	35.317
	0%	0%	0%

De signaleringswaarden vanuit het provinciaal toezicht zijn:

- Grondexploitatie onder de 20%: Minst risicovol
- Grondexploitatie tussen de 20% en 35%: Neutraal
- Grondexploitatie boven de 35%: Meest risicovol

Onder de signaleringswaarde vanuit provinciaal toezicht wordt de grondexploitatie als minst risicovol gezien ten opzichte van de totale baten.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele vrije exploitatieruimte is. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen en of er nog ruimte is voor nieuw beleid.

Structurele exploitatieruimte			
In € 1.000	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Jaarrekening 2024
Totaal structurele lasten	-27.418	-27.759	-28.966
Totaal structurele baten	28.222	28.701	31.704

Structurele exploitatieruimte			
Structurele toevoeging aan reserves	0	0	-354
Structurele onttrekking aan reserves	0	0	0
Saldo	804	942	2.384
Totaal baten	29.715	29.923	35.317
	3%	3%	7%

Gemeente Terschelling scoort met deze ratio in het jaar 2024 voldoende. Dit wil zeggen dat de structurele financiële positie op 31 december 2024 voldoende was.

Gemeentelijke belastingcapaciteit

Belastingcapaciteit			
Hoe lager, hoe beter	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Jaarrekening 2024
OZB lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ waarde	362	444	440
Rioolheffing voor gezin	180	191	190
Afvalstoffenheffing voor gezin	215	242	242
Eventuele heffingskorting	-	-	-
Totale woonlasten voor gezin	757	877	872
Landelijk gemiddelde woonlasten meerpersoonshuishouden	944	982	994
	80%	89%	88%

Dit kengetal laat de belastingdruk in de gemeente zien ten opzichte van de landelijke belastingdruk.

De signaleringswaarden vanuit het provinciaal toezicht zijn:

- Belastingcapaciteit onder de 95%: Minst risicovol
- Belastingcapaciteit tussen de 95% en 105%: Neutraal
- Belastingcapaciteit boven de 105%: Meest risicovol

De belastingcapaciteit van de gemeente Terschelling voor 2024 valt dus onder minst risicovol.

3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Openbaar groen

Exotenbestrijding

In 2024 zijn de in onze openbare ruimte voorkomende soorten op gangbare wijze bestreden door zowel een externe partij als onze eigen buitendienst.

In samenwerking met het Waterschap en Staatsbosbeheer is in 2024 een plan van aanpak opgesteld door een externe partij voor de bestrijding van invasieve exoten op Terschelling. Middels een keuzematrix is inzichtelijk gemaakt wat de beste bestrijdingsmethodiek is per soort en locatie. Afhankelijk van de omvang van de besmetting is nu inzichtelijk hoe we bijvoorbeeld de Japanse duizendknoop het beste kunnen bestrijden. In de komende jaren wordt dit advies gefaseerd uitgevoerd.

Boomveiligheid

In 2024 is een Boomveiligheidscontrole (BVC) uitgevoerd voor ons gehele bomenbestand in de openbare ruimte (3024 bomen). De meest urgente (onveilige) bomen zijn geveld of gesnoeid. De overige geadviseerde werkzaamheden op gebied van veiligheid die uit de controle naar voren kwamen, worden gefaseerd uitgevoerd.

De gecontroleerde bomen hebben een paspoort gekregen in het beheerprogramma. De gemeente voldoet hiermee aan de landelijke eisen voor boomveiligheid.

Soortenrijkdom

Aan het bevorderen van de soortenrijkdom in ons openbaar groen, ofwel de biodiversiteit, is in 2024 aandacht besteed middels;

- Implementatie van ecologisch (maai)beheer in West-Terschelling, Midsland, langs de Hoofdweg en een deel van de polderwegen;
- Inzaaien van een klein deel van de wegbermen met kruidenrijk bloemenmengsel. Het inzaaien van deze bermen is uitgevoerd als onderdeel van de integrale aanpak ten behoeve van verbreden van het fietspad en het verbeteren van de afwatering van de Hoofdweg;
- Aanplant van bomen in de openbare ruimte;
- De verdere uitwerking van het thema biodiversiteit (soortenrijkdom) en biomassa (aantal individuen per soort) is terug te vinden in het Groenbeheerplan.

Opstellen groenbeheerplan

In 2024 is een nieuw Groenbeheerplan voor de periode 2025 tot 2029 opgesteld. Begin 2025 wordt het plan, inclusief de onderbouwing van de beheerbegroting, voorgelegd aan de Raad.

Hieronder volgt een financieel overzicht van het saldo per kostenplaats van het taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie:

	Begroting na wijziging	Werkelijke lasten	Werkelijke baten	Saldo	Afwijking
In € 1.000					
Eiland Griend	2	0	0	0	2
Beheer en onderhoud openbaar groen	163	311	0	311	-148
Strandvoorzieningen	25	0	0	0	25
Totaal	190	311	0	311	-121

Beheer en onderhoud wegen

Wegenbeheerplan

In 2024 is gestart met het opstellen van het wegenbeheerplan voor de periode 2026 tot 2030. De wegtypes en de gewenste kwaliteitsniveaus zijn bepaald en vervolgens door de raad vastgesteld.

Regulier wegenonderhoud

In 2024 is op verschillende locaties wegonderhoud uitgevoerd (onder andere op/bij Nieuw schoolpad, Akkersweg, West Alettalaan, fietspad polder, voetpad Heereweg). Daarbij zijn op diverse plekken doorgroeistenen in de bermen langs de wegen geplaatst (onder andere op/bij Noordlandweg en Heester Kooiweg). Daarnaast is de belijning opgenomen in het beheerprogramma Brutis en is door middel van visuele inspectie de kwaliteit van de wegen en paden beoordeeld met het oog op herstel in 2025.

Verkeersveiligheid

Samen met de provincie is een campagne opgezet om de fietsveiligheid op Terschelling te verbeteren, met extra aandacht voor het gedrag van de fietser. Daarnaast hebben we deelgenomen aan het landelijke project Doortrappen, dat zich richt op het stimuleren van veilig en langer fietsen onder ouderen.

Openbare verlichting

In 2024 is een concept uitvoeringsplan voor het verduurzamen van de openbare verlichting opgesteld. Het plan is, in het kader van participatie, besproken met alle burens. In 2025 worden als vervolgstap insprekavonden voor bewoners georganiseerd en wordt het plan afgerond.

Mobiliteitsvisie

Op basis van de bestaande beleidsdoelen en ambities in het coalitieakkoord is een eerste verkenning opgestart als basis voor een startdocument voor de mobiliteitsvisie.

Parkeren Oud-West

In 2024 is 'optie 3' van het parkeeronderzoek verder uitgewerkt. We hebben in kaart gebracht welke stappen er nog gezet moeten worden om tot uitvoering over te kunnen gaan.

Hieronder volgt een financieel overzicht van het saldo per kostenplaats van het taakveld 2.1 Verkeer en vervoer:

	Begroting na wijziging	Werkelijke lasten	Werkelijke baten	Saldo	Afwijking
In € 1.000					
Elektrisch rijden	4	2	0	2	2
Onderhoud bermen	44	25	0	25	19

	Begroting na wijziging	Werkelijke lasten	Werkelijke baten	Saldo	Afwijking
Beheer onderhoud wegen/straten/pleinen	763	947	-267	680	83
Straatreiniging	82	123	-37	86	-4
Gladheidsbestrijding	7	6	0	6	1
Openbare verlichting	84	88	0	88	-4
Totaal	984	1.191	-304	887	97

De mutaties en stand van de onderhoudsvoorziening wegen en paden ziet er als volgt uit (in € 1.000):

Stand per 1 januari 2024	463
<i>Vermeerderingen:</i>	
Dotatie op basis van het beheersplan	465
<i>Verminderingen:</i>	
Onttrekking in verband met uitgevoerd onderhoud	264
Stand per 31 december 2024	664

Riolering

Water- en rioleringsprogramma 2025-2029 (Wrp)

Het water- en rioleringsprogramma 2025-2029 (Wrp) is opgesteld. Hierin staat hoe Terschelling de zorgplichten voor stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater invult. Voor het opstellen van het Wrp zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Een evaluatie van het VGRP 2019-2023;
- Het opstellen van een langetermijnvisie;
- Het opstellen van doelen voor de planperiode;
- Een inventarisatie van de aanwezige rioleringsinfrastructuur;
- Een analyse van de benodigde reguliere beheeractiviteiten;
- Het opstellen van een raming van de benodigde financiële en personele middelen.

Onderhoud riolering

Door onderhoud aan de riolering uit te voeren, blijft deze goed functioneren. Het onderhoud omvat zowel preventief als storingsgestuurd onderhoud en wordt uitgevoerd door de buitendienst, in samenwerking met externe aannemers. Door onder andere het zuigen van de kolken, het inspecteren en onderhouden van de (mini)gemalen, en het herstellen van kleine gebreken, zijn storingen voorkomen. Op locaties waar storingen, met name verstoppingen, zijn opgetreden, zijn deze opgelost, zodat de burgers hun afvalwater weer kunnen afvoeren.

Vorbereiding inspectie en reiniging

Voor het beheren van de riolering moeten we weten wat we beheren, hoe het functioneert en wat de kwaliteit is. Op basis van archieftekeningen, revisietekeningen en inspecties is het beheersysteem bijgewerkt. Op basis van het geactualiseerde beheersysteem is eind 2024 gestart met het opstellen van een bestek voor het inspecteren en reinigen van de riolering. De uitkomsten van de inspecties worden in 2026 gebruikt voor het opstellen van een systeemoverzicht stedelijk water.

Overgang 2G naar 4G drukrioleringsgemalen

In het vierde kwartaal van 2024 is gestart met het vervangen van de besturingssystemen van 29 drukrioleringsgemalen. Dit is noodzakelijk omdat het mobiele 2G-netwerk in 2025 wordt uitgefaseerd. Zonder aanpassingen wordt de communicatie tussen de gemalen en de hoofdpomp verbroken.

De benodigde onderdelen voor de vervanging van de besturingssystemen zijn ingekocht en er is een start gemaakt met de daadwerkelijk ombouw van de systemen. De werkzaamheden worden uitgevoerd door de buitendienst.

Hieronder volgt een financieel overzicht van het saldo per kostenplaats van het taakveld 7.2 Riolering:

	Begroting na wijziging	Werkelijke lasten	Werkelijke baten	Saldo	Afwijking
In € 1.000					
Beheer en onderhoud riolering	799	822	0	822	-23
Heffing rioolbelasting	-940	17	-952	-935	-5
Totaal	-141	839	-952	-113	-28

De mutaties en stand van de onderhoudsvoorziening riolering ziet er als volgt uit (in € 1.000):

Stand per 1 januari 2024	953
<i>Vermeerderingen:</i>	25
Stand per 31 december 2024	978

Gebouwen

In 2024 is het Gebouwenbeheerplan 2024-2028 vastgesteld door de raad. In dat plan zijn de onderhouds- en investeringsplannen voor die periode opgenomen. Qua uitvoering van dat plan is groot onderhoud voor de voormalig Reddingbootschuur in West en de voormalig strandvonderijschuur in Hoorn voorbereid en aanbesteed. De werkzaamheden worden in 2025 uitgevoerd. In 2024 is een toiletgroep in het gemeentehuis vernieuwd en zijn problemen met de warmtepomp en de zonnepanelen van de ambtswoning opgelost door die te vervangen. Daarnaast hebben we contracten- en klachtenonderhoud uitgevoerd.

Hieronder volgt een overzicht van de onderhoudsvoorziening gemeentelijke gebouwen (in € 1.000):

Stand per 1 januari 2024	815
Vermeerdering conform MJOP 2024	431
Vermindering op basis van gerealiseerd onderhoud	216
Stand per 31 december 2024	1.030

Haven

Terschelling is een prachtig eiland om te wonen, werken en recreëren. Om ervoor te zorgen dat dit zo blijft, is het belangrijk om de infrastructuur en het water goed te onderhouden. Om grip te krijgen op de uitdagingen, moeten we in sommige gevallen groot denken en groot doen. Zo ligt de focus de komende jaren op de aanpak van het havengebied: de levensader van ons eiland. Daarnaast besteden we veel aandacht aan de groeiende parkeerbehoefte en zorgen we voor de aanleg en het onderhoud van wegen en (fiets)paden.

Consolidatie havens

Het project 'Consolidatie Havens' is afgerond. Er is deelgenomen aan overleggen en bijgedragen aan de volgende documenten:

- De statutenwijziging;
- De beheerovereenkomst;
- De huurovereenkomst.

Uitgevoerd regulier onderhoud

Naast het project Havenfront is regulier onderhoud noodzakelijk om de haven operationeel te houden. In samenwerking met Rijkswaterstaat is de haven gebaggerd. Er is een bestek opgesteld, een aannemer geselecteerd en de werkzaamheden zijn uitgevoerd en opgeleverd. Daarnaast zijn herstelwerkzaamheden en regulier onderhoud uitgevoerd aan de water- en elektriciteitsvoorzieningen en de steigers.

Operationele haven

De haven is beheerd door de havenmeesters. Zij hebben ervoor gezorgd dat schepen konden aanmeren en vertrekken. Hiermee leveren ze een belangrijke bijdrage aan het transport van goederen en personen tussen Terschelling en Harlingen. Om de werkzaamheden efficiënt uit te voeren, is er een Gemini WR 505 RIB aangeschaft ter vervanging van een van de bestaande boten.

Hieronder volgt een financieel overzicht van het saldo per kostenplaats van het taakveld 2.4 Economische havens en waterwegen:

	Begroting na wijziging	Werkelijke lasten	Werkelijke baten	Saldo	Afwijking
In € 1.000					
Beheer en onderhoud binnenhavens	519	2.007	194	1.813	-1.294
Masterplan haven	1.025	419	0	419	606
Waterwegen	35	39	11	28	7
Totaal	1.579	2.465	205	2.260	-681

Het verloop van de Reserve havenbedrijf was in 2024 als volgt (in € 1.000):

Stand per 1 januari 2024	998
Vermeerdering conform begroting 2024	354
Vermindering dekking uit exploitatie havenbedrijf	- 430
Stand per 31 december 2024	922

3.4 Financiering

Inleiding

Financiering gaat over de manier waarop de gemeente benodigde geldmiddelen aantrekt en (tijdelijke) overtollige geldmiddelen belegt. Treasury is het proces waarmee de financiering en het kasstroommanagement (de cashflow) geoptimaliseerd wordt. Het zorgt er ook voor dat we voldoen aan de verplichtingen richting schuldeisers. De uitvoering van Treasury vindt plaats volgens het door de raad in december 2022 vastgestelde Treasurystatuut. Deze financieringsparagraaf is samen met het Treasurystatuut een belangrijk instrument voor het transparant maken, sturen en beheersen van de financieringsfunctie.

Wet FIDO & Kasgeldlimiet

Wet FIDO

De Wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) geeft verplichte richtlijnen voor de bewaking en beheersing van renterisico's:

- Kasgeldlimiet: hoeveel geld mag de gemeente lenen voor een periode van maximaal één jaar;
- Renterisiconorm: hoeveel geld mag de gemeente maximaal lenen voor een periode langer dan één jaar;
- Schatkistbankieren: het verplicht onderbrengen van overtollige geldmiddelen bij het Rijk;
- Financieringspositie.

Onder renterisico verstaan we de mate waarin het saldo van rentelasten en -baten verandert door wijzigingen in het rentepercentage, voor zowel de korte als voor de lange financiering. Het is de bedoeling grote fluctuaties in de rentelasten, die mogelijk consequenties hebben voor de financiële positie, te vermijden.

Kasgeldlimiet

Juist voor korte financiering (tijdelijke liquiditeitstekorten voor lopende uitgaven opvangen) geldt dat het renterisico aanzienlijk kan zijn. Fluctuaties in de korte rente hebben direct een relatief grote impact op de rentelasten. Door middel van de kasgeldlimiet wordt een grens gesteld aan de mogelijkheid om lopende uitgaven kort te financieren, en daarmee wordt dan het risico beperkt. De kasgeldlimiet wordt bepaald op basis van een door het Rijk vastgesteld percentage (8,5%) van het begrotingstotaal.

De kasgeldlimiet voor 2024 bedraagt € 2,5 miljoen.

Kasgeldlimiet en opgenomen kasgeld	2023	2024
In € 1.000		
Kasgeldlimiet	2.155	2.524
Opgenomen kasgeld	0	0
Ruimte onder kasgeldlimiet	2.155	2.524

Renterisiconorm & leningenportefeuille

Lange financiering vormt een integraal onderdeel van het investeringsbeleid voor de lange termijn. Renterisico's zijn van tevoren in te schatten en daarmee goed beheersbaar. Dit bereiken we door informatie over rente en leningen actueel en transparant te krijgen. Verder is het van groot belang om een spreiding van looptijden in de lening portefeuille te realiseren. Het renterisico vanwege renteherzieningen en herfinancieringen van leningen wordt dan voldoende beperkt.

Het volgende overzicht geeft inzicht in de samenstelling, grootte en rentegevoeligheid van de opgenomen geldleningen.

Leningenportefeuille	
In € 1.000	
Stand per 1 januari 2024	9.356
Reguliere aflossingen	1.018
Nieuwe leningen	
Reguliere opname	-
Wegens rente aanpassingen	-
Stand per 31 december 2024	8.338
Rentelast	93
Gemiddelde rentevoet	0,69%

De leningenportefeuille bestaat uit verschillende leningen, die allemaal een verschillende rentevaste periode hebben.

In het volgende overzicht worden de risico's van renteherzieningen en herfinanciering van leningen afgezet tegen de risiconorm van de vaste schuld. Het renterisico op de vaste schuld mag de renterisiconorm niet overschrijden.

Door het Rijk is een renterisiconorm van 20% (van het begrotingstotaal) vastgesteld. Dat wil zeggen dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Het uitgangspunt van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op langlopende schulden. Hoe meer de looptijd van schuld gespreid wordt, hoe minder gevoelig de begroting wordt voor renteschokken bij herfinanciering.

Uit het onderstaande overzicht blijkt dat gemeente Terschelling ruim binnen de renterisiconorm blijft.

Renterisiconorm	2024
In € 1.000	
1. Begrotingstotaal	28.612
2. Wettelijk percentage	20%
3. Renterisiconorm	5.722
4. Renteherziening	0
5. Aflossing	1.018
6. Renterisico	1.018
7. Rente versus de norm	4.704

Schatkistbankieren

In 2014 is het verplichte schatkistbankieren ingevoerd voor decentrale overheden.

Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden (liquide middelen) worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Over deze tegoeden wordt een rente vergoed die gelijk is aan de rentes die de Nederlandse Staat betaalt op leningen die ze op de markt aangaat. Het drempelbedrag voor schatkistbankieren voor overheidsinstellingen met een begrotingstotaal kleiner of gelijk aan € 500 miljoen bedraagt 0,75% van dit begrotingstotaal, met een minimum van € 250.000.

Deelname aan schatkistbankieren draagt bij aan een lagere EMU-schuld van de collectieve sector (Rijk en decentrale overheden samen). Schatkistbankieren vermindert de externe financieringsbehoefte van het Rijk. Dit vertaalt zich in een lagere staatsschuld. Dagelijks worden de saldi van onze bankrekeningen geraadpleegd. Alle tegoeden boven het drempelbedrag worden afgestort in de schatkist bij het ministerie van Financiën. Deze afoming wordt automatisch door de BNG bank geregeld. Indien de stand van de liquide middelen het toelaat, worden deze tegoeden weer teruggehaald. Blijft ons liquiditeitssaldo beneden het drempelbedrag, dan hoeft er geen bedrag gestort te worden in de schatkist.

Eind 2024 bedragen onze liquide middelen € 8,7 miljoen, dus meer dan het drempelbedrag.

Financieringspositie

Bij de berekening van de financieringspositie wordt de boekwaarde van de vaste activa en voorraad gronden afgezet tegen de beschikbare financieringsmiddelen (reserves, voorzieningen en langlopende leningen). Bij een financieringsoverschot zet de gemeente middelen weg. Bij een financieringstekort heeft de gemeente onvoldoende eigen financieringsmiddelen, waardoor de gemeente geld moet aantrekken bij de Bank Nederlandse Gemeenten. In onderstaande tabel wordt het jaarlijkse financieringstekort of -overschot berekend. Eind 2024 is er sprake van een financieringsoverschot.

Financieringspositie 2024	01-01-2024	31-12-2024
In € 1.000		
<i>Te financieren</i>		
Lopende en voorgenomen investeringen	17.518	18.994
Bouwgronden en panden in exploitatie	5.171	3.119
Totale boekwaarde	22.689	22.113
<i>Financieringsmiddelen</i>		
Stand van de reserves	11.020	12.103
Saldo van de jaarrekening	351	1.165
Saldo van de voorzieningen	4.826	7.053
Stand lang vreemd vermogen	9.356	8.338
Totaal vermogen	25.552	28.659
Financieringsoverschot (+) of -tekort (-)	2.862	6.546

3.5 Bedrijfsvoering

Het takenpakket binnen bedrijfsvoering bestaat uit de opdrachten die voortvloeien uit:

- Het coalitieakkoord 'Koers naar de toekomst: Meedenken, Meepraten, Meedoen';
- De wettelijke- en niet wettelijke taken;
- De going-concern taken;
- De Regiodeal.

De bedrijfsvoering heeft als reikwijdte de gemeentelijke organisatie. Het gaat niet alleen om de ambtelijke organisatie, maar ook om de bestuurlijke organisatie. De werkzaamheden van de gemeentelijke organisatie vallen onder (publieks)dienstverlening.

De uitvoeringsagenda en langetermijnplanning

Om de ambities van de coalitie uit te voeren, is het coalitieakkoord omgezet in een uitvoeringsagenda. De uitvoeringsagenda is een dynamisch werkdocument. Deze is niet in beton gegoten, maar helpt om het gesprek over acties en planning gaande te houden. In 2024 is de balans opgemaakt met betrekking tot de uitvoeringsagenda. Het is mooi om te zien dat veel zaken al opgepakt of gerealiseerd zijn. De onderwerpen uit de uitvoeringsagenda en alle andere ambities zijn opgenomen in de Lange Termijn Planning (LTP). Zowel de uitvoeringsagenda als de LTP maakt duidelijk welke zaken eerst opgepakt worden, en welke hierna volgen. Dat maakt de LTP is hét planningsinstrument voor de raad. Ook deze planning heeft in 2024, op basis van een evaluatie, een ontwikkeling doorgemaakt. Daardoor is er inzicht in wanneer welke onderwerpen op de planning staan en is het goed inzichtelijk of de planning realistisch en haalbaar is.

Dit heeft ervoor gezorgd dat er in 2024 geconcludeerd kon worden dat de ambities in relatie tot de beschikbare formatie niet haalbaar bleken. Hierop heeft de Raad een handreiking gedaan aan de organisatie, om aan te geven wat er nodig was om de ambities die nog staan voor deze bestuurlijke periode te realiseren. Dit heeft geresulteerd in een prioritering in onderwerpen door het college van burgemeester en wethouders en het ontstaan van het project Talent Lokaal Centraal (TLC). Dit project is eind 2024 opgestart en wordt uitgevoerd in 2025.

Aantrekkelijk werkgeverschap

Niet alleen voor de coalitie is het belangrijk om als werkgever aantrekkelijk te zijn. Alleen met goede medewerkers kunnen we de ambities uit het coalitieakkoord vervullen en onze zelfstandigheid behouden. Daarnaast is het coalitieakkoord helder over onze rol: 'De gemeente profileert zich als een aantrekkelijke werkgever'.

De huidige arbeidsmarkt staat zwaar onder druk. Dit zal de komende jaren alleen nog maar toenemen. Pas na 2053 is de uitstroom van de babyboomgeneratie achter de rug. Voor een kleine werkgever als gemeente Terschelling is het belangrijk om zich in de tussentijd goed te kunnen profileren op de arbeidsmarkt. Door onze nieuwe aanpak in arbeidsmarktcommunicatie lukt het ons om nieuwe collega's te vinden.

Nieuwe lokale talenten passen vaak goed bij de functie, maar in veel gevallen hebben zij extra kennis nodig om de functie goed uit te kunnen voeren. Zij worden op basis van hun talenten met het programma 'Talent Centraal' klaargestoomd voor een andere functie binnen de organisatie. Dus om deze medewerkers goede opleidingen te kunnen bieden, om goede kwaliteit te blijven leveren, en om medewerkers aan ons te blijven binden, is het belangrijk om te investeren in opleiding en ontwikkelingen.

Het werken op afstand, ook wel hybride werken genoemd, is een belangrijke voorwaarde die eraan bijdraagt dat we bij gemeente Terschelling ook in deze arbeidsmarkt talenten kunnen werven. Ook dat blijkt uit de top 3 arbeidsvoorwaarden (1. pensioenregeling, 2. reiskostenvergoeding, 3. scholings- en studiefaciliteiten). Het betekent dat medewerkers kunnen blijven waar zij wonen, en dat als dat nodig is, zij naar Terschelling reizen. Verhuizen naar Terschelling kan alleen als iemand daar de mogelijkheden en de middelen voor heeft en dat ook wil. Omdat het geen noodzaak is, en men dus kan reizen, wordt het gezien als aanvullende arbeidsvoorwaarde. Dat maakt het werken voor Terschelling en haar inwoners extra aantrekkelijk.

Op de post reis- en verblijfkosten worden op dit moment zowel de reiskosten geboekt van medewerkers die op het eiland wonen, als van medewerkers die aan de wal wonen maar regelmatig reizen en overnachten op Terschelling om hun werk te kunnen doen. De boot- en hotelkosten zijn de laatste jaren aanzienlijk gestegen, mede als gevolg van de Covid-19 pandemie en de daarmee toegenomen aantrekkelijkheid van Terschelling als vakantieoord en ten gevolge van de oorlog in Oekraïne.

Rechtmatigheidsverantwoording van het college

Vanaf 2023 moet het college van gemeente Terschelling expliciet verantwoording afleggen over de naleving van regels die belangrijk zijn voor de financiële situatie van de gemeente. Dit wordt de rechtmatigheidsverantwoording genoemd. Het college is al verantwoordelijk voor de naleving van deze regels, maar vanaf 2023 moet ze hier zelf ook verslag van doen.

Dit betekent dat er een uitspraak wordt gedaan of de drie hiervoor geldende rechtmatigheidscriteria zijn nageleefd:

- Voorwaardencriterium: de naleving van wet- en regelgeving zoals opgenomen in het normenkader dat op 22 januari 2025 door de raad is vastgesteld;
- Begrotingscriterium: het handelen binnen de budgettaire kaders die de raad stelt in de begroting en begrotingswijzigingen;
- Misbruik & Oneigenlijk gebruik criterium: het voeren van een beleid om misbruik en oneigenlijk gebruik van overheidsmiddelen te voorkomen.

Voor de uitvoering van de rechtmatigheidsverantwoording heeft de gemeenteraad een zogenaamde verantwoordingsgrens en rapporteringsgrens vastgesteld. De verantwoordingsgrens is de grens die bepaalt waarbinnen het niet naleven van de hierboven genoemde criteria akkoord is. Deze grens dient tussen de 0% en de 3% te zijn. In de raadsvergadering van 22 januari 2025 heeft de gemeenteraad deze vastgesteld op 3% van de totale lasten inclusief dotatie aan de reserves. Voor de jaarrekening 2024 betreft dit (afgerond) € 1.054.000. De rapporteringsgrens is de grens van fouten waarboven de raad geïnformeerd wil worden. De rapporteringsgrens is vastgesteld op 1% van de totale lasten inclusief dotatie aan de reserves. Voor de jaarrekening 2024 betreft dit (afgerond) € 351.000. Hieronder hebben we per criterium de bevindingen gerapporteerd in lijn met de door de raad vastgestelde grens. Voor 2024 komen we tot de volgende bevindingen die hierna per criterium nader toegelicht worden.

Onderdeel	Toelichting	Bedrag
A. Begrotingscriterium		
1A	Overschrijding lasten programma's begroot versus werkelijke	€ 2.432.000

Onderdeel	Toelichting	Bedrag
1B	Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten)	€ 4.000
2	Ongeautoriseerde reserve mutaties	€ 0
3	Onderschrijdingen van lasten of investeringsbudgetten en/of hogere of lagere baten dan begroot die niet tijdig met begrotingswijzigingen zijn aangepast.	€ 0
	Totaal begrotingsonrechtmatigheden	€ 2.436.000
4	Totaal van begrotingsonrechtmatigheden (van onderdeel 1 t/m 2) dat past binnen het vooraf gestelde beleid en daarmee als acceptabel is geduid onder verwijzing naar dit vooraf vastgestelde beleid.	€ 2.436.000
5	Resterende saldo aan begrotingsonrechtmatigheden	€ 0
B. Voorwaardencriterium		
	Inkopen ten onrechte niet EU aanbesteed	€ 704.563
	Overige bevindingen voorwaardencriterium	€ 1.814
	Totaal voorwaardencriterium	€ 706.377
C. M&O criterium		
	Geen bevindingen	€ 0
Totaal		€ 3.142.377

Begrotingscriterium

Er is bij vier programma's een onrechtmatigheid geconstateerd, namelijk: programma 1. Veiligheid, programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat, programma 4 Onderwijs en programma 5. Sport, Cultuur en Recreatie. Voor de nadere toelichting van de overschrijdingen verwijzen we naar de programmaverantwoording. In de financiële verordening heeft de raad aangegeven welke begrotingsonrechtmatigheden acceptabel zijn. Voor alle begrotingsonrechtmatigheden bij de programma's is sprake van een acceptabele overschrijding. De overschrijding van investeringskredieten heeft betrekking op een tweetal kredieten en zijn ook acceptabel.

Voorwaardencriterium

Ten aanzien van het voorwaardencriterium zijn onrechtmatigheden geconstateerd ten aanzien van de naleving van de Europese aanbestedingsregels. In totaal gaat het om een onrechtmatigheid van € 706.377. De onrechtmatigheden zien toe op:

- Inhuur van diverse posities binnen de organisatie om de bedrijfsvoering door te laten lopen, welke ten onrechte niet juist zijn aanbesteed;
- Communicatiewerkzaamheden welke Europees aanbesteed had moeten worden;
- Verzekering van verschillend vastgoed welke Europees aanbesteed had moeten worden.

We onderzoeken de mogelijkheden om in de toekomst inhuur op een juiste wijze in te kopen om onrechtmatigheden in de toekomst te voorkomen. Dit kan niet meteen voor 2025 opgelost worden, waardoor onrechtmatigheden in 2025 nog door zullen lopen. Ten aanzien van de communicatie werkzaamheden en de verzekering onderzoeken wij de mogelijkheid om een EU aanbesteding op te starten.

Misbruik- en oneigenlijk gebruikt criterium

Op het gebied van misbruiken oneigenlijk gebruik zijn vanuit onze uitgevoerde werkzaamheden geen bijzonderheden geconstateerd.

Totaal conclusie

Ten aanzien van de rechtmatigheid concluderen wij dat de totale onrechtmatigheid € 3.142.377 betreft, dit is hoger dan de daarvoor gestelde grens van € 1.054.000. Van de onrechtmatigheid wordt € 2.436.000 op basis van hetgeen is bepaald in de door de gemeenteraad vastgestelde Financiële Verordening als acceptabel bestempeld.

3.6 Verbonden partijen

Verbonden partijen

Inleiding

Het doel van deze paragraaf is om de raad inzicht te verschaffen in de beleidsmatige en financiële betrokkenheid van de gemeente over door derden uit te voeren processen waarvoor de gemeente verantwoordelijk is. Een verbonden partij is een derde rechtspersoon waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Dat zijn deelnemingen (vennootschappen), gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen.

Een bestuurlijk belang heeft de gemeente wanneer ze een zetel heeft in het bestuur van een derde rechtspersoon of als ze stemrecht heeft. Dat houdt in dat een burgemeester, wethouder, raadslid of ambtenaar namens de gemeente de volgende functie(s) vervult bij een derde rechtspersoon:

- Lid van het Algemeen Bestuur
- Lid van het Dagelijks Bestuur

Een financieel belang heeft de gemeente wanneer de middelen die deze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Gemeente Terschelling wil als eilandgemeenschap over haar eigen toekomst gaan. Met het oog op behoud van de gemeentelijke zelfstandigheid moet de gemeente in ieder geval financieel gezond zijn, publiekstaken adequaat uitvoeren en een goede basisdienstverlening in stand houden. Samen met de Waddeneilanden wil de gemeente aan duurzame oplossingen werken, waarbij ook nadrukkelijk andere gemeenten en organisaties in beeld zijn. Verbonden partijen zijn de andere organisaties die in beeld zijn om aan goede oplossingen te werken.

De gemeente kent zes publiekrechtelijke verbonden partijen en negen privaatrechtelijke verbonden partijen. Hieronder wordt per verbonden partij kort het doel, de bijdrage aan de gemeentelijke beleidsdoelstellingen en de eventuele relevante ontwikkelingen beschreven. Aan het eind van de paragraaf is een tabel opgenomen met de (minimale) financiële gegevens. Deze financiële gegevens bestaan zoveel mogelijk uit de meest recent gepubliceerde cijfers.

Publiekrechtelijk verbonden partijen	Bestuurlijk vertegenwoordiger
Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid Noardwest Fryslân	Wethouder A.J.C. Goldhoorn
Centrumregeling Sociaal Domein Fryslân	Wethouder A.J.C. Goldhoorn
Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)	Wethouder D. Ruige
Veiligheidsregio Fryslân	Burgemeester R.S. Cazemier
Gemeenschappelijke regeling De Waddeneilanden	Burgemeester R.S. Cazemier (DB/AB)
Gemeenschappelijke regeling De Waddeneilanden	Wethouder A.J.C. Goldhoorn, D. Ruige, J.B. Wassink (AB)
Welstandszorg Hûs en Hiem	Wethouder D. Ruige

Privaatrechtelijk verbonden partijen	Bestuurlijk vertegenwoordiger
N.V. Afvalsturing Friesland (Omrin)	Wethouder J.B. Wassink
N.V. Fryslân Miljeu Noardwest	Wethouder J.B. Wassink

Privaatrechtelijk verbonden partijen	Bestuurlijk vertegenwoordiger
N.V. Gemeenschappelijke Kredietbank Friesland (Stichting Kredietbank Nederland)	Wethouder J.B. Wassink
Coöperatie Openbare Verlichting en Energie Fryslân u.a.	Wethouder J.B. Wassink
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Wethouder J.B. Wassink
Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Burgemeester R.S. Cazemier
Vereniging van Friese Gemeenten, tevens afdeling van de VNG	Burgemeester R.S. Cazemier
Stichting Passantenhaven Terschelling	Wethouder J.B. Wassink
Stichting Beheer Schoolgebouwen Terschelling	Wethouder A.J.C. Goldhoorn

Dienst (SozaWe) Fryslân

De Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid Noardwest Fryslân voert voor gemeente Terschelling, als ook voor de gemeenten Waadhoeke, Harlingen en Vlieland, de taken uit op het gebied van sociale zekerheid, maatschappelijke zorg en gesubsidieerde arbeid.

Sinds de wijziging van de gemeenschappelijke regeling per 1 januari 2021 is De Dienst Noardwest Fryslân een bedrijfsvoeringsorganisatie. Het vaststellen van de beleidskaders (verordeningen en beleidsregels) voor het sociaal domein en de daaraan verbonden financiële keuzes ligt daarmee bij de gemeenten. De gemeentelijke beleidsteams in Noardwest Fryslân stellen de beleidsvoorstellen op en betrekken hierbij medewerkers van De Dienst. De besluitvorming vindt plaats in de colleges en raden van de vier aangesloten gemeenten.

De Dienst werkt samen met de gemeenten, gebiedsteams en de netwerkpartners en ondersteunt bij het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen op het gebied van het sociaal domein.

De Dienst heeft zowel een rol in de uitvoering van de toegang van het sociaal domein (inkomen en participatie, kwaliteitszorg en advies voor Wmo en jeugd), als in de inkoop en het contractmanagement voor Wmo, participatie en (deels) jeugdhulp. Ook voert De Dienst backoffice taken uit, zoals beschikken, bestellen, betalen en administreren. Het monitoren van cijfermatige ontwikkelingen, het maken van (verbeter)voorstellen, het uitvoeren van kwaliteitscontroles en het geven van advies is ook bij De Dienst belegd. Ten slotte voert De Dienst taken uit op het gebied van toezicht en handhaving, zowel richting burgers als zorgaanbieders.

Financiële gegevens

Publiekrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Eigen vermogen 31-12-2022	Eigen vermogen 31-12-2023	Vreemd vermogen 31-12-2022	Vreemd vermogen 31-12-2023	Resultaat 2022	Resultaat 2023	Bijdrage 2024
De Dienst Noardwest Fryslân	Hoog	655	655	9.479	9.485	-	-	2.994

Centrumregeling Sociaal Domein Friesland (SDF)

De centrumregeling Samenwerking Sociaal Domein Friese gemeenten (SDF) is belast met de beleidsvoorbereiding voor de uitvoering van de wettelijke taken op het terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie. Daarnaast verzorgt deze organisatie de inkoop voor de uitvoering van deze taken, waardoor alles doelmatig en kwalitatief hoogwaardig met de gezamenlijke Friese gemeenten wordt georganiseerd. Er is geen financieel belang van gemeente Terschelling in deze regeling. Daarom wordt er geen tabel met financiële gegevens getoond.

Fryske Utfjieringstsjinst Miljeu & Omjouwing (FUMO)

De gemeenschappelijk regeling FUMO is opgezet om een goede uitvoering van de uitbestede taken op het gebied van de milieu- en omgevingswet te realiseren.

Financiële gegevens

Publiekrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Eigen vermogen 31-12- 2022	Eigen vermogen 31-12- 2023	Vreemd vermogen 31-12- 2022	Vreemd vermogen 31-12- 2023	Resultaat 2022	Resultaat 2023	Bijdrage 2024
Fryske Utfjieringstsjinst Miljeu en Omfjouwing (FUMO)	Gemiddeld	1.207	1.278	3.823	5.327	72	72	198

Veiligheidsregio Fryslân

De Veiligheidsregio Fryslân behartigt de belangen van alle Friese gemeenten op de volgende terreinen:

- Publieke gezondheidszorg
- Brandweezorg
- Geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen
- Rampenbestrijding en crisisbeheersing

Hierbij wordt de multidisciplinaire samenwerking en coördinatie in de uitvoering van rampenbestrijding en crisisbeheersing bevorderd. Daarnaast wordt er een gemeenschappelijke meldkamer beheerd en in stand gehouden.

De burgemeester van Terschelling neemt deel in het algemeen bestuur van de regio. Het bestuurlijk belang bestaat uit het waarborgen van de (brand- en gezondheids)veiligheid en een adequate rampenorganisatie.

Financiële gegevens

Publiekrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Eigen vermogen 31-12-2022	Eigen vermogen 31-12-2023	Vreemd vermogen 31-12-2022	Vreemd vermogen 31-12-2023	Resultaat 2022	Resultaat 2023	Bijdrag 2024
Veiligheidsregio Fryslân	Gemiddeld	9.527	8.868	81.044	82.448	894	562	1.018

De Waddeneilanden

De gemeenschappelijke regeling de Waddeneilanden is er om de gemeenschappelijke belangen van de Waddeneilanden te behartigen. Gemeenschappelijke standpunten van de deelnemende gemeenten kunnen hiermee sterker worden uitgedragen, zodat er meer invloed uitgeoefend kan worden op instanties en andere overheden. Daarnaast worden taken gezamenlijk opgepakt, waardoor er kostenefficiëntie en een gemeenschappelijk beleidskader ontstaat. Het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling de Waddeneilanden bestaat uit de colleges van alle deelnemende gemeenten.

Financiële gegevens

Publiekrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Eigen vermogen 31-12- 2022	Eigen vermogen 31-12- 2023	Vreemd vermogen 31-12- 2022	Vreemd vermogen 31-12- 2023	Resultaat 2022	Resultaat 2023	Bijdrage 2023
Gemeenschappelijke Regeling de Waddeneilanden	Gemiddeld	345	525	332	512	98	183	20

Welstandszorg Hûs en Hiem

De gemeenschappelijke regeling Hûs en Hiem behartigt de belangen op het gebied van de bouwkundige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Fryslân. Het financiële belang van deze regeling is afhankelijk van de werkzaamheden of opdrachten die in opdracht van de gemeente worden uitgevoerd. De kosten worden hierbij doorbelast aan de aanvragers van vergunningen.

Financiële gegevens

Publiekrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Eigen vermogen 31-12-2022	Eigen vermogen 31-12-2023	Vreemd vermogen 31-12-2022	Vreemd vermogen 31-12-2023	Resultaat 2022	Resultaat 2023
Welstandszorg Hûs en Hiem	Gemiddeld	338	257	483	453	-109	-84

Afvalsturing Friesland & Fryslân Miljeu Noardwest

Omrin is inzamelaar en verwerker van afval. Zij dragen zorg voor het voorkomen, verwijderen, bewerken en verwerken van het Friese afval volgens de voorgeschreven milieudoelstellingen tegen zo laag mogelijke kosten. Het bestuurlijk belang bestaat uit een stemrecht naar rato van het aandelenbezit. Het aandelenbezit van gemeente Terschelling bedraagt 1,5% in Afvalsturing Friesland en 2% in Fryslân Miljeu Noardwest.

Financiële gegevens

Privaatrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Aandeel gemeente Terschelling	Eigen vermogen 31-12-2022	Eigen vermogen 31-12-2023	Vreemd vermogen 31-12-2022	Vreemd vermogen 31-12-2023	Resultaat 2022	Resultaat 2023
N.V. Afvalsturing Friesland (Omrin)	Gemiddeld	1,5%	70.303	78.528	40.671	36.732	7.870	10.000

Privaatrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Aandeel gemeente Terschelling	Eigen vermogen 31-12-2022	Eigen vermogen 31-12-2023	Vreemd vermogen 31-12-2022	Vreemd vermogen 31-12-2023	Resultaat 2022	Resultaat 2023
N.V. Fryslân Miljeu	Gemiddeld	2%	11.303	11.572	23.497	26.299	1.432	1.000

Kredietbank Nederland

De Kredietbank Nederland maakt het mogelijk dat er financiële dienstverlening kan worden verleend aan personen die om wat voor reden dan ook niet bij een reguliere bankinstelling terecht kunnen. Het stemrecht in deze verbonden partij wordt bepaald naar rato van de kapitaalverstrekking.

Financiële gegevens

Privaatrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Eigen vermogen 31-12- 2022	Eigen vermogen 31-12- 2023	Vreemd vermogen 31-12- 2022	Vreemd vermogen 31-12- 2023	Resultaat 2022	Resultaat 2023
Kredietbank Nederland	Laag	2.728	3.209	44.360	47.554	positief	positief

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

De BNG bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de inwoner. Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, en ook het door de statuten beperkte werkkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. BNG Bank bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten, dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie daarvan heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de inwoner uiteindelijk tot lagere kosten voor tal van voorzieningen.

Financiële gegevens

Privaatrechtelijke verbonden partij bedragen in €	Indeling risico	Aandeel gemeente Terschelling	Eigen vermogen 31-12-2023	Eigen vermogen 31-12-2024	Vreemd vermogen 31-12-2022	Vreemd vermogen 31-12-2023	Resultaat 2023	Resultaat 2024
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Laag	0,006%	4.721 miljoen	4.777 miljoen	110.819 miljoen	123.614 miljoen	254 miljoen	294 miljoen

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

De VNG staat de Nederlandse gemeenten bij met de vervulling van hun bestuurstaken. De vereniging helpt haar leden met het maken van afspraken over het arbeidsvoorwaardenbeleid en het sluiten van overeenkomsten met werknemersorganisaties met betrekking tot arbeidsvoorwaarden van personeel. Daarnaast behartigt zij de belangen van haar leden die samenhangen met de uitgevoerde bestuurs- en beheerstaken. De leden van de VNG hebben een stemrecht naar een veelvoud van 1000 inwoners per gemeente.

Financiële gegevens

Privaatrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Eigen vermogen 31-12-2022	Eigen vermogen 31-12-2023	Vreemd vermogen 31-12-2022	Vreemd vermogen 31-12-2023	Resultaat 2022	Resultaat 2023	Bijdrage 2023
Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Laag	51.704	56.301	124.585	118.819	-4.219	3.758	10

Vereniging van Friese Gemeenten

De Vereniging van Friese Gemeenten (VFG) is de vereniging van de Friese gemeenten, waarbinnen gemeentebestuurders en raadsleden elkaar ontmoeten en kennis delen. De VFG is op landelijk niveau voor de VNG een provinciale partner in het delen van kennis, het ophalen van vragen en het afstemmen van standpunten. De VFG speelt daarom ook een actieve rol als het gaat om signaleren en doorgeven van relevante kennis voor de leden. Financiële gegevens zijn hierbij niet van toepassing. Daarom wordt er geen tabel met financiële gegevens getoond.

Coöperatie Openbare Verlichting en Energie Fryslân

De Coöperatie Openbare Verlichting en Energie Fryslân U.A. draagt zorg voor het beheer en onderhoud van de openbare verlichting op het eiland. Daarnaast koopt de coöperatie collectief energie en de verduurzaming daarvan in via een samenwerkingsverband.

Financiële gegevens

Privaatrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Eigen vermogen 31-12-2022	Eigen vermogen 31-12-2023	Vreemd vermogen 31-12-2022	Vreemd vermogen 31-12-2023	Resultaat 2022	Resultaat 2023	Bijdrage 2023
Coöperatie Openbare Verlichting en Energie Fryslân u.a. (OVEF)	Laag	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	11

Stichting Passantenhaven Terschelling

Stichting Passantenhaven Terschelling beheert en exploiteert de passantenhaven aan de Dellewal op Terschelling. De stichting zorgt ervoor dat alle benodigde voorzieningen optimaal zijn, zodat de veiligheid kan worden gegarandeerd voor de gebruikers van de passantenhaven. Samen met de watersportvereniging 'Het Wakend Oog' zorgt de gemeente ervoor dat de stichting haar taken kan blijven voortzetten. Wethouder Wassink maakt deel uit van het bestuur van deze stichting.

Financiële gegevens

Privaatrechtelijke verbonden partij Bedragen x € 1.000	Indeling risico	Eigen vermogen 31-12- 2022	Eigen vermogen 31-12- 2023	Vreemd vermogen 31-12- 2022	Vreemd vermogen 31-12- 2023	Resultaat 2022	Resultaat 2023
Stichting Passantenhaven Terschelling	Laag	1.610	1.630	388	335	65	19

Stichting beheer Schoolgebouwen

Deze stichting beheert de Brede school op West-Terschelling. Het bestuur wordt gevormd door een vertegenwoordiger van de gemeente en de directieleden van beide schoolbesturen.

Financiële gegevens

Privaatrechtelijke verbonden partij bedragen x € 1.000	Indeling risico	Eigen vermogen 31-12- 2021	Eigen vermogen 31-12- 2022	Vreemd vermogen 31-12- 2021	Vreemd vermogen 31-12- 2022	Resultaat 2021	Resultaat 2022	Bijdrage 2023
Stichting Beheer Schoolgebouwen Terschelling	Laag	790	736	716	690	43	-54	24

3.7 Grondbeleid

Grondexploitatie klein Zuidermiede.

In 2024 zijn verdere voorbereidingen getroffen voor de ontwikkeling van Klein Zuidermiede. Zo zijn onder andere onderzoekskosten gemaakt voor het planologische traject en projectmanagementkosten gemaakt ten laste van het voorbereidingsbudget. Deze kosten lopen vooruit op de opstelling en vaststelling van de daadwerkelijke GREX in 2025.

3.8 Openbaarheidsparagraaf Jaarrekening 2024

Paragraaf 3.8: Openbaarheidsparagraaf Wet Open Overheid (WOO)

Op basis van de Wet Open Overheid (WOO) moet in de jaarrekening achteraf verslag worden gedaan over de uitvoering van de WOO in het voorgaande jaar. Van deze verslaglegging is de openbaarheidsparagraaf de verschijningsvorm. De verslaglegging omvat zowel de passieve als de actieve openbaarmaking van overheidsinformatie.

Passieve openbaarmaking

Aantal ingediende WOO-aanvragen in 2024 en de afhandelingsduur

In 2024 zijn er 16 WOO-aanvragen ingediend. Gemiddeld is dat 1,3 WOO-aanvraag per maand. In 2023 zijn er 28 aanvragen ingediend. Deze daling ten opzichte van 2023 is niet goed te verklaren. Het zou kunnen dat bepaalde ontwikkelingen in 2024 aan deze daling hebben bijgedragen.

In 2024 is in totaal bijna 125 uur aan de behandeling van WOO-aanvragen besteed. Dit betekent een gemiddelde afhandelingsduur van 7,8 uur per WOO-aanvraag. We merken hierbij op dat het in sommige gevallen om 1,5 uur afhandelingsduur gaat en in een andere zaak bijvoorbeeld om 10 uren.

Een WOO-aanvraag moet in eerste instantie binnen vier weken worden afgehandeld. De termijn kan met maximaal twee weken worden verlengd als het om ingewikkelde of omvangrijke WOO-aanvragen gaat. Het is bij 93% van het aantal WOO-aanvragen gelukt om binnen de termijn van maximaal zes weken een besluit te nemen. Dat was in 2023 bij 75% van het aantal ingediende aanvragen het geval. Deze afname in tijdig beslissen op de aanvraag is niet goed te verklaren. Het zou kunnen dat de omvang van WOO-verzoeken in 2024 gemiddeld kleiner was dan in 2023.

De onderwerpen de wijze van afhandeling van de aanvragen

De WOO-aanvragen gingen over een anterieure overeenkomst, constructieve veiligheid, Eilân festival, een juridische procedure, Oude Campus, toeslagenaffaire, een woonlocatie, exploitatie buitenreclame, benzinstations/brandstofverkooppunten, noodverordeningen, vergunningen over het ontgassen van een schip; opvang Oekraïense vluchtelingen en bestuurlijke crisis Terschelling.

De wijze van afhandelen van de WOO-aanvragen

- Inhoudelijk afgehandelde WOO-aanvragen: 16
- Ingetrokken WOO-aanvragen: 0
- Niet inhoudelijk behandelde WOO-aanvragen (buitenbehandeling gelaten): 0
- Doorgestuurd naar een andere instantie: 0

Conclusies

- Het aantal WOO-aanvragen is gedaald van 28 in 2023 naar 16 in 2024;
- De onderwerpen van de WOO-aanvragen zijn uiteenlopend;
- De beslisttermijnen van de WOO-aanvragen werden in 93% van de gevallen gehaald.

Passieve openbaarmaking

Niet alle informatiecategorieën hoeven ineens actief openbaar gemaakt te worden. De regering zal aangeven wanneer welke informatiecategorie actief openbaar gemaakt moet worden. Het staat de

gemeente vrij om daarin zelf het voortouw te nemen en te bepalen welke overheidsinformatie wanneer actief gepubliceerd gaat worden.

Momenteel maken we al informatie uit de volgende informatiecategorieën openbaar. Dat zijn verordeningen, beleidsregels en mandaatbesluiten, de raadstukken en agenda, de besluitenlijsten en agenda van het college, jaarverslagen, beleidsplannen, wie contactpersoon Wet open overheid is voor de gemeente Terschelling en gegevens van de gemeentelijke uitvoeringsorganisatie.

Nog actief openbaar te maken documenten zijn de volgende. WOO-verzoeken en besluiten, convenanten, jaarplannen, onderzoeksrapporten waarvan de gemeente opdrachtgever is, verplichting tot verstrekking van subsidies, beschikkingen op aanvraag van burgers, schriftelijke oordelen in klachtprocedures en adviezen van gemeentelijke adviescommissies (de bezwaarschriftencommissie uitgezonderd).

In het eerste kwartaal van 2025 worden beschikkingen op aanvraag van burgers actief openbaar gemaakt.

3.9 Personele lasten

Het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) schrijft het volgende voor over het opnemen van overhead:

In de programma's moeten alleen de kosten worden opgenomen van het primaire proces. De kosten moeten zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken en activiteiten. Activiteiten die onder de overhead vallen, zijn grofweg in te delen in ondersteunende afdelingen (zoals activiteiten van personeelszaken, facilitaire zaken, financiën) en ondersteunende personen op de taakvelden (zoals activiteiten van leidinggevenden, secretariaat).

In de tabel is opgenomen op welke wijze de personeelskosten zijn verdeeld over de verschillende programma's.

2024					
Team	Totaal loonbegroting	Uitputting 2024	Verschil	Programma	Taakveld
In € 1.000					
Raadsleden totaal	-191	-200	9	0	0.1
B&W totaal	-575	-575	-	0	0.1
Babs totaal	-12	-11	-1	0	0.2
Loondifferentiatie	-41	-11	-30	0	0.4
Staf totaal	-1.372	-1.290	-82	0	0.4
Directie totaal	-313	-174	-139	0	0.4
Griffie totaal	-202	-229	27	0	0.1
Teamleiders totaal	-338	-480	142	0	0.4
Ondersteuning totaal	-508	-602	94	0	0.4
Beleid totaal	-918	-1.104	186	0	0.4
Publiek totaal	-811	-863	52	0	0.4
Eilandteam totaal	-377	-415	38	6	6.1
Techniek totaal	-354	-523	169	0	0.4
Buitendienst totaal	-857	-673	-184	0	0.4
Buitendienst riolering totaal	-235	-235	-	7	7.2
Techniek afval totaal	-19	-19	-	7	7.3
Haven totaal	-213	-227	14	2	2.4
Behouden Huys totaal	-245	-281	36	5	5.4
CNL totaal	-71	-178	107	5	5.4
Overig totaal	-305	-123	-182	0	0.4
Reservering ziekte en WW-rechten	-233		-233	0	0.4
Detachering	120	16	-94		
Totaal	-8.070	-8.197	-127		

Gemeente Terschelling is een kleine organisatie. Dit leidt ertoe dat de directie en de teamleiders, die volgens de richtlijnen van het BBV moeten worden aangemerkt als overhead, naast hun managementtaken ook voor een deel hun tijd besteden aan directe taken en projecten binnen de organisatie. Wij schatten, op basis van de ervaring van de afgelopen jaren, de verhouding tussen managementtaken en directe- en projecttaken in op circa 50/50.

4. Jaarrekening

4.1 Baten en lasten

Baten

Bedragen in € 1.000

Baten		Rekening 2024		Begroting 2024		Rekening 2023
Belastingen		7.798		7.718		7.092
Onroerendezaakbelasting	2.852		2.805		2.541	
Toeristenbelasting	3.773		3.857		3.446	
Forensenbelasting	1.002		926		922	
Precariobelasting	171		130		183	
Kostendekkende activiteiten		1.952		1.912		1.821
Riolering	952		940		927	
Afval	1.000		972		894	
Algemene uitkering		13.881		13.775		11.751
Programma's		11.686		9.721		9.012
0: Bestuur en ondersteuning	919		2.282		1.259	
1: Veiligheid	83		59		58	
2: Verkeer, vervoer en waterstaat	598		885		816	
3: Economie	3		-		28	
4: Onderwijs	4.521		3.613		4.387	
5: Sport, cultuur en recreatie	1.618		334		460	
6: Sociaal domein	2.463		1.432		807	
7: Volksgezondheid en milieu	526		647		239	
8: VHROSV	955		469		958	
Subtotaal		35.317		33.126		29.676
Mutaties in de reserves		986		1.412		543
Onttrekkingen	986		1.412		543	
Saldo		36.303		34.538		30.219
Nog te bestemmen resultaat		-		-		-
Totaal		36.303		34.538		30.219

Lasten

Bedragen in € 1.000

Lasten		Rekening 2024		Begroting 2024		Rekening 2023
Lokale heffingen		179		224		163
Onroerendezaakbelasting	98		72		80	
Toeristenbelasting	81		152		83	
Forensenbelasting	-		-		-	
Precariobelasting	-		-		-	
Kostendekkende activiteiten		1.974		1.898		1.797
Riolering	820		799		789	
Afval	1.154		1.099		1.008	
Programma's		31.265		32.055		27.122
0: Bestuur en ondersteuning	11.185		13.122		9.589	
1: Veiligheid	1.315		1.275		1.092	
2: Verkeer, vervoer en waterstaat	3.711		3.417		2.778	
3: Economie	364		436		369	
4: Onderwijs	4.997		4.208		4.928	
5: Sport, cultuur en recreatie	3.418		2.109		1.988	
6: Sociaal domein	3.693		3.946		3.779	
7: Volksgezondheid en milieu	1.162		1.462		865	
8: VHROSV	1.420		2.080		1.734	
Subtotaal		33.418		34.177		29.082
Mutaties in de reserves		1.720		355		786
Stortingen	1.720		355		786	
Saldo		35.138		34.532		29.868
Vennootschapsbelasting		-		-		-
Nog te bestemmen resultaat		1.165		6		351
Totaal		36.303		34.538		30.219

4.2 Balans

Balans per 31 december 2024 vóór voorgestelde resultaatsbestemming.

Bedragen in € 1.000

Activa		31-12-2024		31-12-2023
Vaste activa				
Immateriële vaste activa		259		-
Bijdragen in activa van derden	259		-	
Materiële vaste activa		18.994		19.735
Investerings in:				
- Een economisch nut	8.689		9.094	
- Een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	3.209		3.381	
- Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut*	7.096		7.260*	
Financiële vaste activa		874		790
Kapitaalvertrekkingen aan:				
gemeenschappelijke regelingen	71		71	
Leningen aan:				
Woningbouwcorporaties	190		206	
Overige langlopende leningen u/g	403		416	
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	210		97	
Totaal vaste activa		20.127		20.525
Vlottende activa				
Voorraden		3.119		2.954
Onderhanden werk, gronden in exploitatie	-		-	
Onderhanden werk, panden in exploitatie	2.949		2.949	
Gereed product en handelsgoederen	5		5	

Activa		31-12-2024		31-12-2023
Vooruitbetalingen	165		-	
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		2.670		2.459
Vorderingen op openbare lichamen	1.956		1.916	
Overige vorderingen	714		543	
Liquide middelen		8.740		6.382
Bank- en giroaldi	8.740		6.382	
Overlopende activa		4.044		3.572
Totaal vlottende activa		18.573		15.367
Totaal algemeen		38.700		35.892

**Dellewal is gerubriceerd naar de warme gronden (materiële vaste activa). Ten gunste van de leesbaarheid zijn de vergelijkbare cijfers in 2023 ook aangepast.*

Passiva		31-12-2024		31-12-2023
Vaste passiva				
Eigen vermogen		13.268		11.371
Algemene reserve	3.890		3.541	
Bestemmingsreserves:				
Bestemmingsreserves met een door de raad bepaalde bestemming	8.190		7.457	
Bestemmingsreserves met een door derden bepaalde bestemming	23		22	
Nog te bestemmen resultaat	1.165		351	
Voorzieningen		7.053		4.825
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	3.359		1.402	
Onderhoudsvoorzieningen	2.672		2.231	
Door derden beklemde middelen met een specifieke aanwendingsrichting	1.022		1.192	
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		8.338		9.356

Passiva		31-12-2024		31-12-2023
Onderhandse leningen van:				
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	8.338		9.356	
Overige binnenlandse sectoren	-		-	
Totaal vaste passiva		28.659		25.552
Vlottende passiva				
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		1.387		1.485
Bank en girosaldi	-		-	
Overige schulden	1.387		1.485	
Overlopende passiva		8.654		8.855
Totaal vlottende passiva		10.041		10.340
Totaal generaal		38.700		35.892

4.3 Vaste activa

Immateriële vaste activa

Het verloop van de immateriële vaste activa 2024 is als volgt:

Immateriële vaste activa					
In € 1.000	Boekwaarde 1-1-2024	Vermeer- dering	Vermin- dering	Af- schrijvingen	Boekwaarde 31-12-2024
Bijdragen in activa van derden	-	225	-	-	225
Vorbereidingskrediet Zuidermiede	-	34	-	-	34
Totaal	-	259	-	-	259

Investerings in immateriële vaste activa						
In € 1.000	Krediet	Boekwaarde 1-1-2024	Mutaties 2024	Boekwaarde 31-12-2024	Realisatie 2024	Verwachte realisatie
Tonnenloods	1.000	-	225	225	NEE	2025
Vorbereidingskrediet Zuidermiede	259	-	34	34	NEE	2025
Totaal	1.259	-	259	259		

Aan het einde van 2024 bedraagt de boekwaarde van de immateriële vaste activa € 259.000. In 2024 is gestart met de (ver)bouw van de Tonnenloods. Aan de stichting Tonnenloods is een voorschot uitbetaald van € 225.000 ten behoeve van deze bouw.

Daarnaast is er gestart met de planvorming voor het gebied Zuidermiede. Hiervoor is een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld van € 259.000. Indien de ontwikkeling haalbaar is, wordt er naar verwachting een grondexploitatie opgezet en word deze boekwaarde overgebracht naar de voorraden.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn onderverdeeld in drie verschillende categorieën:

- Investerings met economisch nut
- Investerings met economisch nut, waarvoor een heffing kan worden geheven
- Investerings met een maatschappelijk nut

Het verloop van de materiële vaste activa 2024 is als volgt:

Materiële vaste activa					
In € 1.000	Boekwaarde 1-1-2024	Vermeerdering	Vermindering	Afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2024
Gronden en terreinen in erfpacht	20	-	-	-	20
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken EN	2.243	-	-	169	2.074
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken MN	825	144	-	60	909
Gronden en terreinen	1.373	-	-	-	1.373
Woonruimten	466	-	-	14	452
Bedrijfsgebouwen	8.434	-	-	443	7.991
Vervoersmiddelen	19	71	-	5	85
Machines, apparaten en installaties	174	-	-	13	161
Overige materiele vaste activa	3.381	17	-	189	3.209
Warme gronden*	2.217	-	-	-	2.217
Overige materiele vaste activa onderwijs	583	-	-	80	503
Totaal	19.735	232	-	744	18.994

*Dellewal is vanaf 2024 gerubriceerd onder de warme gronden. Voor de vergelijking zijn ook de beginstanden aangepast.

De belangrijkste investeringen per activa soort zijn:

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken						
In € 1.000	Krediet	Boekwaarde 1-1-2024	Mutaties 2024	Boekwaarde 31-12-2024	Realisatie 2024	Verwachte realisatie
Parkeren West	70	3	-	3	NEE	2025
Aanpassen openbaar vervoer	300	153	-	153	NEE	2025
Zwarteweg/ Groene strand	204	32	84	116	NEE	2025
Vorbereidingskrediet Torenstraat	150	20	23	43	NEE	2025
Trillingen Lies	564	55	37	92	NEE	2025
Totaal	1.288	263	144	272		

Overige materiële vaste activa						
In € 1.000	Krediet	Boekwaarde 1-1-2024	Mutaties 2024	Boekwaarde 31-12-2024	Realisatie 2024	Verwachte realisatie
Verduurzaming openbare verlichting	225	2	17	17	NEE	2025
Totaal	225	2	17	17		

Vervoersmiddelen						
In € 1.000	Krediet	Boekwaarde 1-1-2024	Mutaties 2024	Boekwaarde 31-12-2024	Realisatie 2024	Verwachte realisatie
Grasmaaitrekker Buitendienst	15	-	15	15	JA	2024
Boot havendienst	33	-	33	33	JA	2024
Werkbus Buitendienst	20	-	23	23	JA	2024
Totaal	68	-	71	71		

Afschrijvingen

De volgende afschrijvingstermijnen gelden:

- Gronden en terreinen: geen afschrijving
- Rioleringen: maximaal 60 jaar
- Havens, kades, waterwegen et cetera: 40 jaar
- Nieuwbouw (tijdelijke) woonruimten en schoolgebouwen: 40 jaar
- Nieuwbouw kantoren en (tijdelijke) bedrijfsgebouwen: 40 jaar
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden: maximaal 30 jaar
- Wegen, pleinen, parken, sportvelden, groenvoorzieningen, bruggen et cetera: 25 jaar
- Openbare verlichting: 25 jaar
- Straatmeubilair: 25 jaar
- Pompen en gemalen: 25 jaar
- Duurzaamheidsinvesteringen: 25 jaar
- Renovatie/restauratie woonruimten en schoolgebouwen: 15 jaar
- Renovatie/restauratie kantoren en bedrijfsgebouwen: 15 jaar
- Installaties en veiligheidsvoorzieningen: 15 jaar
- Automatiseringsapparatuur: 5 jaar
- Kantoor- en schoolmeubilair: 10 jaar
- Motorvoertuigen en zware transportmiddelen: 10 jaar
- Aanhangwagens, personenauto's en lichte motorvoertuigen: 5 jaar

Voor verdere specificatie, zie bijlage 1 van de financiële verordening 2024 (vastgesteld op 26 februari 2025).

Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa 2024 is als volgt:

Financiële vaste activa					
in € 1.000	Boekwaarde 1-1-2024	Vermeerderingen	Verminderings	Aflossingen	Boekwaarde 31-12-2024
Kapitaalverstrekkingen	71	-	-	-	71
Leningen woningbouwvereniging	206	-	-	16	190
Overige langlopende geldleningen u/g	416	-	-	13	403
Overige uitzettingen langer dan 1 jaar	97	113	-	-	210
Totaal	790	113	-	29	874

Gemeente Terschelling heeft sinds en aantal jaar een bedrag beschikbaar gesteld aan Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten (SVn) voor het uitgeven van Startersleningen. In 2024 is een nieuwe verordening voor de startersleningen vastgesteld. Naar aanleiding van de binnengekomen aanvragen is er € 100.000 bijgestort op het rekeningcourant bij SVn. Daarnaast is er een kleine vermeerdering van € 13.000 op deze post als gevolg van rente-ontvangsten op reeds uitstaande leningen.

4.4 Vlottende activa

Vorraden

Het onderstaande overzicht geeft de voorraden weer per balansdatum:

Vorraden				
In € 1.000	Boekwaarde 1-1-2024	Vermeerderingen	Verminderings	Boekwaarde 31-12-2024
Onderhanden werk				
Gronden in exploitatie				
Dellewal*				
Panden in exploitatie				
Campus	2.949	-		2.949
Gereed product en handelsgoederen				
Voorraad winkel CNL	5			5
Vooruitbetalingen				
Vooruitbetaalde facturen		165		165
Totaal	2.954	165	0	3.119

* Dellewal

Dellewal is per 2024 gerubriceerd onder de warme gronden, materiële vaste activa.

Voormalige campus (Victoria)

Het college en de raad zijn van mening dat onze eigen vermogenspositie de financiële risico's die uit de voormalige campus kunnen voortvloeien niet kan opvangen. Ze zijn zich ervan bewust dat het realiseren van de in de balans opgenomen boekwaarde van de complexen noodzakelijk is om onze eigen vermogenspositie op het door uw raad geformuleerde minimale niveau te handhaven. Verliezen die kunnen ontstaan vanwege de hiervoor genoemde risico's kunnen op dit moment niet ten laste van het eigen vermogen worden opgevangen zonder de financiële positie van onze gemeente te verzwakken. Dat kunnen we ons als zelfstandige gemeente niet veroorloven.

Uitzettingen met een looptijd van minder dan 1 jaar

Het onderstaande overzicht geeft de specificatie van de uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar weer.

Uitzettingen met een looptijd van minder dan 1 jaar		
In € 1.000	Balans 31-12-2024	Balans 31-12-2023

Uitzettingen met een looptijd van minder dan 1 jaar		
<i>Vorderingen op openbare lichamen</i>		
BTW	205	28
BCF	1.751	1.888
Debiteuren	-	-
Totaal vorderingen op openbare lichamen	1.956	1.916
<i>Overige vorderingen</i>		
Algemene debiteuren	315	411
Af: voorziening voor dubieus	-	-
Subtotaal	315	411
Belastingdebiteuren	447	432
Ontvangsten onderweg	-	-
Af: voorziening dubieus	-56	-56
Subtotaal	391	376
Af te dragen loonheffing december	-	-330
Overige vorderingen (niet gespecificeerd)	8	86
Totaal overige vorderingen	714	543
Totaal uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	2.670	2.459

Liquide middelen

Het onderstaande overzicht geeft de liquide middelen weer.

Liquide middelen		
In € 1.000	Balans 31-12-2024	Balans 31-12-2023
ABN-AMRO	8	6
BNG	8.273	5.818
Rabobank	21	101
Kas	8	9
Liquide middelen onderwijs	430	448
Totaal liquide middelen	8.740	6.382

Overlopende activa

Het onderstaande overzicht geeft de overlopende activa weer.

Overlopende activa		
In € 1.000	Balans 31-12-2024	Balans 31-12-2023
Nog te vorderen toeristenbelasting 2024	2.796	2.643
Nog te vorderen precariobelasting	131	90
Binnen en buitenonderhoud scholen 2022-2024	203	-
Voorlopige afrekening SoZaWe	495	566
Terug te vorderen bedragen SPUK MEOZ	160	-
Vordering leefgeld Oekraïne en uitvoeringsgelden (SiSa)	62	-
Te vorderen bedragen onderwijs	66	77
Overige overlopende activa	131	196
Totaal overlopende activa	4.044	3.572

4.5 Vaste passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen van de gemeente Terschelling bestaat uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het saldo van baten en lasten (resultaat). In onderstaande tabellen worden deze categorieën nader gespecificeerd. Een toelichting op de reserve mutaties is te vinden in hoofdstuk 1: financiële hoofdlijnen.

Het totaaloverzicht van de reserves en voorzieningen 2024 is ook te vinden in de bijlage 'Staat reserves en voorzieningen'.

Eigen vermogen		
In € 1.000	Balans 31-12-2024	Balans 31-12-2023
A - Algemene reserve	3.890	3.539
B - Bestemmingsreserves	8.213	7.479
Saldo van de rekening van baten en lasten	1.165	351
Totaal eigen vermogen	13.268	11.369

Reserves				
In € 1.000	Saldo 1-1-2024	Toevoegingen	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2024
A - Algemene reserve	3.539	351		3.890
B - Reserve Recreatie	427	-	89	338
B - Reserve exploitatie 't Behouden Huys	52	-	11	41
B - Reserve Havenbedrijf	998	354	430	922
B - Reserve kapitaallasten havenfront	3.050	-	-	3.050
B - Reserve Waddenprogramma	2.250	-	-	2.250
B - Reserve Volkshuisvesting	224	-	-	224
B - Reserve Budgetoverheveling	456	1.365	456	1.365
B - Reserve 'Dr. J.W. van Dierenfonds'	22	1		23
Totaal	11.018	2.071	986	12.103

Overige algemene toelichtingen

- De algemene reserve wordt beschouwd als de belangrijkste component van het financiële weerstandsvermogen van de gemeente Terschelling. De gemeente heeft een deel van de

algemene reserve geblokkeerd: dat deel dient als weerstandsvermogen. In 2024 was dit gedeelte: € 3.657.000.

- De bestemmingsreserves worden gevormd conform door de raad genomen besluiten, of op grond van geldende regelgeving. Ook te onttrekkingen en toevoegingen vinden plaats binnen deze context.

Vreemd vermogen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen. Ze bevatten voorziene lasten in verband met risico's en verplichtingen waarvan het tijdstip van optreden onzeker is, maar waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten. Voorzieningen kunnen ook betrekking hebben op verplichtingen van bepaalde kosten die in de tijd onregelmatig gespreid zijn.

In onderstaande tabel is een totaaloverzicht van de voorzieningen te zien. In de tabel hieronder worden de voorzieningen verder gespecificeerd.

Voorzieningen		
In € 1.000	Balans 31-12-2024	Balans 31-12-2023
C - Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	3.359	1.402
D - Onderhoudsvoorzieningen	2.672	2.231
E - Door derden beklemde middelen met een specifieke aanwendingsrichting	1.022	1.192
Totaal voorzieningen	7.053	4.825

Voorzieningen				
In € 1.000	Saldo 1-1-2024	Dotatie	Onttrekkingen	Saldo 31-12-2024
C - Voorziening verlof- en spaaruren personeel	20	73	1	92
C - Voorziening verplichtingen voormalige bestuurders	1.228	262	60	1.430
C - Voorziening wachtgelden	-	342	-	342
C - Voorziening afkoopsommen graven	154	15	29	140
C - Voorziening voorzorgsmaatregelen haven	-	1.355	-	1.355
D - Onderhoudsvoorziening riolering	953	25	-	978
D - Onderhoudsvoorziening wegen en paden	463	465	264	664

Voorzieningen				
D - Onderhoudsvoorzieningen Gemeentelijke gebouwen	815	431	216	1.030
E - Voorziening onderwijs	1.192	-	170	1.022
Stand per 31 december 2024	4.825	2.968	740	7.053

Toelichting op de verschillende mutaties:

- De voorziening verlofsparen bevatte tot 2023 alleen in het verleden opgebouwde rechten en werd tot die tijd niet verder gevuld. In 2024 is er een nieuwe verlofspaarregeling vastgesteld bij gemeente Terschelling. Vanaf boekjaar 2024 zullen er dus weer toevoegingen plaatsvinden aan deze voorziening.
- De voorziening verplichtingen voormalige bestuurders wordt jaarlijks aangepast aan de op dat moment bekende rechten. De voorziening wordt actuarieel berekend, rekening houdend met een wettelijke rekenrente en actuele sterftetafels.
- De voorziening wachtgelden is nieuw vanaf boekjaar 2024. De voorziening is ontstaan omdat er vanaf 2024 een wachtgeldverplichting is ontstaan ten aanzien van voormalige wethouders.
- De voorziening afkoopsommen graven wordt gevuld met afkoopsommen die worden ontvangen van nabestaanden. De lasten van het onderhoud van de graven worden in mindering gebracht op deze voorziening.
- De onderhoudsvoorzieningen voor gemeentelijke riolering, wegen en paden en de gemeentelijke gebouwen worden bepaald op basis van een meerjarig onderhoudsgemiddelde. Onderhoudslasten worden uit de voorzieningen onttrokken, terwijl jaarlijks een dotatie plaatsvindt op basis van het betreffende beheersplan.
- De voorziening onderwijs werd in het verleden gevormd door het verschil tussen de door het Rijk betaalde vergoedingen aan gemeente Terschelling voor het openbaar onderwijs en de daaruit betaalde lasten. De gemeente fungeert hierin als bevoegd gezag. Door de invoering van de landelijke lumpsum financiering van het openbaar onderwijs heeft het onderwijs een zelfstandige jaarrekening opgesteld waarvan de activa en passiva evenals de baten de lasten in de gemeentelijke jaarrekening worden samengevoegd.

Vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer

Het onderstaande overzicht geeft de specificatie en het verloop van de vaste schulden weer.

Langlopende schulden				
In € 1.000	Boekwaarde 1-1-2024	Opgenomen lening	Aflossingen	Boekwaarde 31-12-2024
Binnenlandse banken	9.356	-	1.018	8.338
Totaal	9.356	-	1.018	8.338

Bijlage 2 geeft de staat van langlopende geldleningen weer met daarin een gedetailleerd overzicht van de mutaties in de geldleningen.

De rentelast op de geldleningen bedroeg over 2024: € 93.000

4.6 Vlottende passiva

Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar

Overige schulden		
In € 1.000	Balans 31-12-2024	Balans 31-12-2023
Crediteuren overheid	262	-
Crediteuren overig	637	1.059
Overige schulden onderwijs	488	426
Totaal overige schulden	1.387	1.485

Overlopende passiva

Het onderstaande overzicht geeft de overlopende passiva weer.

Overlopende passiva		
In € 1.000	Balans 31-12-2024	Balans 31-12-2023
Transitorische rente geldleningen	59	65
Groenfonds Noordermiede en bedrijventerrein	305	305
Brede Spuk	139	175
Ministerie Sociale Zaken	-	69
Vooruit ontvangen huur Passantenhaven	294	326
Storting depot Passantenhaven incl. rente	88	88
Subsidie Passantenhaven	84	84
Prokino	-	22
Belastingdienst	-	50
Terug te betalen WABO leges 2023	10	70
Compensatie doelgroepwoningen	-	100
SPUK OAB 2023-2026	101	76
SPUK versnelling woningbouw (Waddeneilanden)	4.232	4.842
SPUK Energiearmoede	84	101
SPUK Opvang vluchtelingen	160	916
Te betalen vennootschapsbelasting	52	52
Terug te betalen TOZO	178	178
SPUK MEOZ	-	315
Te veel ontvangen Algemene uitkering	-	568
Nog te betalen facturen	429	82
SPUK CDOKE	92	-
Co-financiering diverse partijen	25	-

Overlopende passiva		
Versnellingsgelden woningbouw - Provincie Fryslân	250	-
Restant Project duurzame warmte (subsidie Provincie Fryslân)	47	-
Bijdrage voor de Tonnenloods (SBB)	1.000	-
Nog te betalen loonkosten	55	-
SPUK IZA	36	-
Diverse kleine SPUK's	105	-
SPUK Nationaal isolatieprogramma	519	-
Nog te betalen OZB Campus (Woonfriesland)	195	-
Overige overlopende passiva	115	371
Totaal overlopende passiva	8.654	8.855

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Gewaarborgde geldleningen

De gemeente heeft waarborgen verstrekt tot een bedrag van € 5.088.397 voor nog uitstaande geldleningen van andere instellingen. In de bijlage "Gewaarborgde geldleningen" geven we een specificatie van dit bedrag op basis van deze gewaarborgde geldleningen. Het risico om voor deze waarborgen te worden aangesproken is zeer gering, omdat de leningen grotendeels voorafgaand zijn geborgd door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw.

Erfpachtverplichtingen

De gemeente heeft jaarlijkse verplichtingen tot het behalen van erfpachten voor een bedrag van € 18.000.

Kosten (ex-) medewerkers

We zijn verplicht om een WW- en bovenwettelijke uitkering te vergoeden aan werknemers waarvan wij de afgelopen jaren afscheid hebben genomen of van wie we dat gaan doen. Hier zijn de maximaal mogelijke kosten opgenomen. We gaan ervan uit dat betrokkenen eerder vervangend werk vinden, waardoor deze kosten lager uitvallen.

Gemeenschappelijke regelingen

De gemeente staat garant voor exploitatietekorten in de gemeenschappelijke regelingen waaraan wordt deelgenomen. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar paragraaf Verbonden partijen.

4.7 Waarderingsgrondslagen

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van het 'Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten'. De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij het bij het desbetreffende balanshoofd anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden meegenomen als zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Consolidatie

Met ingang van het jaar 2006 wordt zowel door het Openbaar Primair Onderwijs Terschelling als door het Openbaar Voortgezet Onderwijs Terschelling een aparte jaarrekening opgesteld. De financiële jaarrekening is integraal onderdeel van de jaarrekening van gemeente Terschelling.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op de verkrijgingsprijs, in sommige gevallen verminderd met ontvangen subsidies of door investeringen gevormde reserves. De jaarlijkse afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs. Daarbij houden we rekening met eventuele residuwaardes. Voor een beperkt aantal oudere investeringen geldt een afschrijving volgens de annuïtaire afschrijvingsmethode.

Financiële vaste activa

Deelnemingen waarin geen invloed van betekenis wordt uitgeoefend op het zakelijke en financiële beleid, worden gewaardeerd op de verkrijgingsprijs. Bij de waardering van deelnemingen houden we rekening met waardedalingen, indien deze duurzaam zijn. De leningen aan deelnemingen en overige vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van noodzakelijke voorzieningen.

Voorraden

Voorraden grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijzen of lagere (directe) opbrengstwaarde/marktwaarde, onder aftrek van een eventuele voorziening wegens incurantheid. Deze voorziening wordt bepaald door individuele beoordeling van de voorraden. De gronden die geen onderdeel uitmaken van een te ontwikkelen plangebied, zijn gewaardeerd op verkrijgingsprijs - vermeerderd met de toe te rekenen kosten, en verminderd met de opbrengsten wegens verkoop en overige opbrengsten, dan wel tegen een lagere marktwaarde. Werken in uitvoering worden gewaardeerd op de verkrijgingsprijs, vermeerderd met de jaarlijkse lasten (rentebijdrage, verwerving, bouwrijp maken e.d.) en verminderd met de jaarlijkse baten (verkoop, bijdragen e.d.). Indien de marktwaarde lager is, wordt deze gewaardeerd tegen de lagere marktwaarde. Resultaten op grondexploitaties worden verantwoord naar rato van de voortgang van de exploitatie van een project en indien zekerheid bestaat over het resultaat.

Vorderingen

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van de noodzakelijke voorzieningen voor het risico van oninbaarheid. Deze voorzieningen bepalen we op basis van individuele beoordeling.

Eigen vermogen

Binnen het eigen vermogen maken we een splitsing in de bestemmingsreserves. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de bestemmingsreserves met een door de gemeenteraad bepaalde bestemming en bestemmingsreserves die worden aangehouden in verband met verplichtingen ten aanzien van de bestemming die door derden is opgelegd. De eerste categorie kan door de gemeenteraad worden aangewend. De tweede categorie kent geen aanwendingsvrijheid van de gemeenteraad.

Voorzieningen

Per gevormde voorziening wordt het doel toegelicht. Met ingang van het jaar 2003 maken we onderscheid tussen onderhoudsvoorzieningen, voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's en voorzieningen met een door derden beklemde, specifieke aanwendingsrichting. De onderhoudsvoorzieningen voor gemeentelijke wegen en paden en de gemeentelijke gebouwen worden op basis van een meerjarig onderhoudsgemiddelde bepaald. Onderhoudslasten worden uit de voorzieningen onttrokken, terwijl jaarlijks een dotatie plaatsvindt aan de voorziening op basis van een meerjarig gemiddelde.

De overige voorzieningen worden bepaald op basis van de daadwerkelijke geschatte verplichtingen aan het einde van het boekjaar, waarbij de voorzieningen voor personele verplichtingen zijn berekend op basis van actuariële uitgangspunten.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

De schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Algemene grondslagen voor de rechtmatigheidsverantwoording

De in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld op basis van de kaders zoals besloten in de financiële verordening en op basis van de kadernota rechtmatigheid 2024. Dat betekent dat:

- De rechtmatigheidsverantwoording toeziet op de financiële rechtmatigheid van baten, lasten en balansmutaties;
- De financiële rechtmatigheid waaronder het voorwaardencriterium, het begrotingscriterium en het misbruik & oneigenlijk gebruik criterium omvat:
 - Voor het voorwaardencriterium bestaat de norm uit het normenkader zoals op 22 januari 2025 door de gemeenteraad is vastgesteld;
 - Voor het begrotingscriterium geldt dat alle overschrijdingen van lasten en investeringskredieten onrechtmatig zijn, waarbij voor een aantal scenario's in de financiële verordening is beschreven wanneer deze overschrijdingen acceptabel zijn. Voor over- en onderscheidingen van baten, onderschrijdingen van lasten en onderschrijdingen van investeringskredieten geldt dat deze als onrechtmatig zijn aangemerkt indien ze niet tijdig aan de gemeenteraad zijn gemeld;
- Ten aanzien van het M&O criterium is de nota M&O beleid van onze organisatie leidend bij het voorkomen en opsporen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Omdat alleen bij misbruik sprake is van een onrechtmatigheid zijn eventuele gevallen van misbruik (mits cumulatief

met andere fouten of onduidelijkheden boven de verantwoordingsgrens) opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording;

- De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld binnen de kaders van de kadernota rechtmatigheid 2024 van de Commissie BBV alsmede onze eigen financiële verordening. Dit betekent dat:
 - Een verantwoordingsgrens van 3% van de totale lasten (inclusief dotaties aan de reserves) is gehanteerd waarboven cumulatieve fouten en onduidelijkheden in de rechtmatigheidsverantwoording worden opgenomen;
 - Een rapporteringstolerantie van 1% van de totale lasten (inclusief dotaties aan de reserves) is gehanteerd waarboven fouten en onduidelijkheden in de paragraaf bedrijfsvoering worden opgenomen.

4.8 Rechtmatigheid

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten en de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Hieruit blijkt dat een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet zijn. Het gaat om het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en het oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de criteria zijn nageleefd in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten en balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders, zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 22 januari 2025 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen aspecten die van belang zijn in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 3,0% van de totale lasten, inclusief toevoegingen aan de reserves. De grens is vastgesteld op € 1.054.000. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2024 van de Commissie BBV van oktober 2024.

Bevinding

Het college stelt vast dat het bij de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen gaat om een bedrag van € 3.142.377 bedraagt. Dit is hoger dan de daarvoor gestelde grens van € 1.054.000. Van de niet rechtmatig tot stand gekomen verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties is volgens het college overigens een bedrag van € 2.436.000 acceptabel op basis van door de gemeenteraad vastgestelde afspraken.

De geconstateerde afwijkingen betreffen:

1. Begrotingsonrechtmatigheid lastenoverschrijding programma's € 2.432.000;
2. Begrotingsonrechtmatigheid overschrijding investeringskredieten € 4.000;
3. Onrechtmatigheden vanuit voorwaardencriterium € 706.377;

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Nadere toelichting rechtmatigheidsverantwoording 2023

In de rechtmatigheidsverantwoording van 2023 is gerapporteerd over de onrechtmatigheden in de jaarrekening. Hierin is opgenomen dat sprake is van een onrechtmatigheid in de programmaverantwoording van € 93.000 en een onrechtmatigheid vanuit het voorwaardencriterium van € 354.000. In totaal betreft de in 2023 gerapporteerde onrechtmatigheid € 447.000.

In lijn met de uitspraak van de commissie BBV dient in de rechtmatigheidsverantwoording een toelichting opgenomen te worden op het moment dat de voorgaande verantwoording onjuist is gebleken. Op basis van de huidige inzichten is dit het geval. Op basis van de in 2023 geldende

financiële verordening had de onrechtmatigheid vanuit de programmaverantwoording € 4.114.000 moeten zijn, waarvan € 855.000 acceptabel is en een onrechtmatigheid vanuit het voorwaardencriterium van € 726.175. In totaal komt de onrechtmatigheid hiermee op € 4.840.175, waarmee de verantwoordingsgrens van 2023 overschreden wordt. Het college had daarom in 2023 moeten concluderen dat de baten en lasten alsmede de balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen.

4.9 Wet Normering Topinkomens

WNT-verantwoording 2024 gemeente Terschelling

De WNT is van toepassing op gemeente Terschelling. Het voor gemeente Terschelling toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2024 € 233.000 (algemeen bezoldigingsmaximum).

1. Bezoldiging topfunctionarissen

Bedragen x € 1	H.M. de Jong	H.M. de Jong
Functiegegevens	Secretaris/directeur	Secretaris/directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2024	01/01/2024 - 31/12/2024	01/01/2023 - 31/12/2023
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 126.930,57	€ 109.121,66
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 26.070,00	€ 22.986,71
Subtotaal	€ 153.00,57	€ 132.108,37
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 233.000	€ 223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	€ 153.00,57	€ 132.108,37
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Bedragen x € 1	T. de Jong	T. de Jong
Functiegegevens	Griffier	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2024	01/01/2024 – 31/12/2024	01/01/2023 – 31/12/2023
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 90.888,12	€ 84.781,43
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 20.718,36	€ 17.066,42

Bedragen x € 1	T. de Jong	T. de Jong
Subtotaal	€ 111.606,48	€ 101.847,85
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 233.000	€ 223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	€ 111.606,48	€ 101.847,85
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

5. Controleverklaring van de accountant

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de gemeenteraad van Gemeente Terschelling

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2024

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2024 van de gemeente Terschelling gecontroleerd. Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van zowel de grootte en de samenstelling van de baten en lasten over 2024 alsmede van het vermogen van de gemeente Terschelling op 31 december 2024 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

De jaarrekening bestaat uit:

1. het overzicht van baten en lasten over 2024;
2. de balans per 31 december 2024;
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, waaronder de rechtmatigheidsverantwoording van het college van burgemeester en wethouders over de financiële rechtmatigheid van baten, lasten en balansmutaties over 2024;
4. de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen; en
5. de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het 'Controleprotocol en normenkader 2024' dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 22 januari 2025 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2024 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van gemeente Terschelling zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA). Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Paragraaf ter benadrukking van bepaalde aangelegenheden: rechtmatigheidsverantwoording

Wij vestigen de aandacht op het onderdeel 4.8 Rechtmatigheid in de toelichting op de jaarrekening op pagina 146. Het college van burgemeester en wethouders heeft in deze rechtmatigheidsverantwoording toegelicht dat een deel van de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen. Het totaal van de afwijkingen (rechtmatigheidsfouten) over 2024 bedraagt afgerond € 3.142.377. De omvang van de onrechtmatigheden ligt boven de door de

gemeenteraad vastgestelde verantwoordingsgrens. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 337.840. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2024. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 50.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's

Als onderdeel van ons proces van het identificeren van frauderisico's, evalueren wij factoren met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, het oneigenlijk toe-eigenen van activa, omkoping en corruptie. Wij hebben de frauderisicofactoren geëvalueerd om te overwegen of deze factoren een indicatie vormen voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg zijn van fraude.

Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de gemeente en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het college van burgemeester en wethouders inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de gemeenteraad toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan. Wij hebben de door ons onderkende risico's besproken met het college en de vertegenwoordigers van de ambtelijke organisatie die betrokken zijn bij de totstandkoming van de jaarrekening, alsmede met leden van de auditcommissie. Gemeente Terschelling beschikt in opzet over een concept frauderisicoanalyse maar dit document moet nog worden uitgewerkt. Er is geen beschrijving van het frauderisicomangement opgenomen in de jaarstukken.

Naast het betrekken van de interne frauderisicoanalyse hebben wij op basis van onze beroepsregels de volgende aanvullende werkzaamheden uitgevoerd in het kader van fraude:

- Uitvoeren van een eigen risicoanalyse per proces waarin de drie kenmerken van fraude: rationalisatie, druk en gelegenheid worden afgezet tegen de kans en de impact;
- Frauderisico's besproken met de auditcommissie, het college en directie;
- Beoordelen of nevenfuncties van het college en directie aanleiding geven tot een verhoogd frauderisico;
- Beoordelen of er signalen zijn voor een verhoogd risico op fraude vanuit notulen, persberichten en andere (openbare) publicaties;

- Integrale analyse van de financiële administratie op ongebruikelijke boekingen, zoals onverwachte verschuivingen tussen budgetten en/of kredieten;
- Controle van het gunningsproces van inkoop- en aanbestedingstransacties;
- Controle van de prestatielevering in het inkoopproces;
- Nadere werkzaamheden van een proces/transactie in het kader van onvoorspelbaarheid.

Op basis van de uitgevoerde werkzaamheden hebben wij de volgende frauderisico's geïdentificeerd

Frauderisico	Aanpak
Risico dat investeringsbudgetten gerelateerd aan projecten met een belangrijke politieke invloed worden verschoven	We hebben vastgesteld of er sprake is van investeringsprojecten met een belangrijke politieke invloed door: • Kennis te nemen van de notulen van raadsvergaderingen; • Kennis te nemen van berichten in (lokale) media en social media; • Het doornemen van de begroting en tussentijdse rapportages; • Kennis van de gemeente en de sector in overweging te nemen. Voor de investeringsprojecten met een (mogelijk) belangrijke politieke invloed hebben we de boekingen getest die een verschuiving van investeringsbudgetten kunnen bevatten door middel van de onderstaande werkzaamheden: • We hebben de auditfile verkregen en de memoriaalboekingen geselecteerd met een omvang groter dan 25% van de uitvoeringsmaterialiteit; • Voor deze boekingen vastgesteld of er sprake is van een verschuiving tussen twee investeringsbudgetten op basis van de kostensoort en/of kostenplaats; • Indien sprake was van een verschuiving hebben wij inlichtingen van de klant ingewonnen om de reden te achterhalen waarom deze verschuiving heeft plaatsgevonden; • We hebben de inlichtingen van de gemeente geverifieerd aan de hand van brondocumenten, zoals college- en raadsbesluiten, inkoopfacturen, opdrachtbrieven en overeenkomsten.
Risico dat meerwerk op investeringsprojecten betaald wordt zonder dat hier een zakelijke prestatie tegenover staat	We hebben vastgesteld of er sprake is van meerwerk van materiële omvang door de volgende stappen uit te voeren:

Frauderisico	Aanpak
	• Inlichtingen gevraagd aan het college of er in het boekjaar meerwerk van een materiële omvang heeft plaatsgevonden; • In de auditfile gezocht op boekingen met de omschrijving 'meerwerk'; • Vastgesteld of er overschrijdingen op investeringskredieten hebben plaatsgevonden met een omvang groter dan 25% van de uitvoeringsmaterialiteit; • Kennis genomen van de tussentijdse rapportages en beoordeeld of er tussentijdse een bijstelling van investeringsbudgetten heeft plaatsgevonden; • Een deelwaarneming uitgevoerd op de investeringsfacturen en vastgesteld of er in de omschrijving sprake is van meerwerk. Wanneer uit deze werkzaamheden bleek dat er meerwerk van materiële omvang heeft plaatsgevonden, dan hebben wij vastgesteld dat de aard en omvang van het meerwerk zakelijk tot stand gekomen is door de volgende stappen uit te voeren: • Inlichtingen gevraagd aan het college en/of directie op welke wijze de aard en omvang van het meerwerk is vastgesteld en goedgekeurd; • Schriftelijke communicatie verkregen waarin de opdrachtnemer de aard en omvang van het meerwerk bevestigt; • Schriftelijke communicatie verkregen waarin de opdrachtgever de aard en omvang van het meerwerk bevestigt; • Vastgesteld wie vanuit de opdrachtgever de opdracht tot meerwerk heeft gegeven, of deze persoon bevoegd is en of er sprake is geweest van 4-ogen principe; • Een analyse uitgevoerd van de aard en omvang van het meerwerk ten opzichte van de initiële opdracht. Hierbij bepaald of de aard en omvang van het meerwerk in het verlengde ligt en in verhouding staat tot de initiële opdracht; • Facturen verkregen van het meerwerk en vastgesteld of deze betaald zijn. Indien deze betaald zijn, hebben we vastgesteld dat de prestatie heeft plaatsgevonden in overeenstemming met de opdracht.

Frauderisico	Aanpak
Risico dat het management haar positie kan gebruiken om de interne beheersing te doorbreken	• De auditfile verkregen en alle memoriaalboekingen groter dan 25% van de uitvoeringsmaterialiteit geselecteerd die hebben plaatsgevonden vanaf periode 12; • Vastgesteld dat deze boekingen verband houden met het reguliere afsluitproces; • Inlichtingen verkregen van het college indien memoriaalboekingen niet passen binnen het reguliere afsluitproces; • Inlichtingen van het college geverifieerd aan de hand van brondocumenten, zoals college- en raadsbesluiten en facturen.

Uit bovenstaande werkzaamheden zijn geen bijzonderheden geconstateerd.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

Onze verantwoordelijkheden inzake het beoordelen van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen inzake haar financiële risico's in relatie tot de financiële positie zijn beschreven in het hoofdstuk "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening". Bij het invullen van onze verantwoordelijkheden hebben wij, rekening houdend met de materialiteit voor de jaarrekeningcontrole een aantal werkzaamheden uitgevoerd, waaronder:

- Het kennis nemen van de in jaarstukken opgenomen paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing', waarin het college de relatie heeft gelegd tussen de onderkende risico's, de benodigde weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen. Ten aanzien van deze analyse hebben wij overwogen of deze alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van de controle van de jaarrekening kennis hebben;
- Het vaststellen of de volgens het BBV verplichte financiële kengetallen in lijn liggen met de gangbare normen;
- Het kennis nemen van de in de begroting 2025 opgenomen paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing, waaruit geen aanvullende risico's blijken ten opzichte van de jaarrekening;
- Het inwinnen van inlichtingen bij het college van burgemeester en wethouders en de directie over hun kennis van het niet in staat kunnen zijn om financiële risico's op te kunnen vangen vanuit de reguliere bedrijfsvoering en van eventuele financiële risico's die zijn ontstaan na de periode van de door de gemeenteraad en college van burgemeester en wethouders verrichte werkzaamheden in het kader van het opstellen van de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing'.

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de financiële risico's die de gemeente loopt en de buffers die gemeente vrij beschikbaar heeft om deze risico's op te vangen (de weerstandscapaciteit). Uit de analyse van het college blijkt dat het weerstandsvermogen in 2024 afgerond 1,0 is (2023: 1,0). Uit de analyse van de financiële positie blijkt dat de financiële positie van uw gemeente als geheel voldoende is. Uit de analyse die het college zelf heeft gemaakt in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing, blijkt echter dat uw gemeente de komende jaren een uitdaging heeft, in het bijzonder door de effecten van de korting van het gemeentefonds.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2024 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, eerste lid, onderdelen n en o, Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvatten andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij. De andere informatie bestaat uit het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen. Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat. Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening. Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Ingevolge artikel 213 lid 3 (b) van de Gemeentewet hebben wij onderzocht of de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen als bedoeld in artikel 17 van de Financiële-verhoudingswet (hierna: de specifieke uitkeringen) rechtmatig tot stand zijn gekomen. In de jaarrekening is verantwoordingsinformatie opgenomen over deze specifieke uitkeringen (de SiSa bijlage).

Naar ons oordeel zijn de baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2024 met betrekking tot de specifieke uitkeringen in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de vereisten aan de specifieke uitkeringen bij en krachtens artikel 58a van het BBV en de Financiële-verhoudingswet - Regeling Informatieverstreking SiSa.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen, in overeenstemming met de vereisten aan de specifieke uitkeringen bij en krachtens artikel 58a BBV en de Financiële-verhoudingswet - de Regeling Informatieverstreking SiSa. In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het is onze verantwoordelijkheid een redelijke mate van zekerheid te krijgen voor ons oordeel ingevolge artikel 213 lid 3 (b) van de Gemeentewet. Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Bado en de Nota Verwachtingen Accountantscontrole SiSa 2024, zoals opgenomen in de Nota procedure aanlevering SiSa-verantwoordingsinformatie 2024 in bijlage 2 van de Regeling Informatieverstreking SiSa. Wij hebben bij de controle van de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- het evalueren of de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2024 dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 22 januari 2025, en voor het getrouw toelichten van de financiële rechtmatigheid in de jaarrekening.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de financiële risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het vaststellen van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid en het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische

beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het 'Controleprotocol en Normenkader 2024' dat is vastgesteld door de gemeenteraad op 22 januari 2025 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2024, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde veronderstellingen aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan omtrent de financiële positie. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen echter van materiële betekenis zijn voor de financiële positie van de gemeente;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van de gemeente, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van de gemeente. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Haarlem, 10 juli 2025
ETL Assurance & Overheidsaccountants B.V.

Digitaal ondertekend door:

John Olij
10 juli 2025 08:29 +02:00

mr. drs. J.C. Olij RA

6. Bijlagen

6.1 Staat van reserves en voorzieningen

Reserves zonder bepaalde bestemming								
Omschrijving	Saldo 1-1-2023 (na resultaat)	Mutaties 2023	Saldo 1-1-2024 vóór resultaat	Bestemming resultaat 2024	Saldo 1-1-2024 na resultaat	Ten laste van de exploitatie	Rente-bijschrijvingen	Bi
Algemene Reserve	5.789	-2.250	3.539	351	3.890			
A - Reserves zonder bepaalde bestemming	5.789	-2.250	3.539	351	3.890	-	-	
Reserves met een door de raad bepaalde bestemming								
Omschrijving	Saldo 1-1-2023 (na resultaat)	Mutaties 2023	Saldo 1-1-2024 vóór resultaat	Bestemming resultaat 2024	Saldo 1-1-2024 na resultaat	Ten laste van de exploitatie	Rente-bijschrijvingen	Bi
Reserve Recreatie	478	-51	427	-	427			
Reserve Exploitatie Behouden Huys	52	-	52		52			
Reserve Havenbedrijf	3.957	-2.959	998		998	354		
Reserve Kapitaallasten Havenfront	-	3.050	3.050		3.050			
Reserve Waddenprogramma	-	2.250	2.250		2.250			
Reserve Volkshuisvesting	224	-	224		224	-		
Reserve budgetoverheveling	240	216	456		456	1.365		
Reserve "Dr. J.W. van Dierenfonds"	21	1	22		22	1		
B - Reserves met een door de raad bepaalde bestemming	4.972	2.507	7.479	-	7.479	1.720	-	
NOG TE BESTEMMEN RESULTAAT		-	351	-351				
TOTAAL GENERAAL RESERVES	10.761	257	11.369	-	11.369	1.720	-	

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's							
	Saldo 1-1-2023 (na resultaat)	Mutaties 2023	Saldo 1-1-2024 vóór resultaat	Bestemming resultaat 2024	Saldo 1-1-2024 na resultaat	Ten laste van de exploitatie	Rente- bijschrijving
Voorziening spaaruren personeel	20	-	20		20	73	
Voorziening verplichtingen voormalige bestuurders	1.267	-39	1.228		1.228	262	
Voorziening wachtgeldverplichtingen			-		-	342	
Voorziening afkoopsommen graven	164	-10	154		154	15	
Voorziening voorzorgsmaatregelen haven	-	-	-	-	-	1.355	
C - Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	1.451	-49	1.402	-	1.402	2.047	
Onderhoudsvoorzieningen							
	Saldo 1-1-2023 (na resultaat)	Mutaties 2023	Saldo 1-1-2024 vóór resultaat	Bestemming resultaat 2024	Saldo 1-1-2024 na resultaat	Ten laste van de exploitatie	Rente- bijschrijving
Onderhoudsvoorziening wegen en paden	439	24	463		463	465	
Onderhoudsvoorziening gemeentelijke gebouwen	693	122	815		815	431	
D - Onderhoudsvoorzieningen	1.132	146	1.278	-	1.278	896	
Door derden bekleemde middelen							
	Saldo 1-1-2023 (na resultaat)	Mutaties 2023	Saldo 1-1-2024 vóór resultaat	Bestemming resultaat 2024	Saldo 1-1-2024 na resultaat	Ten laste van de exploitatie	Rente- bijschrijving
Voorziening rioleringen	920	33	953		953	25	
Voorziening onderwijs	1.160	32	1.192		1.192		
E - Door derden bekleemde middelen	2.080	65	2.145	-	2.145	25	
TOTAAL GENERAAL VOORZIENINGEN	4.663	162	4.825	-	4.825	2.968	

Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's							
TOTAAL GENERAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	15.424	419	16.194	-	16.194	4.688	

6.2 Staat van langlopende leningen

Langlopende geldleningen (in € 1.000)

Nr.	Geldverstrekker	Oorspronkelijk bedrag	Laatste aflossing	%	Begin dienstjaar	Opgenomen geldlening	Rentelast	Aflossing
Binnenlandse banken								
6	BNG	3.000	2036	4,165	1.300	-	52	
7	BNG	896	2036	1,420	610	-	8	
13	BNG	338	2034	2,420	206	-	5	
16	NWB	2.000	2031	0,100	800	-	1	
17	NWB	4.000	2041	0,300	2.400	-	7	
18	BNG	1.500	2025	0,870	300	-	2	
19	BNG	1.500	2025	0,890	300	-	2	
20	BNG	2.000	2029	0,550	1.200	-	6	
22	BNG	2.500	2041	0,440	2.250	-	10	
	TOTAAL				9.366	-	93	1

6.3 Staat van gewaarborgde leningen

Nr	Oorspronkelijk bedrag van de lening in €	Naam van de lener	Percentage waarborg	Datum goedkeuringsbesluit	Rente %	Restbedrag lening begin dienstjaar in €	Aflossing dienstjaar in €	Restbedrag lening einde dienstjaar in €
6	669.073	Stichting WoonFriesland	100%	* 23-01-01	6,03	347.767	36.353	311.414
7	758.135	Stichting WoonFriesland	100%	* 17-09-02	5,24	434.996	34.503	400.493
8	741.059	Stichting WoonFriesland	100%	* 18-03-03	4,58	558.405	18.461	539.944
9	1.160.860	Stichting WoonFriesland	100%	* 18-03-03	4,86	867.639	31.092	836.547
12	2.000.000	Stichting WoonFriesland	100%		4,61	2.000.000	0	2.000.000
13	1.000.000	Stichting WoonFriesland	50%		4,49	1.000.000	0	1.000.000
		TOTALEN				5.208.807	120.410	5.088.397

6.4 Opbrengst en verdeling toeristenbelasting

De bruto-opbrengst van de toeristenbelasting 2024 bedraagt:

	Rekening 2024	Begroting 2024	Rekening 2023
In € 1.000			
Toeristenbelasting via logiesverstrekkers	2.540	2.854	2.328
Forensenbelasting	990	926	909
Toeristenbelasting bruine vloot	174	154	156
Toeristenbelasting jachthaven	140	116	165
Toeristenbelasting 1e dag	870	733	796
Bruto-opbrengst	4.714	4.783	4.354
<i>Inningskosten</i>	-45	-40	-59
Netto-opbrengst	4.669	4.743	4.295

Deze netto-opbrengst wordt o.a. aangewend ter dekking van de hieronder vermelde uitgaven.

Omschrijving	Rekening 2024	Begroting 2024	Rekening 2023
In €			
APV en Drank- en Horecawetgeving	48	21	30
Veiligheidsbeleid en openbare orde	196	174	187
Brandweer en rampenbestrijding	395	392	318
Ruimtelijke ordening: bestemmingsplannen	85	110	55
Beheer en onderhoud openbaar groen	252	155	129
CNL	151	79	108
Project Tonnenloods	14	100	37
Bevordering toerisme, incl. VVV e.d.	300	436	314
Museum 't Behouden Huys	357	343	322
Onderhoud wegen en fietspaden	408	458	483
Opruimen zwerfvuil/straatreiniging	86	82	81
Exploitatie havens voor toerisme (incl. toiletvoorziening)	229	260	126

Omschrijving	Rekening 2024	Begroting 2024	Rekening 2023
Uitvoering masterplan haven	419	1.025	678
Strandbewaking en beheer	270	290	233
Openbaar bibliotheekwerk	98	102	99
Bijdrage Oerol	86	78	91
Exploitatiebijdrage Optisport NV	323	283	288
Gemeentelijke website en voorlichting	179	123	113
Juridische ondersteuning	36	39	32
Gevonden en verloren voorwerpen	-	4	-
Toerekening salariskosten ambtelijke organisatie			
In verband met toeristische voorzieningen	1.051	1.023	826
Storting reserve recreatie			
Saldo	-314	-834	-255
Totaal aangewend ten behoeve van de exploitatie	4.669	4.743	4.295

6.5 Verantwoording budget cofinanciering 2024

Cofinancieringsbudget 2024	€ 50.000
Dorpshuis Ons Huis, verduurzaming	€ 20.000
Dorpshuis Ons Huis, renovatie	€ 5.000
St. Bunkerbehoud Terschelling	€ 20.000
St. Mimmetaal, Taaleilandjes	€ 5.000

6.6 Begrippenlijst jaarrekening 2024

Afkorting	Verklaring
AB	Algemeen Bestuur
AOW	Algemene Ouderdomswet
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
AVE	Aanpak Voorkomen Escalatie
BABS	Buitengewoon Ambtenaar van de Burgerlijke Stand
BBV	Besluit Begroting Verantwoording
BBZ	Bijstand voor zelfstandigen
BIBOB	Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BUIG	Gebundelde uitkering
BURAP	Bestuursrapportage
BVC	Boomveiligheidscontrole
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CDOKE	Capaciteit Decentrale Overheden voor Klimaat- en Energiebeleid
CNL	Centrum voor Natuur en Landschap
CO2	Koolstofdioxide
COELO	Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden
COVID-19	Coronavirus disease 2019
CT&R	Centrale Toegang & Regie Maatschappelijke Opvang
CVPOT	Christelijke Vereniging voor Primair Onderwijs Terschelling
DB	Dagelijks Bestuur
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
EMU saldo	Vorderingssaldo van de totale overheid (Rijksoverheid + decentrale overheden)
Favicon	Favoriete icoon
FIDO	Financiering Decentrale Overheden
FTE	Fulltime-equivalent
FUMO	Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GREX	Grondexploitatie
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IHP	Integraal Huisvestingsplan
IOAW uitkering	Aanvulling op uw (gezins)inkomen tot bijstandsniveau
IOAZ uitkering	Uitkering op basis van de Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
IVP	Integraal Veiligheidsplan
LAI	Lokale Aanpak Isolatie

Afkorting	Verklaring
LTP	Lange Termijn Planning
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs
MFC	Multifunctioneel Centrum
NOS	Nederlandse Omroep Stichting
NWF	Noardwest Fryslân
OCR	Optical Character Recognition (optische tekenherkenning)
OOV	Openbare Orde en Veiligheid
OPOT	Openbaar Primair Onderwijs Terschelling
OR	Ondernemingsraad
OVEF	Openbare Verlichting & Energie Fryslân
OZB	Onroerende zaakbelasting
P&C	Planning & Control
POH	Praktijkondersteuner bij de Huisarts
PPS	Publiek Private Samenwerking
RO	Ruimtelijke Ordening
SDF	Sociaal Domein Fryslân
SLA	Service Level Agreement
SSC	Shared Service Center
SoZaWe	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
SPUK	Specifieke Uitkering
SPUK MEOZ	Specifieke Uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden
SVn	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten
TLC	Talent Lokaal Centraal
TOV	Terschellinger Ondernemers Vereniging
TUS	Toelage Uitwonende Studerenden
UWV	Uitvoeringinstituut Werknemersverzekeringen
vGRP	Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan
VFG	Vereniging van Friese Gemeenten
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VNN	Verslavingszorg Noord-Nederland
VO	Voortgezet Onderwijs
VROSV	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing
VSV	Voortijdig schoolverlaten
VTH	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
VVV	Vereniging voor Vreemdelingenverkeer
WAO	Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering
WABO	Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
WIA	Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WNT	Wet Normering Topinkomens
WOO	Wet Open Overheid
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WRP	Water- en rioleringsprogramma
WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw
WVLBZ	Wet verlenging loondoorbetaling bij ziekte

Afkorting	Verklaring
WW	Werkloosheidswet

6.7 SiSa

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2024 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa.

[illegible]

[illegible]

EIL ASSURANCE & OVERHEIDSACCOUNTANTS
Gewaarmerkt voor verificatiedoeleinden

VWS	H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventiepakketen of preventiepakketen	Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)	Begroten (in miljoen)	Begroten (in miljoen)	Begroten (in miljoen)	Begroten (in miljoen)	Begroten (in miljoen)	Begroten (in miljoen)	Begroten (in miljoen)		
VWS	H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en beweging, gezondheidsbevordering, cultuursamenleving en de sociale basis 2023-2026	Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			VWS	H35B	Specifieke uitkering (ZA-delen) 2023-2026 (SibS tussen nodesverboden)	Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
VRD	J3	Specifieke uitkering woningbouwplan				Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			VRD	J35	Aanpak energiearmoede	Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
VRD	J34	Specifieke uitkering aan gemeenten Terbeschikking van de Waddenzakken				Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			VRD	J34	Regeling lokale regio's voorafkoning specifieke uitkering aan gemeenten voorafkoning (J34 van de Waddenzakken)	Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
Begroten (in miljoen)		E. 1				E. 2		E. 3		E. 4		
VRD	J34B	Regelings de Waddenzakken				Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	
			Begroten (in miljoen)		E. 1		E. 2		E. 3		E. 4	

EIL ASSURANCE &
OVERHEIDSACCOUNTANTS
Gewaarmerkt voor verificatiedoeleinden

Programma	Onderwerp	2022				2023				2024				2025				2026			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Prioriteringsonderwerpen aangegeven door het college																					
61350 exploitatie CHL	De CHL functie blijft behouden voor Terschelling.																				
61330 lokale ambtelijke organisatie	De gemeente probeert zich af te een aanbesteding werkgever en handelt daar ook naar.																				
61380 regionale samenwerking	Ook op politiek niveau willen we inzetten op regelmatig overleg met de raden van de andere Waddense landrden.																				
61205 communicatie	Open, transparante en laagdrempelige communicatie van gemeente met alle inwoners uit de gemeente, waarbij ook ruim ingezet wordt op moderne communicatiemiddelen, zoals Facebook, Instagram, etc.																				
63302 / Masterplan haven	Voor het uitwerken van het kaderplan Haven en wordt zo veel mogelijk een Projectteam/projectorganisatie gevormd, binnen de financiële kaders van het Uitvoeringsprogramma havenfront.																				
618301 beleid inkomensvoorziening	Daar waar mogelijk schakelen we elander bedrijven in voor elander klassen.																				
617013 WABO loges	Touwsleges worden met 25% verlaagd, indien mogelijk met terugkerende kracht per 1 januari 2022																				
geen programma	Incidentele lasten met een structureel karakter worden structureel begroot.																				
63301 / beheer en onderhoud binnenhaven	De consolidatie van het havenbedrijf naar een organisatie wordt voor breed aangepakt.																				
614710 / uitvoering APV bijzondere wetten	Tot de definitieve inrichting van het haven terrein zullen de bestaande standplaatsvergunningen van kracht blijven.																				
619531 619521 619541 619701 634101 rioolbelasting 631601 afvalstoffenheffing	Dieptelijk en deugdelijk begrooten en geresenteleerd lasten voor inwoners en bedrijven met niet meer dan de inflatie lasten stijgen.																				
618700 / tomenloods	De ontwikkelingen rond de tomenloods worden gecontroleerd binnen de daarvoor geformuleerde kaders, het geheel moet financieel realistisch en haalbaar zijn, mag in de basis geen concurrent voor bestaande bedrijven en inschrijvingen vormen.																				
615500 duurzaamheid, water en energie	Qua CO2 uitstoot sluiten we aan bij de richtlijnen van de landelijke overheid.																				
619921 toerisme toeristenbelasting	Tuistoren voor de toeristenbelasting worden bij de kadernota vastgesteld.																				
619513 opbrengsten OZB eigenaren 619521 opbrengsten OZB niet-woningen 619541 OZB niet-woningen eigenaren	Bij het toeren op de structurele begroting worden primair eerst de mogelijk heiden besloten om de uitgaven te verminderen en de inkomsten, niet zijnde de OZB, te verhogen. Pas daarna is de verhoging van de OZB bespreekbaar.																				
611101 college van burgemeester en wethouders	Het college bestaat uit de burgemeester en twee wethouders, die volledig zijn aangesteld.																				
611101 college van burgemeester en wethouders	De wethouders zijn verantwoordelijk voor de politieke portefeuilles.																				
616101 raamtelijke plannen	Agarische grond die niet als zodanig in gebruik is of ten gende onder deel uitmaakt van een agrarische bestuursaanheffingregeling kan anders worden bestemd.																				
615000 duurzaamheid, water en energie	De takenfunctie van de duurzaamheidscouch blijft behouden en wordt als belangrijk gezien. Deze moet laagdrempelig zijn.																				
616101 raamtelijke plannen	Met de bestemming "agrarisch" wordt waar wenselijk en mogelijk de nodige flexibiliteit betracht.																				
644701 / bevordering sportdeelname	Initiatieven tot het inrichten van Sportlocaties zoals de munten, de crossbaan, de golfbaan en eventuele nieuwe initiatieven worden actief ondersteund.																				
624500 WMO Mantelzorg	Mantelzorg en informatie.org zijn belangrijk en verdienen ondersteuning.																				
644701 / bevordering sportdeelname	Motorcrossen is mogelijk op het eiland.																				
611401 organisatie ontwikkeling	Formele vier jaar worden de kansen en negatieve effecten van het nieuwe werken in beeld gebracht en de resultaten afgeleid, indien nodig, is een beleidswijze worden verwerkt.																				
615000 duurzaamheid, water en energie	We zetten in op een circulaire economie; wat op het eiland is, kan op het eiland blijven.																				
616101 raamtelijke plannen	Het unieke landschap en de fraaie dorpsgezichten van Terschelling hebben veel historische waarde en moet behouden blijven. Nieuwe ontwikkelingen dienen in deze geest in te passen te worden.																				
619911 limietkosten toeristenbelasting	Het streven is de gepersonaliseerde limiet van toeristenbelasting voor gasten in 2024 in te voeren.																				
616101 raamtelijke plannen	Het karakteristieke open plattelanderschap moet behouden blijven.																				
615000 duurzaamheid, water en energie	We zien Terschelling Energie als een belangrijke partner in het ontwikkelen van nieuwe concepten.																				
615000 duurzaamheid, water en energie	De middelen voor duurzaamheid moeten zoveel mogelijk besteed worden als katalysator voor initiatieven.																				
615000 duurzaamheid, water en energie	De organisatie voor duurzaamheid moet doornstig en efficiënt zijn.																				
632141 beheer onderhoud wegen/straten/pleinen	De glasvezelinfrastructuur moet voor iedereen beschikbaar zijn.																				
630372 beheer en onderhoud openbaar groen, 644701 / bevordering sportdeelname	Het initiatief voor een golfbaan dragen we een warm hart toe.																				
650013 / algemene gezondheidszorg	Eerstelijdszorg blijft een prioriteit op het eiland.																				
61205 communicatie	Het College spreekt voor publiek wordt duidelijk onder de aandacht gebracht.																				
61205 communicatie	Op gezette tijden vergadert het college op locatie bij bedrijven, instellingen etc, zodat de afstand met het bestuur verkleind wordt.																				
61205 communicatie	Wij participeren actief in overleggen met externe organisaties, zoals Waterschap, Staatsbosbeheer, Rijksvoedselstaat en Provincie bij onderwerpen als verlichting, bestijding croten etc. om daarin het belang van de inwoner, organisaties en toeristen goed te ver terugvoorzorgen.																				
618401 bevordering toerisme	Het Recreatieplatform wordt actief benaderd voor advies aan College en Raad lokale toerisme en recreatie.																				
612081 algemeen onderwijsbeleid	De aanwezigheid van het MIWB is van grote waarde.																				
612081 algemeen onderwijsbeleid	Initiatieven op het gebied van vervolgscholing, zoals MBO worden gestimuleerd.																				
612081 algemeen onderwijsbeleid	In de kernen West Terschelling, Midland en Hoorn is minimaal één voorziening voor primair onderwijs.																				
647021 / bevordering sportdeelname	Het Sportlokaal wordt actief uitgeroerd.																				
650013 algemene gezondheidszorg	Wie de Jeugd heeft, heeft de toekomst. Wij ondersteunen het programma. Helder Terschelling en sturen middels evaluaties bij waar nodig.																				
61380 regionale samenwerking	Binnen GR de WaddenseLanden gaan we proactief op zoek naar subsidies en cofinancieringen.																				
614710 APV bijzon der wetten	Het beleid voor uitgifte van de ontheffingen voor het strandrijden wordt uiterlijk door de raad in september 2022 vastgesteld. Hierbij dienen de ontheffingen inclusief eventuele tijdelijke ontheffingen aan de balie van het gemeentebureau persoonlijk te worden afgelaid.																				
64848/sgmaastick, geboren Midland, 64403 / bevordering sportdeelname	Onderzoek wordt in welke mate sportverenigingen ondersteuning nodig hebben om te kunnen voortbestaan.																				
614710 APV bijzon der wetten	Er moet een goed en breed peek aan evenementenbeleid komen, vast te stellen door de raad, gebaseerd op de evenen en tervisie. De klankbordgroep wordt hierbij actief betrokken.																				
650101 Jeugdgezondheidszorg	We streven naar minimaal één Praktijk Ondersteuner Huisarts voor GGZJeugd op het eiland.																				
617301 volkshuvesting	Kanpoe oewoningen worden mogelijk. Dit wordt onder WROOT opgepakt.																				
616101 raamtelijke plannen	Afvalt gaan werken in de geest van de Omgevingswet, met numere afwijkingbevoegingden voor het college.																				
617301 volkshuvesting	Onderzoek verbeterin positie van elanders om de lokale woningmarkt (stap te verbeteren).																				

Programma	Onderwerp	2022				2023				2024				2025				2026			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Prioriteringsonderwerpen aangegeven door het college																					
611401 organisatie ontwikkeling	Zorgen hebben we over de continuïteit van de dienstverlening door het ambtelijk apparaat. College en directie stellen in overleg met de raad een onderzoek in op welke wijze dit structureel wordt opgelost.																				
620301 algemene uitkering gemeentefonds	Het college spant zich in om overgehevelde rijksstukken naar de gemeente kostendekkend door het Rijk gefinancierd te krijgen.																				
612005 communicatie	Open en transparante samenwerking tussen de raad en ambtelijke organisatie.																				
614503 strandbeheer en uitvoering/ 614502 beheid strand	Een pilot wordt ingericht bij Middland aan Zee en Fornerum aan Zee voor een goede douche- en toiletvoorziening bij de strandovergangen, waarna vervolgens de strandrotonde wordt vernieuwd.																				
615000 duurzaamheid, water en energie	We spannen ons in om het kadelectiewerk (Landen) op het eiland toereikend te krijgen.																				
622141 beheer onderhoud wegen/straten/pleinen	Wegen en paden worden op effectieve en efficiënte wijze onderhouden volgens het 10-jarig onderhoudsplan (MARP).																				
622141 beheer onderhoud wegen/straten/pleinen	Scenario optie 3 uit de concept Parkennotitie Oud West van 4 maart 2022 wordt verder uitgewerkt.																				
622141 beheer onderhoud wegen/straten/pleinen	De fietspaden moeten goed legbaar en veilig blijven, regelmatig onderhoud is daarvoor noodzakelijk. Daarom worden deze paden onderdeel van het wegenbeheersplan.																				
612001 algemene onderhoudsbeleid	Onderzoeken van de mogelijkheden voor het samengaan van het primaire onderhoud en het voortgezet onderhoud in Middland, het tweede model.																				
618401 bevordering toerisme	Het kampeer- en standplaatsenbeleid wordt apart van de toeristische visie o.b.v. TS25 practischheid.																				
616101 ruimtelijke plannen	Campus Victoria en het "nieuwe op palen" zullen in de komende raadsperiode worden her-ontwikkeld.																				
Geen programma	Er wordt naar gestreefd dat de OV jaarplannen van het Rijk ook gelden voor vervoer middels de wasserleiding.																				
650013 algemene gezondheidszorg	De gemeente ondersteunt initiatieven om Telezorg te realiseren waarbij huisarts en patiënt digitaal direct in contact met zorgverleners aan de wal kunnen zijn.																				
618401 bevordering toerisme	We nemen maatregelen om het gebruik van de auto door niet-eilanders te verminderen.																				
616101 ruimtelijke plannen	Een omgevingsplan voor Terschelling realiseren binnen deze raadsperiode en hiervoor voldoen de middelen beschikbaar te stellen.																				
611801 regionale samenwerking	We zullen intensief samenwerken met de andere Waddeneilanden. Daarbij is een nauwere bestuurlijke en ambtelijke samenwerking wat ons betreft noodzakelijk onder dat de eigenheid en zelfstandigheid van Terschelling wordt aangetast.																				
615000 duurzaamheid, water en energie	Evaluëren en actualiseren van het plan "Terschelling Samen Duurzaam".																				
617301 volkshuisvesting	De Woonvisie wordt gekoppeld aan de hand van de kwaliteitsanalyse en opnieuw vastgesteld.																				
616101 ruimtelijke plannen	Wetstandnota uit 2008 wordt vernieuwd.																				
617301 / volkshuisvesting	De opties rond Delfswal worden heroverwogen, waarbij de ontwikkeling van dertien wooneenheden wordt uitgesloten en waarbij rekening wordt gehouden met de natuur, de financiële positie van de gemeente en de uitvoerbaarheid.																				
622141 beheer onderhoud wegen/straten/pleinen	De mogelijkheid om de maximumsnelheid op de "Hoofdweg" te beperken tot 60 km per uur wordt onderzocht.																				
622141 beheer onderhoud wegen/straten/pleinen	De eventuele uitvoering van Scenario optie 3 uit de concept Parkennotitie Oud West van 4 maart 2022 gebeurt in samenwerking met het uitvoeringsorgaan Havenfront.																				
618401 bevordering toerisme	Een toeristische visie wordt ontwikkeld op basis van TS25 (s.m. betrekken partijen, waarna alle nog benodigde beleidsstukken worden vastgesteld).																				
622141 beheer onderhoud wegen/straten/pleinen	Er wordt naar gestreefd dat wegen en paden qua verkeersregime uniform worden ingericht.																				
623001 / beheer en onderhoud binnenplaatsen, 613101 waterwegen	Een eventuele mogelijkheid voor een tweede brug (aanleginrichting) moet worden gevonden binnen het bestaande haarsgebied/omgeving.																				
617301 / volkshuisvesting	Bij de herontwikkeling van huidige locatie van het OII zetten we op de vrijgekomen gronden in op woningbouw.																				
617301 volkshuisvesting	Er wordt als instrument kan worden ingezet om nieuwbouw betaalbaar te houden.																				
626101 ruimtelijke plannen	Herzien van het bestemmingsplan Bedrijfsverkeer naar de geest des tijds.																				
610011 algemene gezondheidszorg	Er komt een onderzoek naar de haalbaarheid en mogelijkheid van een waterpark aan de wal.																				
610011 algemene gezondheidszorg	Inmiddels komt een studie naar een waterpark.																				

6.9 Taakvelden

Taakveld	Nummer	Omschrijving	Lasten/Baten/Saldo	Werkelijk 2024
			Lasten	-2.126.403
Taakveld	0.1	Bestuur	Baten	53.373
			Saldo	-2.073.030
			Lasten	-1.720.109
Taakveld	0.10	Mutaties reserves	Baten	986.145
			Saldo	-733.964
			Lasten	-
Taakveld	0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	Baten	-
			Saldo	-
			Lasten	-91.737
Taakveld	0.2	Burgerzaken	Baten	126.437
			Saldo	34.700
			Lasten	-336
Taakveld	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	Baten	32.457
			Saldo	32.122
			Lasten	-8.644.831
Taakveld	0.4	Overhead	Baten	291.507
			Saldo	-8.353.324
			Lasten	-158.747
Taakveld	0.5	Treasury	Baten	421.873
			Saldo	263.126
			Lasten	-108.143
Taakveld	0.61	OZB woningen	Baten	1.582.447
			Saldo	1.474.304
			Lasten	-239.396
Taakveld	0.62	OZB niet-woningen	Baten	1.295.901
			Saldo	1.056.505
			Lasten	-
Taakveld	0.63	Parkeerbelasting	Baten	-
			Saldo	-
			Lasten	-15.969
Taakveld	0.64	Belastingen overig	Baten	170.836
			Saldo	154.868

Taakveld	Nummer	Omschrijving	Lasten/Baten/Saldo	Werkelijk 2024
			Lasten	-
Taakveld	0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	Baten	13.880.592
			Saldo	13.880.592
			Lasten	102.251
Taakveld	0.8	Overige baten en lasten	Baten	-
			Saldo	102.251
			Lasten	-115
Taakveld	0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	Baten	-
			Saldo	-115
			Lasten	-793.757
Taakveld	1.1	Crisisbeheersing en brandweer	Baten	-
			Saldo	-793.757
			Lasten	-521.333
Taakveld	1.2	Openbare orde en veiligheid	Baten	83.184
			Saldo	-438.148
			Lasten	-1.191.239
Taakveld	2.1	Verkeer en vervoer	Baten	304.180
			Saldo	-887.059
			Lasten	-
Taakveld	2.2	Parkeren	Baten	-
			Saldo	-
			Lasten	-55.673
Taakveld	2.3	Recreatieve havens	Baten	89.043
			Saldo	33.370
			Lasten	-2.465.655
Taakveld	2.4	Economische havens en waterwegen	Baten	204.696
			Saldo	-2.260.960
			Lasten	-
Taakveld	2.5	Openbaar vervoer	Baten	-
			Saldo	-
			Lasten	-
Taakveld	3.1	Economische ontwikkeling	Baten	-

Taakveld	Nummer	Omschrijving	Lasten/Baten/Saldo	Werkelijk 2024
			Saldo	-
			Lasten	-
Taakveld	3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	Baten	-
			Saldo	-
			Lasten	-
Taakveld	3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Baten	-
			Saldo	-
			Lasten	-444.475
Taakveld	3.4	Economische promotie	Baten	4.777.641
			Saldo	4.333.167
			Lasten	-2.180.697
Taakveld	4.1	Openbaar basisonderwijs	Baten	2.150.414
			Saldo	-30.283
			Lasten	-312.469
Taakveld	4.2	Onderwijshuisvesting	Baten	150.603
			Saldo	-161.865
			Lasten	-2.479.936
Taakveld	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Baten	2.219.727
			Saldo	-260.209
			Lasten	-98.506
Taakveld	5.1	Sportbeleid en activering	Baten	4.788
			Saldo	-93.718
			Lasten	-848.514
Taakveld	5.2	Sportaccommodaties	Baten	328.021
			Saldo	-520.493
			Lasten	-159.523
Taakveld	5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	Baten	1.952
			Saldo	-157.572
			Lasten	-1.694.878
Taakveld	5.4	Musea	Baten	1.173.098
			Saldo	-521.779
			Lasten	-40.680
Taakveld	5.5	Cultureel erfgoed	Baten	-

Taakveld	Nummer	Omschrijving	Lasten/Baten/Saldo	Werkelijk 2024
			Saldo	-40.680
			Lasten	-209.976
Taakveld	5.6	Media	Baten	13.173
			Saldo	-196.803
			Lasten	-313.719
Taakveld	5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Baten	2.470
			Saldo	-311.248
			Lasten	-1.082.098
Taakveld	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	Baten	2.188.374
			Saldo	1.106.277
			Lasten	-45.302
Taakveld	6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	Baten	-
			Saldo	-45.302
			Lasten	-542.972
Taakveld	6.3	Inkomensregelingen	Baten	308.253
			Saldo	-234.719
			Lasten	-202.212
Taakveld	6.4	WSW en beschut werk	Baten	20.864
			Saldo	-181.349
			Lasten	-26.244
Taakveld	6.5	Arbeidsparticipatie	Baten	-
			Saldo	-26.244
			Lasten	-226.181
Taakveld	6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	Baten	35.790
			Saldo	-190.391
			Lasten	-
Taakveld	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	Baten	-
			Saldo	-
			Lasten	-498.832
Taakveld	6.71A	Hulp bij het huishouden (WMO)	Baten	-
			Saldo	-498.832
			Lasten	-356.259

Taakveld	Nummer	Omschrijving	Lasten/Baten/Saldo	Werkelijk 2024
Taakveld	6.71B	Begeleiding (WMO)	Baten	-
			Saldo	-356.259
			Lasten	-41.212
Taakveld	6.71C	Dagbesteding (WMO)	Baten	-
			Saldo	-41.212
			Lasten	-
Taakveld	6.71D	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	Baten	2.898
			Saldo	2.898
			Lasten	-
Taakveld	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	Baten	-
			Saldo	-
			Lasten	-
Taakveld	6.72A	Jeugdhulp begeleiding	Baten	-
			Saldo	-
			Lasten	-
Taakveld	6.72B	Jeugdhulp behandeling	Baten	-
			Saldo	-
			Lasten	-
Taakveld	6.72C	Jeugdhulp dagbesteding	Baten	-
			Saldo	-
			Lasten	-638.483
Taakveld	6.72D	Jeugdhulp zonder verblijf overig	Baten	-
			Saldo	-638.483
			Lasten	-2.012
Taakveld	6.73A	Pleegzorg	Baten	-
			Saldo	-2.012
			Lasten	-
Taakveld	6.73B	Gezinsgericht	Baten	-
			Saldo	-
			Lasten	-102.406
Taakveld	6.73C	Jeugdhulp met verblijf overig	Baten	-
			Saldo	-102.406
			Lasten	-42.256

Taakveld	Nummer	Omschrijving	Lasten/Baten/Saldo	Werkelijk 2024
Taakveld	6.74A	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	Baten	-
			Saldo	-42.256
			Lasten	-19.401
Taakveld	6.74B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	Baten	-
			Saldo	-19.401
			Lasten	-
Taakveld	6.74C	Gesloten plaatsing	Baten	-
			Saldo	-
			Lasten	-
Taakveld	6.81	Geëscaleerde zorg 18+	Baten	-
			Saldo	-
			Lasten	95.718
Taakveld	6.81A	Beschermd wonen (WMO)	Baten	-
			Saldo	95.718
			Lasten	-5.721
Taakveld	6.81B	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	Baten	-
			Saldo	-5.721
			Lasten	-
Taakveld	6.82	Geëscaleerde zorg 18-	Baten	-
			Saldo	-
			Lasten	-33.004
Taakveld	6.82A	Jeugdbescherming	Baten	-
			Saldo	-33.004
			Lasten	-4
Taakveld	6.82B	Jeugdreclassering	Baten	-
			Saldo	-4
			Lasten	-451.361
Taakveld	7.1	Volksgezondheid	Baten	82.329
			Saldo	-369.033
			Lasten	-837.498
Taakveld	7.2	Riolering	Baten	951.587
			Saldo	114.090
			Lasten	-1.153.926
Taakveld	7.3	Afval	Baten	1.061.712

Taakveld	Nummer	Omschrijving	Lasten/Baten/Saldo	Werkelijk 2024
			Saldo	-92.215
			Lasten	-624.834
Taakveld	7.4	Milieubeheer	Baten	324.418
			Saldo	-300.417
			Lasten	-66.792
Taakveld	7.5	Begraafplaatsen en crematoria	Baten	58.798
			Saldo	-7.993
			Lasten	-355.038
Taakveld	8.1	Ruimte en leefomgeving	Baten	-
			Saldo	-355.038
			Lasten	-1.164
Taakveld	8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	Baten	-
			Saldo	-1.164
			Lasten	-1.063.701
Taakveld	8.3	Wonen en bouwen	Baten	923.024
			Saldo	-140.677
			Lasten	-35.137.755
		Totaal generaal	Baten	36.302.606
			Saldo	1.164.851